

URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ

1
2021

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

ÚSTAV
ÚZEMNÍHO
ROZVOJE

POKYNY PRO AUTORY

NABÍDKA RUKOPIŠŮ

REDAKCE PŘIJÍMÁ POŽADAVKY SPOLU SE ZASLANÝMI ČLÁNKY NA E-MAILOVÉ ADRESE redakce@uur.cz. GRAFICKÉ PŘÍLOHY VĚTŠÍHO ROZSAHU JE MOŽNO ZASLAT PROSTŘEDNICTVÍM SERVERU USCHOVNA.CZ. ZASLANÝ PRŮVODNÍ DOPIS MUSÍ OBSAHOVAT PLNÉ JMÉNO, ADRESU PRACOVISTĚ A KONTAKTNÍ ÚDAJE (E-MAILOVÁ ADRESA, TELEFONNÍ ČÍSLO). PŘI ŽÁDOSTI O ZAŘAZENÍ ČLÁNKU DO RECENZNÍHO ŘÍZENÍ JE TŘEBA TUTO SKUTEČNOST V PRŮVODNÍM DOPISE VÝSLOVNĚ UVÉST. PODROBNĚJŠÍ INFORMACE NALEZNETE NA www.uur.cz V SEKCI PUBLIKAČNÍ ČINNOST, KNIHOVNA – ČASOPIS URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ – RECENZNÍ ŘÍZENÍ.

FORMÁLNÍ POŽADAVKY

ROZSAH TEXTU BY MĚL ČINIT CCA 3–10 NORMOSTRAN (1 NORMOSTRANA = 60 ÚHOZŮ NA 30 ŘÁDKŮ), NEDOHODNETE-LI SE S REDAKCÍ JINAK. ZA KAŽDÝM TEXTEM PŘÍSPĚVKU MUSÍ BÝT UVEDENO JMÉNO AUTORA. STANDARDNÍMU PŘÍSPĚVKU BY MĚL PŘEDCHÁZET ZHRUBA DESETIŘÁDKOVÝ SOUHRN – ABSTRAKT (PRO RECENZOVANÉ PŘÍSPĚVKY PLATÍ SAMOSTANÉ PRAVIDLO – VIZ NÍŽE), KTERÝ BUDE MOŽNO POUŽÍT TAKÉ PRO REDAKCI ZAJIŠTĚNÉ ANGLICKÉ SHRNUTÍ V HLAVNÍCH RUBRIKÁCH (NETÝKÁ SE INFORMACÍ).

ZA NEDÍLNOU SOUČÁST PŘÍSPĚVKU JE POVAŽOVÁN SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A JEJICH DOSTUPNOST. BIBLIOGRAFICKÉ CITACE MUSEJÍ BÝT ZPRACOVÁNY PODLE NORMY ČSN ISO 690. TEXTOVÁ ČÁST JE VYŽADOVÁNA V TEXTOVÉM EDITORU WORD. GRAFICKÁ ČÁST SE ZÁSADNĚ POSÍLÁ SAMOSTATNĚ JAKO PŘÍLOHA S UVEDENÍM ZDROJŮ. OBRÁZKY KE SKENOVÁNÍ LZE PŘILOŽIT NA DIAPOZITIVECH NEBO FOTOGRAFIÍCH S LESKLÝM POVRCHEM. POČÍTAČOVĚ ZPRACOVANÉ OBRÁZKY SE DODÁVAJÍ VE FORMÁTU TIFF (PŘÍP. JPG) V ROZLIŠENÍ MIN. 300 DPI; VEKTOROVÁ GRAFIKA VE FORMÁTU CDR, EPS, WMF A1. REDAKCE SI VYHRAZUJE PRÁVO VÝBĚRU GRAFICKÉHO DOPROVODU TEXTU. ZA PŮVODNOST PŘÍSPĚVKU ODPOVÍDÁ AUTOR (VIZ PROHLÁŠENÍ AUTORA). RUKOPISY A GRAFIKU REDAKCE VRACÍ POUZE NA ŽÁDOST AUTORA.

AUTORIZACE

POKUD SE AUTOR NEVYJÁDŘÍ DO PĚTI DNŮ OD ODESLÁNÍ REDAKČNÍ ŽÁDOSTI O AUTORIZACI TEXTU, POVAŽUJE REDAKCE TEXT ZA ODSOUHLASENÝ A ZVEŘEJNÍ JEJ S PŘÍPADNÝMI REDAKČNÍMI ÚPRAVAMI.

RELEVANTNÍ PŘÍSPĚVKY JSOU RECENZOVÁNY (www.uuur.cz – ČASOPIS – RECENZNÍ ŘÍZENÍ).

ŽADATELŮM O RECENZNÍ ŘÍZENÍ:

PŘEDKLÁDÁTE-LI ČLÁNEK K RECENZNÍMU ŘÍZENÍ, INFORMUJTE, PROSÍM, REDAKCI O JEHO PŘÍPADNÉM PUBLIKOVÁNÍ V JINÝCH ODBORNÝCH PERIODIKÁCH. K RECENZOVANÝM PŘÍSPĚVKŮM POŽADUJE REDAKCE ŠIRŠÍ SHRNUTÍ V ČEŠTINĚ (V ROZSAHU CCA JEDNÉ NORMOSTRANY), KTERÉ BUDE V PŘÍPADĚ SCHVÁLENÍ REDAKČNĚ PŘELOŽENO DO ANGLIČTINY A K ČLÁNKU PŘIPOJENO. RECENZOVANÉ PŘÍSPĚVKY NEJSOU HONOROVÁNY.

VYDÁVÁ ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, ORGANIZAČNÍ SLOŽKA STÁTU,
ZŘÍZENÁ MINISTERSTVEM PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR.

URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ

1

2021

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

ÚSTAV
ÚZEMNÍHO
ROZVOJE

Urbanismus a územní rozvoj
číslo 1/2021
ročník XXIV.
Vychází 6× ročně.
ISSN 1212-0855, MK ČR E 7021

Vydává:

Ústav územního rozvoje
Jakubské nám. 3
602 00 Brno
tel. (ústředna): 542 423 111
www.uur.cz

Redakce:

redakce@uur.cz
Mgr. Tamara Blatová (šéfredaktorka)
tel. 542 423 116
Ing. arch. Lubor Fridrich
tel. 542 423 121

Redakční rada:

Ing. arch. Hana Bártová
Ing. arch. Milan Bušina, Sydney, Austrálie
Ing. Eva Fialová
prof. Ing. arch. Maroš Finka, Ph.D.
prof. Anna Geppert, Ph.D., Paříž, Francie
prof. Ing. arch. Jan Koutný, CSc.
Ing. arch. Milan Körner, CSc.
Ing. Zdeňka Kučerová (místopředsedkyně)
prof. Ing. Vítězslav Kuta, CSc.
Ing. Iveta Laštůvková
doc. Dr. Otakar Máčel, Delft, Nizozemí
prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
Ing. arch. Vladimír Matuš, Toronto, Kanada
Ing. arch. Jaroslav Sedlecký
Ing. arch. Veronika Šindlerová, Ph.D.
Mgr. Petr Tonev, Ph.D.
RNDr. Václav Tremel
Ing. arch. Martin Tunka, CSc. (předseda)
Ing. Roman Vodný, Ph.D. (místopředseda)
doc. Ing. arch. Jakub Vorel, Ph.D.
Ing. arch. Karel Wirth

Objednávky předplatného:

e-mail: redakce@uur.cz

Roční předplatné:

480,- Kč

Bankovní spojení:

ČNB 19-27321621/0710

Sazba a tisk:

GRAFEX-AGENCY s.r.o.
Helceletova 16, 602 00 Brno

Náklad: 1 400 výtisků

Toto číslo vyšlo v březnu 2021

Názory publikované v článcích nemusejí
vždy vyjadřovat stanovisko redakce a ústavu.
Redakce si vyhrazuje právo zkrácení textu
a výběru grafiky k jednotlivým příspěvkům.

Foto na titulní straně obálky:

Drážďany © freeartist © 123RF.com

OBSAH

CO PŘINÁŠÍ ÚZEMNÍ AGENDA EU 2030 A NOVÁ LIPSKÁ CHARTA
/ Martina Karkošková & Jana Lick Řehořová

3

NOVÁ LIPSKÁ CHARTA

5

**ANALÝZA ZÁVAZNOSTI A FOREM VYDÁVÁNÍ ÚZEMNĚ
PLÁNOVACÍCH DOKUMENTACÍ V EVROPĚ** / *Josef Morkus*

15

**AKČNÍ PLÁN SRR ČR 21+ PODPOŘÍ VĚDU, VÝZKUM,
INOVACE A PODNIKÁNÍ** / *Zdeněk Opravil, Štěpán Nosek,
Ivana Moravcová, Beáta Hanousková*

21

**ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ A UDRŽITELNÝ ROZVOJ
ZEMĚDĚLSKÉ KRAJINY** / *Vladimír Mackovič*

24

VEŘEJNÉ ZÁJMY V ÚZEMNÍM PLÁNOVÁNÍ / *Martin Tunka*

31

DŘÁŽDANY JAKO LABORATOŘ SMART CITY / *Lukáš Novotný*

37

**POSTŘEHY A REFLEXE Z WORKSHOPŮ NA TÉMA ÚZEMNÍ STUDIE
KRAJINY PRO SPRÁVNÍ OBVOD ORP** / *Vladimír Mackovič*

45

URBAN DESIGN AWARD ZNÁ SVÉ VÍTĚZE
25. ROČNÍK MEZINÁRODNÍ STUDENTSKÉ SOUTĚŽE

49

CO PÍŠÍ JINDE

53

Poživatelská praxe

Stavebně správní praxe

A
D
I
S
K
U
S
E
N
Á
Z
O
R
Y

A
K
T
U
A
L
I
T
Y
I
N
F
O
R
M
A
C
E

P
Ř
Í
L
O
H
Y

SLOVO ÚVODEM

Letošní první číslo již dvacátého čtvrtého ročníku časopisu U&ÚR otvírá hlavní rubriku informací o dvou důležitých dokumentech územní soudržnosti a městského rozvoje – Územní agendě 2030 a Nové lipské chartě. Hlavním cílem těchto dokumentů přijatých Radou EU je napomoci odstraňovat disparity mezi evropskými městy a regiony. Za informačním článkem o těchto dokumentech je uveden překlad Nové lipské charty včetně soupisu referenčních dokumentů. V hlavní rubrice dále přinášíme analýzu závaznosti a forem vydávání ÚPD ve vybraných evropských zemích. Kromě evropských plánovacích systémů se analýza věnuje i využití postupu smíšených právních aktů. Rubriku uzavírá informace o Akčním plánu Strategie regionálního rozvoje ČR na léta 2021–2022, který obsahuje aktivity na podporu regionů.

První příspěvek rubriky Názory a diskuse reflektuje téma udržitelného rozvoje zemědělské krajiny v kontextu územního plánování. Další z článků je věnován významu a možnostem ochrany veřejných zájmů a vlastnických práv v územním plánování. Následující texty této rubriky jsou věnovány konceptu integrovaného městského plánování v Drážďanech a jednomu z přístupů k plánování krajiny – územním studiím krajiny pro správní obvody obcí s rozšířenou působností.

Infomační rubrika seznamuje s výsledky 25. ročníku mezinárodní studentské soutěže Urban Design Award a přináší vybrané informace z jiných periodik a informačních webů.

Příjemné čtení přeje a na vaše reakce a podněty se těší

redakce U&ÚR

CO PŘINÁŠÍ ÚZEMNÍ AGENDA 2030 A NOVÁ LIPSKÁ CHARTA

Martina Karkošková, Jana Lick Řehořová

Jedním z cílů německého předsednictví v Radě Evropské unie bylo dokončení procesu revize a přijetí dvou základních dokumentů územní soudržnosti a městského rozvoje: Územní agendy 2030 a Nové lipské charty. Tyto dva klíčové dokumenty byly přijaty na ministerském setkání v prosinci 2020 v Lipsku a jejich hlavním úkolem je pomoci snižovat rozdíly mezi jednotlivými městy a regiony v Evropě. Česká republika uvítala přijetí obou dokumentů, které udávají směr budoucího vyváženého městského a územního rozvoje. Evropa se mění a čelí novým výzvám, na které je třeba na všech úrovních správy účinně reagovat.

Nová lipská charta – Transformační síla měst pro obecné blaho

Strategický rámec *Nová lipská charta – využití transformační síly měst pro obecné blaho* (NLCH) byl schválen na neformálním virtuálním setkání ministrů členských států zodpovědných za urbánní záležitosti dne 30. listopadu 2020 v Lipsku. Tento dokument vychází ze základní myšlenky Lipské charty z roku 2007, tedy z integrovaného přístupu k rozvoji měst jako celku se zvláštní pozorností na tzv. deprivované/upadající čtvrti měst.

Ve srovnání s Lipskou chartou z roku 2007 však text obsahuje konkrétní odkazy na současné globální výzvy, které mají přímý dopad na evropská města a mohou zintenzivnit rozdíly v naší společnosti, jakými jsou změna klimatu, nedostatek zdrojů, migrace, demografické změny, pandemie a rychle se měnící ekonomiky. Dalším novým bodem je zohlednění digitálních výzev, jakými jsou vzestup digitálních technologií, digitální propast a závislost na trhu. Revidovaná charta rovněž poskytuje politický rámec pro zajišťování globálních a evropských dohod, kterými jsou Agenda OSN pro udržitelný rozvoj 2030, Pařížská dohoda, Nová městská agenda pro EU či Zelená dohoda.

Text Nové lipské charty je rozdělen do pěti oddílů. V *preambuli* charta zdůrazňuje prosazování společného blaha a zvyšování kvality života ve všech evropských městech i jejich funkčních oblastech s cílem „nikoho neopomenout“.

Druhá část, *Transformativní schopnost evropských měst*, identifikuje tři prostorové úrovně evropských měst – úroveň městských čtvrtí, měst a funkčních oblastí – a také tři rozměry evropských měst: sociální, zelené a produktivní město. Kombinace těchto rozměrů společně s digitalizací může vybudovat odolná města, která se dokáží jednodušeji vypořádat se sociálními, hospodářskými a ekologickými výzvami a zajistit vysokou kvalitu života pro všechny.

I když Nová lipská charta uznává, že klíčové zásady Lipské charty z roku 2007 jsou stále platné, třetí část o *hlavních zásadách řádné správy měst* zdůrazňuje, že je třeba je aktualizovat s ohledem na dnešní globální výzvy a zajistit jejich

realizaci všemi, kteří se na rozvoji měst podílí. Popisuje pět klíčových zásad pro tuto oblast: městskou politiku pro společné blaho, integrovaný přístup, participaci a spoluvytváření, víceúrovňovou správu a územně zacílený přístup.

Čtvrtá část o *posílení měst pro transformaci* se zaměřuje na všechny úrovně správy, aby podporovaly aktivní strategickou územní politiku a územní plánování a aktivně se zapojovaly do digitální transformace. Zdůrazňuje, že zejména účinná správa měst je nezbytná k jejich přeměně na ekologické a produktivní městské systémy. Zdůrazňuje potřebu zajistit odpovídající politiky a financování měst jak na národní, tak na evropské úrovni za pomoci nástrojů politiky soudržnosti EU.

S přihlédnutím k tomu, že Nová lipská charta poskytuje silný rámec pro dobrou a udržitelnou správu měst, podněcuje závěrečná výzva instituce EU, členské státy, místní a regionální orgány a aktéry zapojené do problematiky měst na všech úrovních, aby dohodnutý rámec uvedly do praxe prostřednictvím evropských, vnitrostátních, regionálních a místních iniciativ a programů.

Na Novou lipskou chartu navazuje dokument *Implementace Nové lipské charty prostřednictvím víceúrovňové správy*, který jako hlavní nástroj pro realizaci vidí v Městské agendě pro EU. Ta jednoznačně posílila víceúrovňovou správu v Evropě zahrnující různé zúčastněné strany a pozitivně ovlivnila spolupráci mezi místními orgány, členskými státy, evropskými institucemi a dalšími aktéry zapojenými do řešení problematiky měst. Městská agenda pro EU je rovněž prostředkem k provádění Nové agendy pro města (OSN) a k plnění cílů udržitelného rozvoje.

Územní agenda 2030 – Budoucnost pro všechny oblasti

Územní agenda 2030 (TA2030) je evropským strategickým rámcem, který podporuje územní soudržnost v Evropě a zdůrazňuje význam strategického řízení a územního plánování. TA2030 byla přijata 1. prosince 2020 v Lipsku a vychází z Územní agendy EU z roku 2007.

Hlavním úkolem TA2030 je směřovat ke snižování rozdílů mezi regiony jako jednoho z hlavních principů Evropské unie, který usiluje o vyvážený rozvoj Evropy. TA2030 reaguje na globální výzvy, jakými jsou digitalizace, demografické změny či klimatické změny, které mají vliv na nerovnoměrný rozvoj území, ať již v důsledku finanční a hospodářské krize, či jejich prostorového dopadu. Do samotného průběhu procesu tvorby TA2030 rovněž zasáhla pandemie COVID-19 a revidovaný text reflektuje její dopady na tvorbu politik a potřebu zvýšení odolnosti regionů.

Samotná TA2030 je rozdělena do čtyř oddílů. *Preamble* odkazuje na klíčové strategické dokumenty a vyzývá všechny úrovně správy, aby vzaly TA2030 na vědomí a připojily se k jejímu zavádění do praxe.

Druhá část s názvem „*Proč musíme jednat*“ vysvětluje důvody vzniku TA2030. Evropa čelí velkým hospodářským, sociálním a environmentálním výzvám, ale zároveň má velký potenciál vedoucí ke zlepšení kvality života ve všech lokalitách. **To však vyžaduje koncepční a koordinovaný přístup se silným územním rozměrem, který respektuje a zároveň využívá rozmanitosti a zvláštnosti jednotlivých oblastí.**

Třetí část definuje *Územní priority pro Evropu*. Těmi jsou dva zastřešující cíle, **Spravedlivá Evropa a Zelená Evropa**, které se dále rozpadají do šesti priorit rozvoje evropského území jako celku. Cíl Spravedlivá Evropa podtrhuje přínos územní dimenze a strategického a územního plánování pro dosahování cílů politik EU. Mezi jeho priority patří lépe vyvážený územní rozvoj, který účinně využívá rozmanitosti Evropy, dále funkční regiony – přibližování místního a regionálního rozvoje, a snadnější život a práce pro lidi žijící v příhraničních oblastech. Cíl Zelená Evropa podtrhuje přínos územní dimenze a strategického a územního

plánování k udržitelnému rozvoji, zachování ekologické rozmanitosti a přechodu k uhlíkově neutrální ekonomice. Prioritami cíle jsou ekologičtější způsoby obživy, klimaticky neutrální a odolná města a regiony, silné a udržitelné místní ekonomiky v globalizovaném světě a udržitelná digitální a fyzická konektivita oblastí.

Čtvrtá část je výzvou ke klíčovým aktérům, ať již institucím Evropské unie, členským státům, všem úrovním správy, aby se zapojili do naplňování priorit Územní agendy 2030 a usilovali o její uvedení do praxe v rámci svého mandátu. Pouze tak bude možné pro územní nerovnosti a společenskou transformaci směrem k uhlíkově neutrální ekonomice nacházet vhodná řešení.

Inspirace k nastavení společných opatření v celé Evropě můžeme čerpat v tzv. **pilotních akcích**, které testují a rozvíjejí postupy přispívající k dosažení priorit Územní agendy 2030.

Oba dokumenty naleznete na webových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj: www.mmr.cz.

Konkrétní pilotní akce vám představíme v jednom z dalších čísel časopisu U&ÚR.

Mgr. Martina Karkošková
Mgr. Jana Lick Řehořová
Odbor regionální politiky
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

ENGLISH ABSTRACT

What is delivered by Territorial Agenda 2030 and the New Leipzig Charter, by Martina Karkošková & Jana Lick Řehořová

One of the objectives of the German presidency of the Council of the European Union was finalization of the process of revision and approval of Territorial Agenda 2030 and the New Leipzig Charter, two basic documents for territorial cohesion and urban development. These two key documents were accepted at ministerial meeting in December 2020 in Leipzig. Their main mission is to help to reduce differences among cities and regions in Europe. The Czech Republic has welcomed the approval of both documents, which indicate the orientation of prospective balanced urban/spatial development. Europe is changing, and new challenges must be addressed efficiently at all levels of administration.

NOVÁ LIPSKÁ CHARTA

VYUŽITÍ TRANSFORMATIVNÍ SCHOPNOSTI MĚST PRO OBEČNÉ BLAHO

PŘIJATO NA NEFORMÁLNÍM ZASEDÁNÍ MINISTRŮ PRO MĚSTSKÉ
ZÁLEŽITOSTI DNE 30. LISTOPADU 2020

A

PREAMBULE

Lipská charta z roku 2007 inspirovala městskou politiku v Evropě i mimo ni. Její hlavní poselství o podpoře integrovaného a udržitelného rozvoje měst je dnes stejně platné jako v roce 2007. Avšak v dnešní době existují naléhavé globální výzvy, jako je změna klimatu, ztráta biologické rozmanitosti, nedostatek zdrojů, migrační přesuny, demografické změny, pandemie a rychle se měnící ekonomiky, které mají přímý dopad na města a metropole v celé Evropě na místní úrovni. Mohou také prohlubovat rozdíly ve společnostech. Navíc společnost zásadně proměňuje digitální technologie, které mohou mít politické, sociální, ekologické a ekonomické přínosy. Tyto technologie však také přinášejí nové významné výzvy, např. digitální propast, nedostatek soukromí, bezpečnostní problémy a závislost na trhu. Abychom mohli na tyto výzvy reagovat, je třeba původní zaměření Lipské charty změnit.

Potřebu udržitelné transformace zdůrazňuje Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj, zejména cíl udržitelného rozvoje 11, jehož záměrem je učinit města inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná, dále Nová agenda pro města, Pařížská dohoda a Zelená dohoda Evropské komise. Cílem Zelené dohody je učinit z Evropy první klimaticky neutrální kontinent na světě a Evropa jako celek cítí velkou odpovědnost za dosažení tohoto cíle a zároveň má kolektivní schopnost jej dosáhnout. Nová lipská charta poskytuje politický rámec pro realizaci těchto evropských a globálních dohod na úrovni měst.

My, ministři odpovědní za městské záležitosti, jsme se dohodli na Nové lipské chartě, která usiluje o obecné blaho s využitím transformativní schopnosti měst. To zahrnuje prosperitu, spolehlivé veřejné služby obecného zájmu, a také předcházení novým formám sociálních, ekonomických, environmentálních a územních nerovností a jejich snižování. Naším společným cílem je chránit a zvyšovat kvalitu života ve všech evropských městech a jejich funkčních oblastech. Nikdo by neměl být opomenut.

Poukazujeme na to, že mnoho měst již přebírá odpovědnost a vede transformaci směrem ke spravedlivé, zelené a produktivní společnosti. K tomu jsou nezbytné způsobilé vůdčí osobnosti, kvalitní správa měst a zdroje. Města proto potřebují plnou podporu všech vládních úrovní a všech klíčových aktérů, vládních i nevládních.

Znovu potvrzujeme podporu transformace prostřednictvím integrovaného rozvoje měst s místně podmíněným, víceúrovňovým a participativním přístupem.

Zdůrazňujeme důležitou podporu, kterou Evropská unie pro integrovaný rozvoj měst poskytuje, např. v politice soudržnosti a dalších politikách EU, ale i ve výzkumných programech a iniciativách s městským rozměrem.

Jsmo si vědomi, že Městská agenda pro EU, ustanovená Amsterodamským paktem, významně přispěla k široce ceněnému víceúrovňovému a mnohostrannému přístupu k rozvoji měst.

Zdůrazňujeme naši podporu cílům Územní agendy 2030. Spolu s Novou lipskou chartou tato agenda prosazuje místně podmíněný přístup jako zastřešující princip pro všechny lokality a oblasti politiky. Nová lipská charta poskytuje návod k uplatňování tohoto přístupu ve městech a jejich funkčních oblastech. Proto podporujeme posílení spolupráce na různých prostorových úrovních a mezi nimi.

B

TRANSFORMATIVNÍ SCHOPNOST EVROPSKÝCH MĚST

Evropa má širokou škálu malých, středních a velkých měst. Jako součást polycentrického městského systému se jedná o funkční oblasti s různým potenciálem a výzvami. Evropská města jsou více než místa hustě uspořádaných staveb, umožňují totiž také kulturní, sociální, ekologickou a ekonomickou interakci. Většina měst je jedinečná, mají svá historická centra výjimečné kulturní hodnoty formující městské dědictví Evropy a identitu jejich občanů. Kultura je tedy jádrem každého udržitelného rozvoje měst, včetně ochrany a rozvoje hmotného a jiného kulturního dědictví.

Města jsou místem pluralismu, kreativity a solidarity. Kulturní a politické tradice byly základem pro rozvoj měst odrážející demokratická práva a hodnoty. Města jsou také laboratořmi pro nové formy řešení problémů a zkušenostmi sociálních inovací.

Vysoce kvalitní, otevřené a bezpečné veřejné prostory fungují jako pulzující městské lokality a umožňují lidem interakci, výměnu a integraci do společnosti. Mělo by tedy být posíleno dobré urbanistické plánování a projektování, jež by umožňovalo realizaci kompaktních, sociálně a ekonomicky smíšených měst s dobře rozvinutou infrastrukturou a zdravým prostředím, se kterými se lidé mohou identifikovat. To vše přispívá k blahobytu všech. Takový cíl vyžaduje holistické chápání kultury vysoce kvalitní výstavby (Baukultur), na jejímž základě probíhají integrované plánovací a navrhovací procesy při každém lidském utváření zastavěného prostředí v evropských městech. Zahrnuje také správu a přeměnu stávajících budov, jakož i navrhování a výstavbu moderních budov, infrastruktury a veřejných prostor.

Města a městské systémy potřebují flexibilitu stejně jako schopnost reagovat na vnější rušivé události a chronickou zátěž. Odolnost měst zvládat měnící se rámcové podmínky by měla být podpořena schopností poučit se z minulých událostí, od sebe navzájem, flexibilní správou měst v zájmu obecného blaha, ale i vyváženým přístupem k vytváření spravedlivých, zelených a produktivních měst. Prediktivní a preventivní politiky, plány a projekty by měly zahrnovat různé scénáře pro předvídání environmentálních a klimatických výzev, hospodářských rizik, ale i sociální transformace nebo záležitostí v oblasti zdraví.

B.1 TŘI PROSTOROVÉ ÚROVNĚ EVROPSKÝCH MĚST

Občané dnes ve svém každodenním životě často komunikují v různých prostorových měřítkách. Opatření zaměřená na místní rozvoj by proto měla být navržena ve vhodném prostorovém měřítku. Kromě formálních místních politik je třeba prosazovat specifická a neformální opatření na dalších úrovních, v měřítku od městských čtvrtí po širší funkční, regionální a metropolitní oblasti. To vyžaduje harmonizovanou koordinaci opatření prováděných na všech prostorových úrovních, která by zajistila soudržnost a zabránila neefektivnosti.

- Výzvy měst jsou často výraznější na **úrovni městských čtvrtí**. Některé čtvrti mohou vykazovat známky sociálního napětí, chudoby nebo environmentálního zatížení. Jiné čtvrti jsou cílem přistěhovalců, nebo v nich dochází ke gentifikaci, sociální mobilitě a nedostupnosti patřičným dostupným bydlením. Politiky pro konkrétní čtvrti by proto měly podporovat snahu místních občanů o budování komunity a inkluзивity. Čtvrti s velkým množstvím složitých socioekonomických výzev vyžadují programy politik upravené jím na míru a prostředky pro dlouhodobou stabilizaci. Kromě toho by měly být čtvrti považovány za potenciální laboratoře pro inovativní přístupy zahrnující všechny oblasti rozvoje měst.
- Za místní rozvoj měst jsou odpovědné **místní orgány** ve svém individuálním národním kontextu. Subjekty s rozhodovací pravomocí v místních samosprávách stanovují strategické směry a konkrétní projekty pro celou oblast města. Působí jako formální spojení mezi městskými čtvrtěmi v malém měřítku a širšími funkčními oblastmi, s rozhodující rolí při stabilizaci okolních a širších venkovských oblastí. Zvláštní pozornost je třeba věnovat srovnatelným životním podmínkám občanů v malých a středních městech a městech ve smršťujících se oblastech.
- Udržitelný a odolný městský rozvoj probíhá v regionálním nebo metropolitním kontextu a opírá se o komplexní síť funkčních vzájemných závislostí a partnerství. Příkladem toho je **funkční oblast** uvedená v Územní agendě 2030. Částečně zahrnuje metropolitní oblast nebo kombinaci jiných územních celků. Za účelem přizpůsobení městské politiky každodennímu životu lidí, musí města a metropole spolupracovat a koordinovat své politiky a nástroje s okolními předměstskými a venkovskými oblastmi mimo jiné v oblasti politik bydlení, komerčních oblastí, mobility, služeb, modrozelené infrastruktury, materiálových toků, místních a regionálních potravinových systémů a dodávek energie.

B.2 TŘI ROZMĚRY EVROPSKÝCH MĚST

Transformace měst je založena na integraci sociálního, ekologického a ekonomického rozměru udržitelného rozvoje.

My, ministři, potvrzujeme, že tyto rozměry jsou obsaženy v transformativní schopnosti měst prostřednictvím rozměru spravedlivého, zeleného a produktivního. Jsou-li tyto rozměry vzájemně kombinované, vyvážené a integrované, přispívají k rozvoji odolných měst, která se umějí vypořádat se sociálními, ekonomickými a ekologickými výzvami a zajišťují vysokou kvalitu života pro každého s cílem tuto kvalitu zaručit.

Spravedlivé město

Transformativní schopnost měst poskytuje rovné příležitosti a environmentální spravedlnost pro všechny bez ohledu na pohlaví, socioekonomické postavení, věk a původ – s cílem nikoho neopomenout. Spravedlivé město poskytuje každému příležitost k integraci do společnosti.

Všechny sociální skupiny, včetně těch nejzranitelnějších, by měly mít rovný přístup ke službám obecného zájmu, tj. ke vzdělávání, sociálním službám, zdravotní péči a kultuře. Bydlení a dodávky energie by měly být odpovídající, dosažitelné, bezpečné a cenově dostupné pro různé skupiny ve společnosti, např. stárnoucí a různorodé obyvatelstvo, osoby se zdravotním postižením, mladé lidi a rodiny. Integraci všech sociálních a etnických skupin a generací napomáhají sociálně vyvážené, smíšené a bezpečné městské čtvrti. Městské oblasti s vysokým podílem migrantů k tomu potřebují komplexní integrační a antisegregační politiku.

Všichni občané by měli mít možnost získávat nové dovednosti a vzdělání. To vyžaduje přístupné a cenově dostupné vysoce kvalitní předškolní a školní vzdělávání, kvalifikaci a odbornou přípravu pro mladé lidi, ale i možnosti celoživotního učení, především v oblasti digitalizace a technologií.

Zelené město

Transformativní schopnost měst přispívá k boji proti globálnímu oteplování a k vysoké kvalitě životního prostředí – ovzduší, vody, půdy a využití území. Rozvoj vysoce kvalitního městského prostředí pro všechny zahrnuje dostatečnou dostupnost zelených a rekreačních ploch. K významnému snížení emisí skleníkových plynů přispějí klimaticky neutrální dodávky energie, obnovitelné zdroje, implementace opatření v oblasti energetické účinnosti, stejně jako budovy odolné vůči změně klimatu a uhlíkově neutrální budovy, a pomohou evropským městům přizpůsobit se dopadům změny klimatu. Některá evropská průkopnická města již dnes mohou sloužit jako předloha města s nulovými emisemi uhlíku. Taková transformace vyžaduje investice do inovativních a účinných technologií, ale i zásadní změny ve způsobu výroby a spotřeby, což umožní vytvoření cirkulární ekonomiky, která bude nově definovat udržitelné využívání zdrojů a jejich zajištění, a současně výrazně sníží množství odpadů a emisí uhlíku.

Vyzýváme města k ochraně a regeneraci ohrožených ekosystémů a druhů v nich žijících, a k využívání přírodních blízkých řešení, kde se vysoce kvalitní modrozelená infrastruktura dokáže přizpůsobit extrémním povětrnostním podmínkám. Dobře navrhované, spravované, propojené, modrozelené oblasti jsou předpokladem pro zdravé životní prostředí, přizpůsobení se změně klimatu a zachování a rozvoj biodiverzity ve městech.

Městská doprava a systémy mobility by měly být efektivní, uhlíkově neutrální, bezpečné a multimodální. Měly by být podporovány aktivní a nízkouhlíkové formy mobility a logistiky, včetně přechodu na veřejnou dopravu, chůzi a jízdu na kole. Veřejná doprava by měla být pro všechny přístupná, cenově dostupná, čistá, bezpečná a atraktivní. Aby se snížily potřeby v oblasti dopravy a mobility, měla by být polycentrická struktura osídlení co nejkompaktnější a nejhustší a podporovat polyfunkční zóny, které zahrnují např. bydlení, maloobchod, výrobu a dopravu.

Produktivní město

Transformativní schopnost měst je založena na diverzifikované ekonomice, která poskytuje pracovní místa a zajišťuje spolehlivou finanční základnu pro udržitelný rozvoj měst. Mají-li být města atraktivními a inovativními lokalitami pro konkurenceschopné podnikání, potřebují kvalifikovanou pracovní sílu, sociální, technickou a logistickou infrastrukturu i cenově dostupné a dobře přístupné plochy. Zajištění těchto podmínek, včetně příznivého inovativního prostředí a příležitostí pro místní a regionální výrobu, by mělo být nedílnou součástí městského plánování.

Kromě tradičních průmyslových odvětví se řada dalších hospodářských sektorů stále více posouvá směrem k digitální, na služby orientované a nízkouhlíkové ekonomice postavené na znalostní společnosti a kulturním průmyslu. Je vhodné stimulovat drobné podniky, výrobu s nízkými emisemi a městské zemědělství k opětovnému začlenění produkce do měst a městských oblastí, což umožní vznik a rozvoj nových forem polyfunkčních čtvrtí.

Maloobchodní sektor v evropských městech se v důsledku rostoucí digitalizace v obchodě mění. Výrobky běžné spotřeby a zejména potraviny by však měly být dostupné lokálně, aby byla zajištěna dobrá kvalita života, a aby byly vyváženy nepříznivé dopady demografických změn. Přeměna center měst na atraktivní multifunkční prostory prostřednictvím polyfunkčního využití území pro běžný život, práci a rekreaci poskytuje nové příležitosti pro městský rozvoj, jelikož nabízí vedle bydlení, pohostinství a trávení volného času také výrobu, maloobchod a služby.

Digitalizace je významným transformativním trendem ovlivňujícím všechna odvětví i všechny rozměry udržitelného rozvoje měst. V mnoha ohledech nabízí příležitost pro transformaci měst. Digitální řešení mohou poskytovat veřejnosti a podnikům inovativní a vysoce kvalitní služby. Patří mezi ně inteligentní městská mobilita, energetická účinnost, udržitelné bydlení, veřejné služby, maloobchod, dodávky zboží denní spotřeby a občansky vedená správa.

va. Digitalizace může ale současně vyvolat další prostorové a sociální rozdíly s riziky pro ochranu soukromí. Je tedy nutné digitalizaci usměrňovat environmentálně udržitelným, inkluzivním a spravedlivým způsobem. V širším kontextu je evropská digitální suverenity klíčem k budoucí konkurenceschopnosti EU. Města se svou schopností rozšiřovat digitální řešení a přizpůsobovat je místním podmínkám mohou k tomuto cíli významně přispět.

C

HLAVNÍ ZÁSADY ŘÁDNÉ SPRÁVY MĚST

Hlavní pracovní principy Lipské charty z roku 2007 jsou stále platné. Je však třeba je aktualizovat s ohledem na dnešní globální výzvy a zajistit jejich realizaci všemi, kdo se na rozvoji měst podílí.

My, ministři, uznáváme, že vyvážená, ucelená transformace měst a regionů vedoucí k dosažení cílů udržitelného rozvoje a cílů Zelené dohody Evropské unie bude úspěšná, pouze pokud budou vládní i nevládní aktéři ze všech úrovní a sektorů spolupracovat a dohodnou se na strategických principech. Těmito principy se řídí také základní prvky, které dále rozvíjejí a provádějí Městskou agendu pro EU, jakož i městský a územní rozměr politiky soudržnosti EU. Zdůrazňujeme naši podporu pro Územní agendu 2030, která je založena na společném porozumění hlavním zásadám řádné správy.

Městská politika pro obecné blaho

Veřejné orgány by měly jednat v zájmu veřejného blaha a zajišťovat služby a infrastrukturu ve prospěch všech. Tato infrastruktura a služby by měly být inkluzivní, cenově dostupné, bezpečné a přístupné pro všechny, včetně nejslabších a nejzranitelnějších skupin obyvatel, zejména těch, kteří žijí ve městech v odlehlejších a smršťujících se oblastech. To by mělo zahrnovat zdravotní péči, sociální služby, vzdělávání, kulturní služby, bydlení, zásobování vodou a energií, nakládání s odpady, veřejnou dopravu, digitální síť a informační systémy. Dále je důležitá kvalita veřejných prostranství včetně modrozelené infrastruktury, jakož i ochrana a revitalizace hmotného kulturního dědictví. Proto by měly být vytvořeny strategie, které posílí dovednosti a schopnosti všech stran zapojených do problematiky měst, a nástroje pro posílení jejich pozice. Řádná správa měst může vyvážit veřejné a soukromé zájmy pomocí tržních mechanismů.

Integrovaný přístup

Všechny oblasti městské politiky je nutné koordinovat v prostoru, čase a mezi sektory. Integrovaný přístup se opírá o spravedlivé a simultánní zvážení všech obav a zájmů souvisejících s rozvojem měst. Proto by měl sdružovat a vyvažovat různé, částečně protichůdné zájmy, ale i vzájemné účinky různých zásahů. Města musejí zavést integrované a udržitelné strategie svého rozvoje a zajistit jejich implementaci ve městě jako celku, od funkčních oblastí až po jednotlivé čtvrti.

Participace a spoluvytváření

Integrovaný přístup vyžaduje zapojení široké veřejnosti i sociálních, ekonomických a dalších zainteresovaných subjektů, aby bylo možné vzít v úvahu jejich obavy i znalosti. Participace veřejnosti na procesech rozvoje města znamená zapojení všech městských aktérů, což rovněž posiluje místní demokracii. Kdykoli je to možné, měli by mít občané možnost se vyjádřit k procesům, které ovlivňují jejich každodenní život. Města by měla podporovat a vylepšovat nové formy participace veřejnosti, např. spoluvytváření a společné navrhování řešení ve spolupráci s obyvateli, síťmi občanské společnosti, komunitními organizacemi a soukromými podniky. Experimentování s novými formami participace může městům pomoci zvládat konfliktní zájmy, sdílet odpovědnost a hledat inovativní řešení a zároveň přetvářet a udržovat městské prostory a zakládat nová spojení za účelem vytvoření integrovaného městského prostoru. Pro úspěšné zajištění kvalitního zastavěného prostředí je účast veřejnosti zásadní.

Víceúrovňová správa

Každá úroveň veřejné správy – místní, regionální, metropolitní, národní, evropská i celosvětová – má na základě zásad subsidiarity a proporcionality specifickou odpovědnost za budoucnost našich měst. Složitě výzvy by měly být řešeny společně na všech úrovních městské a územní politiky. To vyžaduje spolupráci všech aktérů ve společnosti, včetně občanské společnosti a soukromého sektoru. Jak doporučuje Amsterodamský pakt a Nová agenda pro města, je klíčem k řádné správě měst vertikální a horizontální víceúrovňová spolupráce a spolupráce mnoha zainteresovaných subjektů, zdola nahoru i shora dolů.

Místně podmíněný přístup

Za referenční body pro integrovaný horizontální a vertikální přístup by měla být považována konkrétní místa či lokality. Městské strategie a nástroje městského financování by měly být založeny na důkladné analýze konkrétní

místní situace, zejména potenciálních přínosů a rizik, zainteresovaných subjektů a omezení, a zároveň by se měly zaměřit na místně podmíněný rozvoj. To umožní endogenní městskou transformaci a sníží místní socioekonomické nerovnosti. Vhodné formální a neformální nástroje by měly pokrývat všechny prostorové úrovně, od čtvrtí přes místní samosprávu a širší funkční oblasti, až po metropolitní úroveň.

D

POSÍLENÍ MĚST PRO TRANSFORMACI

Místní samospráva je občanům nejbližší a je v kontaktu s jejich každodenním životem a potřebami. Města jsou odpovědná za alokaci veřejných služeb, které občanům umožňují uplatňovat základní práva a participaci ve společnosti. Města jsou rovněž odpovědná za vyvážení různých, někdy protichůdných aspektů a zájmů. To dává místním orgánům klíčovou roli při zajišťování a zastupování celkového veřejného zájmu.

My, ministři, zdůrazňujeme, že je důležité, aby města dokázala svou transformativní schopnost uplatňovat, dynamicky reagovat na rychle se měnící podmínky a zajišťovat vysokou kvalitu života. Města musejí získat podporu na evropské, národní a regionální úrovni, aby mohla na místní úrovni nacházet řešení pro globální výzvy.

D.1 POSÍLENÍ SPRÁVY MĚST K ZAJIŠTĚNÍ OBECNÉHO BLAHA

Města potřebují:

- **Právní rámcové podmínky** na všech správních a politických úrovních založené na principu partnerství a zakotvené v systému víceúrovňové správy.
- **Investiční možnosti** vytvářené prostřednictvím vlastních příjmů, alokací z vnitrostátních a regionálních úrovní, jakož i zvláštních programů financování na unijní, vnitrostátní a regionální úrovni.
- **Dostatečně kvalifikované zaměstnance**, kteří jsou průběžně školeni, aby se uměli vypořádat s budoucími výzvami a drželi krok s širšími technologickými a společenskými trendy. Místní samosprávní orgány by rovněž měly být schopny integrovat různé odvětvové politiky a plány a podporovat a moderovat složité, participativní procesy a procesy zdola nahoru.
- **Ovladatelnost a utváření** infrastruktury, veřejných služeb a veřejného blaha. To zahrnuje služby zdravotnictví, sociální péče, vzdělávání, kultury, zásobování vodou a energií, nakládání s odpady, veřejnou dopravu, digitální síť, informační systémy a veřejné prostory, jakož i modrozelenou infrastrukturu. Kromě toho je pro všechny městské politiky nezbytné zajistit bezpečné, zdravé, cenově dostupné, dobře navržené a odpovídající bydlení.

My, ministři, zdůrazňujeme, že je zapotřebí kvalitní správy měst zaměřené na obecné blaho, aby se mohla všechna města proměnit ve spravedlivý, zelený a produktivní městský systém. Proto vyzýváme politiky a správní orgány na všech úrovních, aby zajistili finanční a právní rámcové podmínky na základě zásad subsidiarity a proporcionality a s ohledem na rozpočtové předpisy, které podporují následující oblasti činnosti:

D.1.1 Aktivní a strategická územní politika a územní plánování

V mnoha městech je prostor omezený, a to často vede ke střetu zájmů. Místní orgány musejí uplatňovat udržitelné, transparentní a spravedlivé územní plánování a územní politiku, včetně vlastnictví půdy místními orgány a rozhodování o ní. Aby místní samospráva zajistila odolný a dlouhodobý rozvoj, musí zohlednit strategický a budoucí vývoj a rizika. Klíčovými prvky k dosažení tohoto cíle jsou:

- Polycentrické sídelní struktury s vhodnou kompaktností a hustotou v městských a venkovských oblastech s optimálním spojením uvnitř měst, aby se minimalizovaly vzdálenosti mezi bydlením, prací, odpočinkem, vzděláváním, místními obchody a službami. To by mělo minimalizovat provoz a potřebu mobility ve městech a mezi městy, být prostředkem boje proti rozpínání měst a omezit oblasti dopravy.
- Podpora spolupráce nad rámec administrativních a státních hranic a koordinace územního plánování ve funkčních městských oblastech, s přihlédnutím k vazbám mezi městy a venkovem, za účelem prevence a omezení rozpínání měst.
- Omezení záboru půdy, upřednostnění obnovy a komplexní regenerace městských oblastí, včetně sanace brown-fieldů, s cílem omezit zábor půdy.

- Využívání půdy by mělo vyvážit hustotu měst upřednostňováním modrozelené infrastruktury, aby se zvýšila městská biodiverzita, a aby byl umožněn klimaticky neutrální, odolný a ekologicky šetrný rozvoj měst a zlepšení kvality ovzduší.
- Návrh a správa bezpečných a přístupných veřejných prostor poskytujících zdravé životní prostředí pro všechny občany.
- Dostatečné plochy pro odpovídající, bezpečné, dobře navržené a cenově dostupné bydlení k zajištění sociálně smíšených čtvrtí s živou atmosférou, a k zamezení spekulativní územní politiky.
- Městské prostory se smíšeným využitím na podporu nových forem výroby a ekonomické činnosti v zelené, kreativní ekonomice založené na službách.

D.1.2

Aktivní utváření digitální transformace

Dnes je digitalizace procesů a jejich řízení ve městech, včetně masivních a rychle rostoucích datových toků, pro integrovaný rozvoj měst klíčová. Digitalizace nikdy není jen cílem sama o sobě. Místní orgány jako součást veřejného sektoru by měly prosazovat technologie, které přinášejí řešení veřejných potřeb. Aby se zajistilo, že nikdo nebude opomenut, digitální transformace a spolupráce potřebná k jejímu provedení by měla být založena na společných lidských hodnotách, jakými jsou inkluze, zaměření na člověka a transparentnost, a také v souladu s mezinárodním právem a legislativou v oblasti lidských práv. Města by měla být schopna udávat směr digitální transformaci pomocí:

- Vytvoření a implementace integrovaných a inkluzivních strategií chytrého města v zájmu obecného blaha, včetně posouzení dopadů s ohledem na dlouhodobé účinky.
- Zlepšení rozhodování a digitálních veřejných služeb. Data by měla být používána v zájmu obecného blaha, a přístup k nim, jejich využití, sdílení a správa by měly být založeny na etickém a společensky odpovědném principu. Toto využití dat by zároveň mělo být pečlivě nastaveno s ohledem na ochranu osobních údajů.
- Implementace komplexní, výkonné a odolné veřejné datové infrastruktury a správy. Města by měla mít přístup k údajům týkajícím se veřejných úkolů.
- Podpory nástrojů celoživotního učení k posílení občanů a veřejné správy, podpory digitálních dovedností a zajištění digitální soudržnosti.
- Digitální řešení mohou – zejména v době krize – chránit a posilovat schopnost místních orgánů jednat.

D.2

ZAJIŠTĚNÍ ODPOVÍDAJÍCÍCH POLITIK A FINANCOVÁNÍ MĚST

Místní orgány potřebují k dosažení těchto cílů podpůrný rámec zahrnující všechny úrovně správy a příslušné zúčastněné strany. Unijní, státní a regionální předpisy by měly podporovat provádění integrovaných městských politik pro obecné blaho a podnítit transformaci měst při současném respektování principu subsidiarity a v souladu s kompetencemi jednotlivých úrovní.

D.2.1

Silný národní rámec městské politiky a financování

Lipská charta z roku 2007 a Nová agenda pro města stanoví, že je třeba posílit národní a regionální městské politiky s cílem posílit města a přispět ke konzistentnímu provádění udržitelného rozvoje měst na místní úrovni.

My, ministři, souhlasíme, že budeme podporovat – v rámci naší odpovědnosti a možnosti a s ohledem na rozpočtové předpisy – návaznost a vytváření národních nebo regionálních městských politik s cílem:

- **Umožnit výměnu** zkušeností a znalostí mezi městy a dalšími zainteresovanými subjekty na regionální, národní, nadnárodní úrovni a na úrovni EU s cílem posílit schopnost provádět integrované a udržitelné strategie rozvoje měst.
- **Působit jako platformy** pro dialog mezi městy a všemi ostatními partnery, aby bylo různými způsoby zajištěno víceúrovňové řízení a správa, včetně víceúrovňových partnerství.
- **Podporovat tvorbu nebo přerozdělení vnitrostátních nebo regionálních programů financování** významných městských výzev a usnadnit spolufinancování z evropských fondů, neboť to jsou důležité nástroje umožňující realizaci integrovaných a udržitelných strategií a projektů rozvoje měst.
- **Poskytovat pobídky pro inovace** a experimentální projekty, které řeší současné a budoucí výzvy udržitelného rozvoje měst.

Městská agenda pro EU, zahájená v roce 2016 Amsterodamským paktem, započala stěžejní proces víceúrovňové správy za účelem k posílení postavení měst v oblasti legislativy a tvorby politik. Velmi si vážíme práce víceúrovňových partnerství, která se věnovala jejím cílům – zlepšování právní úpravy, zlepšení financování a zajištění lepší znalosti (znalostní základna a výměna znalostí). Jejich práce přispěla ke zvýšení soudržnosti regulačního rámce EU pro městská témata a ke zlepšení tvorby politik EU s městským rozměrem. To zahrnuje zdokonalení a úpravu nástrojů financování a posílení společné základny znalostí o městských otázkách v Evropě. Městská agenda pro EU je významným procesem podpory evropských institucí, členských států, regionálních a místních orgánů a funkčních oblastí všech velikostí při provádění strategických zásad Lipské charty.

My, ministři, proto souhlasíme s pokračováním, posilováním a zdokonalováním Městské agendy pro EU jako procesu založeného na principu partnerství a v plném souladu se zásadami subsidiarity a proporcionality, a to metodou víceúrovňové správy. Kromě toho vyzýváme evropské instituce, aby v relevantních případech zohledňovaly dopady a důsledky nařízení a směrnic EU týkajících se městských oblastí a aby aktivně zapojovaly místní a regionální zainteresované subjekty do konzultací o nových i stávajících právních předpisech EU.

Finanční prostředky, finanční nástroje a programy EU týkající se městských otázek, poskytované evropskými institucemi, hrají pro městskou politiku v evropských městech cennou roli, a proto je nutné v nich zachovat silný městský rozměr. Vedle programů EU, poradenské podpory a finančních nástrojů je klíčem k provádění integrovaných a udržitelných strategií rozvoje měst a místně podmíněných přístupů v místních a regionálních městských projektech politika soudržnosti. Tyto programy by měly za pomoci Evropské městské iniciativy stimulovat integrované, inovativní a participativní přístupy k udržitelnému rozvoji měst, podporovat sociálně-ekonomickou a územní soudržnost, prosazovat polycentrické struktury osídlení a přibližovat EU občanům.

Měla by pokračovat a být posílena vertikální a horizontální výměna poznatků a odborných znalostí mezi všemi stranami zapojenými do víceúrovňové správy. K této myšlence mohou přispět programy, sítě a iniciativy pro rozvoj měst a spolupráci v oblasti výzkumu a vývoje, financované z EU. Tím by bylo možné se poučit z osvědčených postupů a inovativních přístupů i klíčových fungujících principů a nástrojů. Městská agenda pro EU nabízí platformu pro výměnu informací mezi stranami zapojenými do městské problematiky na evropské, národní, regionální a místní úrovni.

My, ministři, vyzýváme evropské instituce, členské a partnerské státy i regionální a místní orgány, aby podporovaly koherentní koordinaci metod a cílů mezi evropskými programy a iniciativami, jakými jsou Městská agenda pro EU, URBACT, Evropská městská iniciativa, včetně jejich inovačních akcí a programů politiky soudržnosti.

E

ZÁVĚREČNÁ VÝZVA

My, ministři, jsme přesvědčeni, že Nová lipská charta poskytuje silný rámec pro dobrou a udržitelnou správu měst. Zdůrazňuje využití transformativní schopnosti měst pro obecné blaho prostřednictvím hlavních principů, klíčových dimenzí a konkrétních oblastí činnosti.

Vyzýváme instituce, členské a partnerské státy EU, jakož i místní a regionální orgány a subjekty zapojené do problematiky měst na všech úrovních správy, aby se zavázaly a přispěly k uskutečnění dohodnutého rámce prostřednictvím evropských, vnitrostátních, regionálních a místních iniciativ a programů.

Proto schvalujeme dokument „Implementace Nové lipské charty prostřednictvím víceúrovňové správy: další kroky pro Městskou agendu pro EU“, který uvádí do praxe a rovnocenně propojuje strategické zásady Nové lipské charty s pokračováním Městské agendy pro EU.

Překlad: Ministerstvo pro místní rozvoj

NOVÁ LIPSKÁ CHARTA VYCHÁZÍ Z NÁSLEDUJÍCÍHO SEZNAMU DOKUMENTŮ:

Neformální zasedání ministrů odpovědných za územní soudržnost a/nebo rozvoj měst

- „Evropské perspektivy územního rozvoje – Směrování k vyváženému a udržitelnému rozvoji území Evropské unie“ přijatá na neformálním zasedání Rady ministrů odpovědných za územní soudržnost, které se konalo v Postupimi v květnu 1999;
- „Akční program z Lille“ přijatý na neformálním zasedání Rady ministrů odpovědných za rozvoj měst, které se konalo v Lille dne 3. listopadu 2000;
- Dokument „Městské acquis“ přijatý na neformálním zasedání Rady ministrů odpovědných za rozvoj měst, které se konalo v Rotterdamu dne 29. listopadu 2004;
- „Bristolská dohoda“ přijatá na neformálním zasedání Rady ministrů odpovědných za rozvoj měst, které se konalo v Bristolu ve dnech 6.–7. prosince 2005;
- „Lipská charta o udržitelných evropských městech“ přijatá na neformálním zasedání Rady ministrů odpovědných za rozvoj měst a územní soudržnost, které se konalo v Lipsku ve dnech 24.–25. května 2007;
- „Územní agenda EU – Směrování ke konkurenceschopnější a udržitelnější Evropě rozmanitých regionů“ přijatá na neformálním zasedání Rady ministrů odpovědných za rozvoj měst a územní soudržnost, které se konalo v Lipsku ve dnech 24.–25. května 2007;
- „Marseilleská deklarace“ přijatá na neformálním zasedání Rady ministrů odpovědných za rozvoj měst, které se konalo v Marseille dne 25. listopadu 2008;
- „Toledská deklarace“ přijatá na neformální Radě ministrů odpovědných za rozvoj měst, která se konala v Toledu dne 22. června 2010;
- „Územní agenda EU 2020“ přijatá na neformálním zasedání Rady ministrů odpovědných za územní soudržnost, které se konalo v Gödöllő dne 19. května 2011;
- „Prohlášení ministrů k Městské agendě EU“ – Deklarace z Rigy, přijaté na neformálním zasedání Rady ministrů odpovědných za územní soudržnost a rozvoj měst, které se konalo v Rize dne 10. června 2015;
- Závěry lucemburského předsednictví u příležitosti neformálního zasedání Rady ministrů odpovědných za územní soudržnost a rozvoj měst, které se konalo v Lucemburku ve dnech 26.–27. listopadu 2015;
- Městská agenda pro EU – „Amsterodamský pakt“ přijatý na neformálním zasedání Rady ministrů odpovědných za rozvoj měst, které se konalo v Amsterdamu dne 30. května 2016;
- Bukurešťská deklarace – „Směrování ke společnému rámci pro rozvoj měst v Evropské unii“ přijaté na neformálním zasedání Rady ministrů odpovědných za rozvoj měst, které se konalo v Bukurešti dne 14. června 2019.

Další mezivládní dokumenty

- Závěry Rady o cílech a prioritách EU a členských států přijaté na třetí konferenci OSN o bydlení a udržitelném rozvoji měst (Habitat III) přijaté dne 12. května 2016;
- Závěry Rady o Městské agendě pro EU přijaté dne 24. června 2016.

Evropská komise

- Sdělení Komise ze dne 6. května 1997 s názvem „Směrování k Městské agendě v Evropské Unii“ (COM (1997)0197);
- Zpráva Komise s názvem „Města zítřka: investovat do Evropy“, Brusel, 17.–18. února 2014;
- Sdělení Komise o městské dimenzi politik EU – hlavní rysy městské agendy EU (COM (2014)0490) ze dne 18. července 2014;
- Zlepšování právní úpravy k dosažení lepších výsledků – agenda EU (COM (2015) 215 konečné znění);

- Pracovní dokument útvarů Komise / Výsledky veřejné konzultace o hlavních rysech městské agendy EU (SWD (2015) 109 konečné znění/2);
- Zpráva Komise Radě o Městské agendě pro EU, COM (2017) 657 konečné znění;
- Návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o Evropském fondu pro regionální rozvoj a Fondu soudržnosti, COM (2018) 372 konečné znění;
- Důvodová zpráva: Evropská městská iniciativa po roce 2020: čl. 104 odst. 5 návrhu nařízení o společných ustanoveních a článek 10 návrhu EFRR/ FS, Lucembursko: Úřad pro publikace EU, 2019;
- Hodnotící studie Městské agendy pro Evropskou unii, GŘ pro regionální a městskou politiku, 2019;
- Zpráva o budoucnosti měst, EK/Joint Research Centre, 2019;
- Priority Komise nastíněné v plánu Zelené dohody pro Evropu ze dne 11. prosince 2019;
- Priority Komise nastíněné strategií pro Evropu přizpůsobenou digitálnímu věku ze dne 19. února 2020;
- Plán obnovy Komise ze dne 21. července 2020;

Evropský parlament

- Usnesení Evropského parlamentu ze dne 3. července 2018 o úloze měst v institucionálním rámci Unie (2017/2037 (INI));
- Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 27. března 2019 o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví společná ustanovení o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu Plus, Fondu soudržnosti a Evropském námořním a rybářském fondu a finanční pravidla pro ně a pro Azylový a migrační fond, Fond vnitřní bezpečnosti a Nástroj pro správu hranic a víza (COM (2018)0375 - C8-0230/2018 - 2018/0196(COD)).

Evropský hospodářský a sociální výbor a Evropský výbor regionů

- Stanovisko Evropského výboru regionů – „Posudek provádění městské agendy pro EU“, přijaté dne 5. července 2018;
- Stanovisko Evropského výboru regionů k „Obnovené Územní agendě se zvláštním důrazem na komunitně vedený místní rozvoj“ ze dne 8. října 2019;
- Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k „Obnovené Územní agendě EU, Lipské chartě a Městské agendě pro EU“ ze dne 18. září 2020;
- Stanovisko Evropského výboru regionů k tématu „Obnovení Lipské charty o udržitelných evropských městech“ ze dne 14. října 2020;
- Stanovisko Evropského výboru regionů „Rovnocenné životní podmínky – společný úkol pro všechny úrovně správy v Evropě“ ze dne 14. října 2020.

Další

- Charta evropského plánování – Vize pro města a území Evropy v 21. století, ECTP-CEU 2013;
- Agenda pro udržitelný rozvoj 2030 (se svými 17 cíli udržitelného rozvoje), přijatá na summitu OSN o udržitelném rozvoji dne 25. září 2015;
- Pařížská dohoda o změně klimatu přijatá na pařížské konferenci o změně klimatu (COP21) dne 12. prosince 2015;
- Ženevská charta OSN o udržitelném bydlení, EHK OSN, 2015;
- Prohlášení starostů hlavních měst EU k městské agendě EU a uprchlické krizi, 21. dubna 2016;

- Agenda tvůrců evropských měst, květen 2016;
- Nová agenda pro města přijatá na 3. konferenci OSN o bydlení a udržitelném rozvoji měst (Habitat III) dne 20. října 2016;
- Stav evropských měst 2016. Zpráva: Města razící cestu k lepší budoucnosti, Program OSN pro lidská sídla & GŘ REGIO, 2016;
- Regionální zpráva Habitat III o bydlení a rozvoji měst v regionu Evropské hospodářské komise, EHK OSN / Program OSN pro lidská sídla, 2016;
- Evropská platforma pro udržitelná města, Baskická deklarace, 2016;
- Davoská deklarace – Na cestě ke kvalitní stavební kultuře pro Evropu, přijatá na Konferenci ministrů kultury ve dnech 20.–22. ledna 2018 v Davosu;
- Prohlášení JOIN, BOOST, SUSTAIN (Spojte se, podporujte, buďte udržitelní) pro širší zavádění digitálních řešení a vytvoření evropské cesty digitální transformace, Oulu, 10. prosince 2019;
- Zásady OECD pro městskou politiku, OECD, 2019;
- Čas posílit postavení evropských měst. Postoj organizace EUROCITIES k Nové lipské chartě, únor 2020.

ANALÝZA ZÁVAZNOSTI A FOREM VYDÁVÁNÍ ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍCH DOKUMENTACÍ V EVROPĚ

Josef Morkus

Ministerstvo pro místní rozvoj objednalo analýzu závaznosti a forem vydávání územně plánovacích dokumentací ve vybraných evropských státech. Analýzu zpracovala Advokátní kancelář Hartmann, Jelínek, Fráňa a partneři, s.r.o. v roce 2020. Analýza obsahuje souhrn evropských plánovacích systémů, mapuje legislativu v zemích Evropské unie a přináší přehled kategorií územně plánovacích nástrojů. Zahrnuje též rozbor závaznosti a forem vydávání územně plánovacích dokumentací. Součástí materiálu je i analýza využití postupu podobného našemu opatření obecné povahy a smíšených právních aktů ve vybraných zemích. Velkou část analýzy tvoří popis systému územního plánování v 11 zemích, včetně příkladů jejich územně plánovacích dokumentací. Tento článek je stručným výtahem z materiálu prezentujícím nejdůležitější výstupy analýzy. Kompletní dokument je zveřejněn na stránkách Ministerstva pro místní rozvoj.¹⁾

Legislativní zakotvení územního plánování

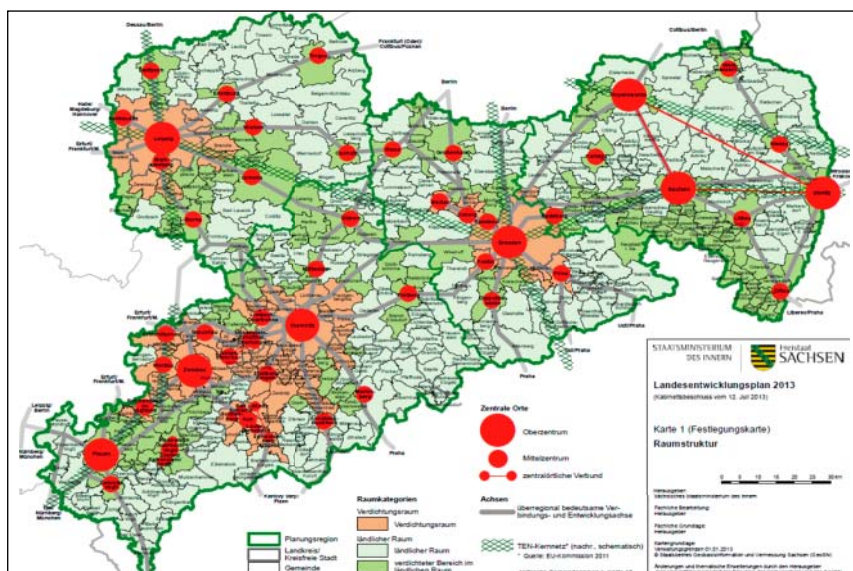
V Evropských zemích obvykle existuje zákon o územním plánování, který definuje hlavní okruhy regulace a její nástroje. Tento zákon je obvykle doplněn několika dalšími, které řeší např. ochranu památek, životního prostředí apod. Tento přístup je typický pro ČR, severské země, Švýcarsko, Polsko, Slovensko, Maďarsko a další. Objevují se však i přístupy více roztržštěné (Řecko, Itálie, Portugalsko).

Systém územně plánovacích dokumentací a jejich hierarchie

V Evropě neexistuje k územnímu plánování jednotný přístup, který by fungoval ve všech zemích. Proto i Evrop-

ská unie ponechává v kompetenci jednotlivých členských zemí, jak k řešení regulace území přistoupí. Existuje velké množství různých typů plánovacích nástrojů. Mnoho z nich zahrnuje kombinaci rámce vizionářského, strategického a regulativního. Strategický přístup je běžnější na vyšších úrovních, na nižších úrovních pak převládá regulační přístup, ale není tomu tak vždy.

Náš systém závaznosti nadřazené územně plánovací dokumentace plně odpovídá praxi v Evropě. Ve všech analyzovaných zemích je územně plánovací dokumentace důsledně hierarchicky uspořádána, přičemž dokumentace vyšší územně správní úrovně je vždy závazná pro dokumentaci nižší územně správní úrovně. Dodržování je důsledně sledováno příslušnými orgány státu a regionu, většinou to bývají úřady územního plánování.

Příklad německé dokumentace na regionální úrovni (Landesentwicklungsplan für Sachsen, 2013).²⁾

Analýza odhalila, že se v některých případech objevují též tendence k tzv. „průtočnému“ plánování, kdy nižší úroveň může aktivně ovlivňovat úroveň vyšší nebo dokonce v odůvodněných případech dosáhnout ad hoc změny této nadřazené dokumentace nebo udělení souhlasu s odchylkou (Nizozemsko, Švýcarsko, Belgie).

Zajímavou metodu hledání konsenzu mezi různými úrovněmi samosprávy používá Belgie. Ve všech úrovních tam existuje současně koncepční a prováděcí dokumentace. Shoda je nejprve hledána v koncepci, která je závazná, a poté je jednodušší nalézt územní průmět požadovaných zásahů v konkrétním území.

1) <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/publikace-a-odborne-texty/analiza-zavaznosti-a-forem-vydavani-upd-v-evrope>

2) Zdroj: <https://www.landesentwicklung.sachsen.de/31381.htm>. Převzato z: Advokátní kancelář Hartmann, Jelínek, Fráňa a partneři. Analýza závaznosti a forem vydávání územně plánovacích dokumentací ve vybraných evropských státech. 2020. s. 105.

	Kraj	Obec	Část obce
Česká republika	Zásady územního rozvoje	Územní plán	Regulační plán
Slovensko	Územný plán regiónu	Územný plán obce	Územný plán zóny
Polsko	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego
Maďarsko	Megya területrendezési terve	Településrendezési terv	Szabályozási terv
Rakousko	Landes-Raumordnungsprogramm / Landesentwicklungskonzept	Örtliches Entwicklungskonzept / Flächenwidmungsplan / Örtlicher Entwicklungsplan	Bebauungsplan
Německo	Landesentwicklungsplan	Flächennutzungsplan	Bebauungsplan
Francie	Schéma directeur de la région (Île-de-France (SDRIF))	Schéma de cohérence territoriale (SCoT)	Plan local d'urbanisme (PLU)
Holandsko	Provinciale ruimtelijke structuurvisie	Structuurvisie	Bestemmingsplan
Švédsko		Översiktsplan	Detaljplan
Itálie	Piano territoriale regionale / Piano territoriale di coordinamento provinciale	Piano regolatore generale comunale (PRGC)	Piano esecutivo
Belgie	Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen (RSV) / Provinciaal ruimtelijk structuurplan (PRS) / Provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUPs)	Gemeentelijk ruimtelijk structuurplan (GRS)	Bijzondere plannen van aanleg (BPA's)/ Gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen
Švýcarsko	Richtplan	Nutzungsplan	Sondernutzungsplan

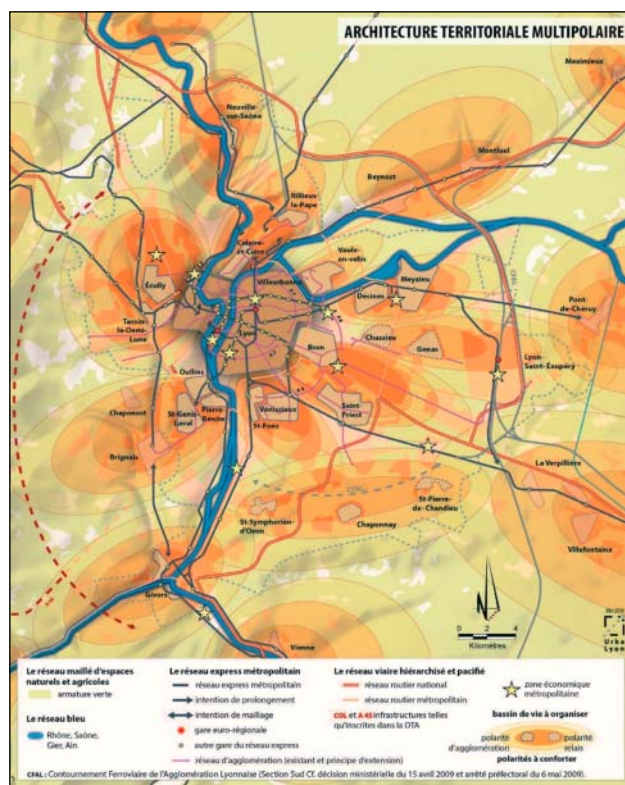
Územně plánovací dokumenty na různých správních úrovních ve vybraných evropských státech.³⁾

Územně plánovací dokumentace

Ve většině zemí jsou plánovací instrumenty, zvláště na detailní úrovni, závazné a jsou popsány v zákoně.

Ve většině sledovaných zemí existuje tříúrovňový systém správního uspořádání (vyjma Itálie a Belgie, kde jsou úrovně čtyři), ale závazná územně plánovací dokumentace na úrovni celého státu v řadě zemí není legislativně kodifikována. Není-li v některé ze sledovaných zemí celostátní závazný dokument, musí územně plánovací dokumentace respektovat zákony s dopady v území nebo sektorové plány (nejčastěji v oblasti dopravy a energetiky).

Závaznou územně plánovací dokumentaci na úrovni regionální mají téměř všechny sledované státy.

Příklad francouzské dokumentace koordinující funkční oblast (Schéma de Cohérence Territoriale – SCOT, Architecture territoriale multipolaire, Lyon).⁴⁾

3) Zdroj: Advokátní kancelář Hartmann, Jelinek, Fráňa a partneři. Analýza závaznosti a forem vydávání územně plánovacích dokumentací ve vybraných evropských státech. 2020. s. 24.

4) Zdroj: https://www.scot-agglolyon.fr/wp-content/uploads/2017/10/Architecture_territoriale_multipolaire.jpg. Převzato z: Advokátní kancelář Hartmann, Jelinek, Fráňa a partneři. Analýza závaznosti a forem vydávání územně plánovacích dokumentací ve vybraných evropských státech. 2020. s. 112.

Ve všech zemích je více než jeden plán na úrovni municipality. Ten první řeší širší rámec využití území (územní plán), druhý detailní regulaci a implementaci (regulační plán). **Územní plán je mnohdy chápán jako koncepční materiál závazný pro veřejnou správu, soudně nepřezkoumatelný, zatímco pro občany a tedy i stavebníky jsou závazné pouze regulační plány, ať už jsou jejich forma a obsah jakékoli. Využití územních plánů jako závazných dokumentů pro povolování staveb není v Evropě výjimečné, těžiště pro tyto účely ovšem leží jednoznačně v plánech regulačních.**

Územně plánovací nástroje v úrovni regulačních plánů existují ve všech zemích EU kromě Irska (a Velké Británie). Jsou to detailní závazné plány, které mají rozhodující roli v regulaci rozvoje území, a které definují podmínky s přesností na parcelu. **V některých zemích jsou propojeny územní plány a regulační plány v jednom dokumentu.** Poměrně časté je využívání výjimek v plánech na této úrovni. Typický regulační plán:

- a) zahrnuje celou municipalitu nebo její část,
- b) indikuje specifické využití budov a podmínky pro infrastrukturu s přesností parcely,

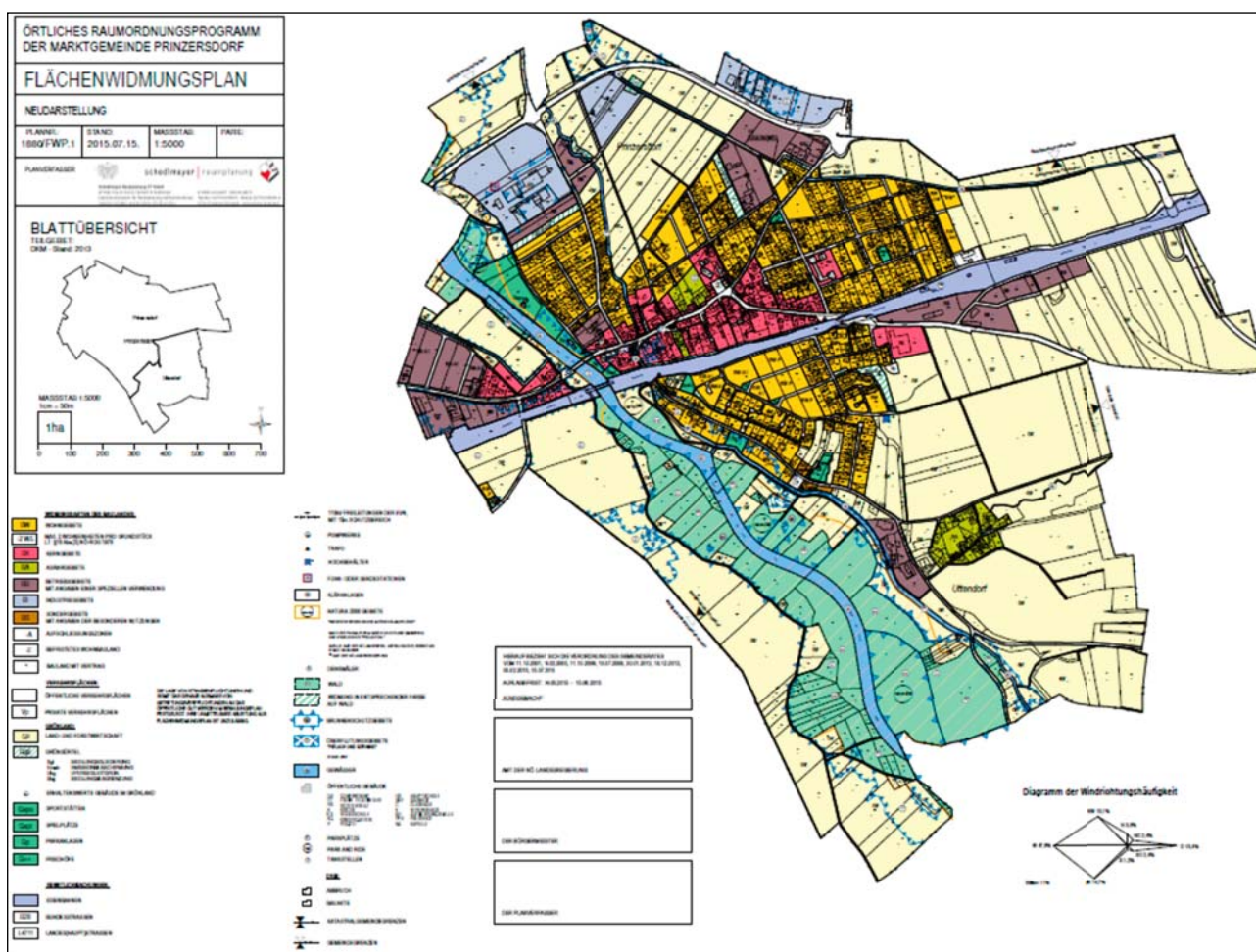
- c) garantuje právo na výstavbu nebo na změnu funkčního využití po schválení v příslušném řízení.

Náš model regulačních plánů pro povolování staveb je velmi blízký většinovým trendům, ale naše praktické využití těchto plánů je mnohonásobně menší, zejména srovnáme-li se s nejbližšími sousedy, vyjma Slovenska.

V Německu, v Nizozemsku, v Belgii a v Itálii není možné požádat o stavební povolení v nezastavěném území, aniž by byl schválen regulační plán. Složitější situace nastává v zemích, kde je ze zákona povinnost mít regulační plán, ale celé území státu jimi není pokryto anebo jsou plány zastaralé.

Povolování staveb na základě územně plánovací dokumentace

Územně plánovací dokumentace je vždy zásadním nezbytným závazným podkladem pro povolování staveb. Není samozřejmě podkladem jediným, vedle ní je aplikován stavební řád nebo závazné zákony na celostátní nebo regionální úrovni. Rovněž přesný význam slova „závazný“ se znač-

Příklad rakouské územně plánovací dokumentace na obecní úrovni (Flächenwidmungsplan Prinzersdorf).⁵⁾

5) Zdroj: <https://prinzersdorf.riskommunal.net/Buergerservice/Flaechenwidmungsplan>. Převzato z: Advokátní kancelář Hartmann, Jelínek, Fráňa a partneři. Analýza závaznosti a forem vydávání územně plánovacích dokumentací ve vybraných evropských státech. 2020. s. 99.

ně liší. V některých případech to znamená, že když žádost o povolení stavby odpovídá plánu, povolení musí být vydáno. V jiných případech musí žádost odpovídat plánu, ale místní úřad má právo vyžadovat splnění dalších podmínek.

Ve všech zemích EU se při stavebním řízení postupuje podle nejnižšího stupně územně plánovací dokumentace, která je závazná pro občany a která je velmi podrobná (regulační plány). Takto se postupuje v Německu, Belgii, Nizozemsku, které mají téměř úplné pokrytí zastavitelného území regulačními plány, nebo Polsku či Maďarsku, kde ovšem lze nezdědka využívat výjimky. V případě nejistoty má tento plán vyšší statut než strategické nebo jiné plány vyšší úrovně. Je to proto, že komunální plány z těchto plánů vycházejí, jsou s nimi v souladu a prokazují mnohem větší míru znalosti konkrétní situace.

Existují země, které regulační plány vyžadují ve vyjmenovaných případech, ale jinak připouštějí a často využívají možnost povolovat stavby pouze na základě územního plánu. Takto se postupuje v Rakousku (vyjma Vídně, kde se vyžaduje regulační plán všude) či ve Švédsku. Na Slovensku je přístup k regulačním plánům obdobný jako u nás.

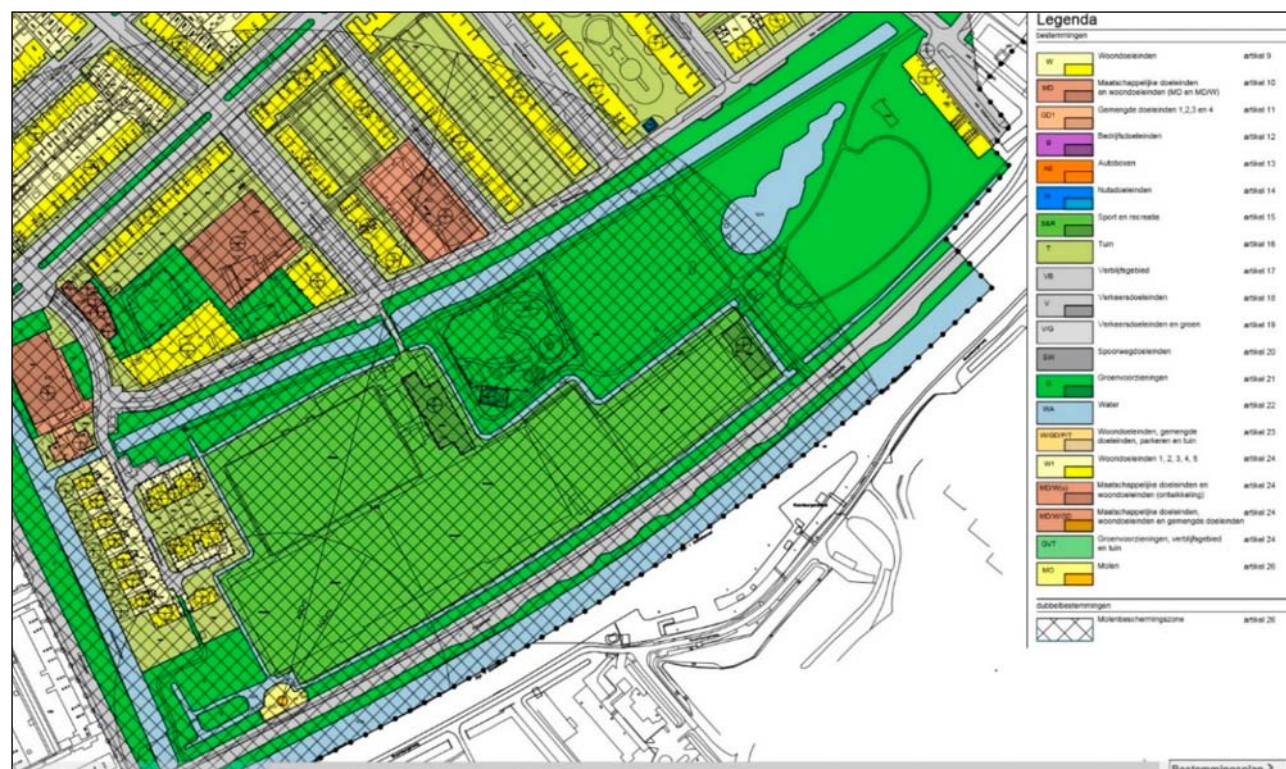
Novým prvkem v plánování rozvoje i ochrany území je v některých státech využívání smluvního vztahu mezi veřejným a soukromým sektorem, ve kterém se kromě regulativů řeší i otázky časové souvislosti a podílení se na nákladech veřejné infrastruktury.

Plánování v Polsku a v Maďarsku

Maďaři již od roku 1997 a Poláci zákonem z roku 2003 přešli na německý model, v němž jsou územní plány závazné pro správu města, zatímco obec zavazuje vlastníky nemovitostí až v plánech regulačních, které samozřejmě musejí být ve shodě s plány územními.

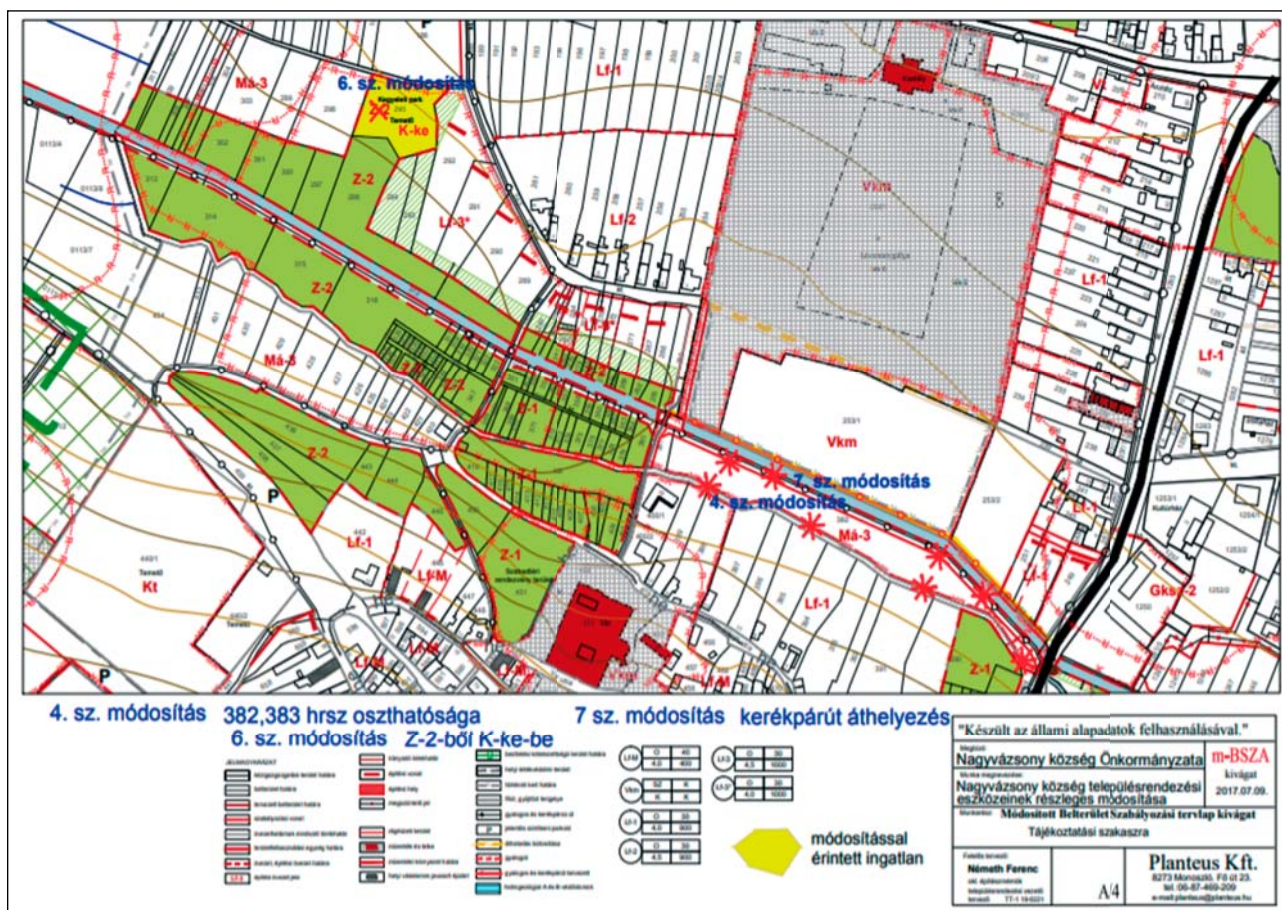
V obou zemích vedlo nové nastavení zákonných podmínek a propojení povolování staveb s regulačními plány k rychlému pořízení stovek regulačních plánů, zejména ve velkých městech, kde se více staví. Regulační plány zde vznikají v naprosté většině na popud investorů, protože bez nich by nezískali potřebná další povolení. Například Budapešť byla pokryta regulačními plány ze 75 % za několik let platnosti nového zákona.

Přestože obě země převzaly německý model, chybí jim však německá mentalita a čas, který Němci na jeho aplikaci měli (s regulacemi začali ve 30. letech 20. století). Výsledky jsou proto mnohdy jiné, než někteří předpokládali. V Polsku se trápí s praxí územního rozhodování v případě chybějících regulačních plánů, což vede až k destrukci koncepce rozvoje sídla. V Maďarsku je problémem roztržitost systému plánování a odtržení strategického plánování od regulace v území.

Příklad nizozemské nejpodrobnější dokumentace (*Het bestemmingsplan over het Roomburgerpark*).⁶⁾

6) Zdroj: <https://roomburgerpark.nl/roomburgerpark.nl/wat-zegt-het-bestemmingsplan-over-het-roomburgerpark/>. Převzato z: Advokátní kancelář Hartmann, Jelinek, Fráňa a partneři. Analýza závaznosti a forem vydávání územně plánovacích dokumentací ve vybraných evropských státech. 2020. s. 120.

Příklad nejpodrobnější územně plánovací dokumentace v Maďarsku (Szabályozási terv, Köszeg).⁷⁾

Forma vydávání územně plánovací dokumentace

Územně plánovací dokumentace je vydávána v nejrůznějších legislativních formách. Ty se liší stát od státu nebo úroveň od úrovně v rámci jednoho státu. Právní forma vychází vždy z tradice, jak jsou právní předpisy v legislativě ukotveny a jak konkrétní právní řád vymezuje kompetence regionů a obcí vydávat závazné předpisy.

Některé státy využívají obdobu našeho opatření obecné povahy, např. na Slovensku existuje „opatrenie všeobecnej povahy“, přestože není zakotveno v legislativě. V Polsku přímá obdoba opatření obecné povahy není, podobá se mu však tzv. „generalny akt administracyjny“. V německém právu je opatření obecné povahy zakotveno jako druh správního aktu, naopak rakouské právo s pojmem opatření obecné povahy nepočítá. Ve švýcarském právním řádu je Allgemeinverfügung vymezeno jako forma správní činnosti na pomezí právního předpisu a individuálního správního aktu, povahou blízko k Allgemeinverfügung mají obzvláště některé územně plánovací nástroje.

Působnost při pořizování a vydávání územně plánovací dokumentace

Územně plánovací dokumentaci zpravidla pořizuje v přímé působnosti příslušný územně správní celek, resp. jím pověřený úřad. Samosprávné celky při tom vždy musí respektovat omezení daná státem a regionem (musejí respektovat zákony a nadřazenou územně plánovací dokumentaci). Současně je třeba zdůraznit, že pojem „obec“ je třeba vždy vnímat v souvislosti s její velikostí. V Evropě patří Česká republika svojí značnou správní roztržitostí k raritám, srovnatelně roztržitěnou samosprávu obcí má ze sledovaných zemí pouze Francie.

Přenesená působnost je obecně využívána v Evropě poměrně málo, v případě pořizování územně plánovací dokumentace je uplatňována v Bulharsku a v Litvě.

Schvalování územně plánovací dokumentace volenými zastupiteli je uplatňováno v celé Evropě, vyjma několika drobných doplňujících úprav (Francie, Itálie). Dokumentace na celostátní úrovni bývá schvalována vládou nebo

7) Zdroj: <http://nagyvazsony.hu/nagyvazsony-kozseg-telepulesrendezesi-eszkozeinek-modositasa-2/02-szabalyozasi-terv-belterulet-bsza-4-6-7-mod-2/>. Převzato z: Advokátní kancelář Hartmann, Jelinek, Fráňa a partneři. Analýza závaznosti a forem vydávání územně plánovacích dokumentací ve vybraných evropských státech. 2020. s. 94.

ministerstvem. Územně plánovací dokumentace na úrovni regionu a obce je zpravidla schvalována volenými zástupci příslušného územně správního celku. V některých případech si vyšší územně správní celek bere právo tuto dokumentaci schválit sám (Švýcarsko, Itálie).

V každé zemi existují nástroje na zneplatnění (Slovensko) nebo omezení platnosti obecní územně plánovací dokumentace (Nizozemsko, Itálie, Švýcarsko a další) nebo jiná omezení (např. ve Francii zákaz vydávat stavební povolení v obci do doby odstranění vad). V Německu, Itálii nebo Maďarsku může stát přímo zasahovat do územních plánů a měnit je, pokud obce samy nerespektují zákonný postup nebo stát potřebuje zrychlit realizaci záměrů s celostátní prioritou.

Systémy a dokumenty územního plánování vybraných zemí

Přehled systémů územního plánování ve vybraných zemích, stejně tak jako ukázky územně plánovacích dokumentací pro jednotlivé úrovně, včetně legend, je součástí příloh materiálu Analýza závaznosti a forem vydávání územně plánovacích dokumentací ve vybraných evropských státech.

*Ing. arch. Josef Morkus, Ph.D.
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR*

ENGLISH ABSTRACT

An analysis of the obligatory character and forms of spatial planning documentation in Europe, by Josef Morkus

The Ministry for Regional Development commissioned an analysis of the obligatory character and forms of documents of spatial planning published in selected European countries. The analysis was performed by the Law Office of Hartmann, Jelínek, Fráňa and Partners in 2020. It contains a summary of European planning systems, a survey of legislation systems in EU countries and an overview of categories of spatial planning tools. Also, it includes an analysis of procedures similar to Czech measures of a general nature and mixed legal acts in selected countries. A major part of the analysis consists of a description of spatial planning systems in 11 countries, including examples of documents of spatial planning. The article is a brief summary of the most important outcome of the analysis. The full version has been published on the website of the Ministry for Regional Development.

AKČNÍ PLÁN SRR 21+ PODPOŘÍ VĚDU, VÝZKUM, INOVACE A PODNIKÁNÍ

Zdeněk Opravil, Štěpán Nosek, Ivana Moravcová, Beáta Hanousková

V lednu letošního roku byl vládou ČR schválen Akční plán Strategie regionálního rozvoje ČR 2021–2022 (dále „AP SRR“), který obsahuje aktivity na podporu rozvoje regionů. Aktivity jsou tematicky různorodé a pokrývají široké portfolio témat od rozvoje konkurenceschopnosti přes dostupnost veřejných služeb

až po zlepšení životního prostředí. Některé aktivity cílí na velká města (metropolitní území a aglomerace), jiné na středně velká města (regionální centra), strukturálně postižené regiony, či hospodářsky a sociálně ohrožená území. Tento článek je zaměřen na aktivity zacílené na rozvoj vědy, výzkumu a inovací a na podporu podnikání. Stejně jako u všech ostatních témat i zde vycházelo Ministerstvo pro místní rozvoj při nastavování podpory z aktuálních analytických dat.

V oblasti vědy a výzkumu (dále „VaV“) vykazují nejvyšší částku na VaV aktivity v přepočtu na VaV pracovníky pražské a brněnské metropolitní území. Finanční prostředky jsou u tohoto typu měst dlouhodobě rostoucí. Tomu odpovídá i publikační aktivita přepočtená na VaV pracovníky. Vyšší počet publikovaných výsledků, než představuje průměr ČR (649), vykazují metropole Praha, Brno a Ostrava, z aglomerací Olomouc a České Budějovice. Naopak aglomerace Ústí-Chomutov, Karlovy Vary, Zlín, Jihlava dlouhodobě vykazují pokles hodnoty veřejných výdajů na VaV aktivity ve srovnání s ostatními. Věda, výzkum a inovace se tedy logicky koncentrují do největších center osídlení a je snahou Akčního plánu tento typ aktivit dále rozvíjet a pomáhat aktérům v metropolích a aglomeracích vytvářet produkty konkurenceschopné přinejmenším ve středoevropském prostoru. Rozvíjet inovativní podniky i v regionálních centrech je nicméně pro rozvoj českých regionů velmi významné. Akční plán proto věnuje v podpoře vědy a výzkumu pozornost i tomuto typu území a pokouší se najít cesty, jak tento typ aktivit rozvíjet, a to jak prostřednictvím poradenství a lepšího síťování, tak přímé finanční podpory.

Nejen pro potřeby Strategie regionálního rozvoje bylo v ČR vymezeno 73 hospodářsky a sociálně ohrožených území (dále „HSOÚ“), která se rozprostírají na 32 % celkové rozlohy území ČR, a ve kterých žije více než 2,5 mil. obyvatel. Z analýzy ekonomické struktury regionů je zřejmé, že většina HSOÚ má méně diverzifikovanou strukturu ekonomiky (tj. velký podíl zaměstnaných v určitém sektoru, případně dokonce v jedné či několika firmách), a jsou tak zranitelnější v situaci ekonomické recese. HSOÚ jsou také zpravidla charakteristická vyšším zastoupením zaměstnaných v priméru (SO ORP Pacov, Dačice, Telč aj.) a v těžkém průmyslu (SO ORP Odry, Karviná, Otrokovice aj.). I proto je rozvoj malých a středních podniků jako stabilizačních prvků ekonomické základny Akčním plánem podporován.

Co konkrétně přinese AP SRR?

AP SRR přistupuje k jednotlivým typům území v oblasti vědy, výzkumu a inovací odlišně. Navrhuje odlišné aktivity pro metropole a aglomerace, kde je tato oblast v českém kontextu rozvinutá, ale i přesto potřebuje specifickou podporu, která přispěje k posílení mezinárodní konkurenceschopnosti. Proto je cílem plánovaných aktivit v aglomeracích a metropolích především posílení role, významu a výkonnosti VaV v regionálních ekonomikách, s větším důrazem na (inteligentní) specializaci, dále bude podpořeno lákání nových talentů či vytváření spin-offů navázaných na univerzitní výzkum. Na druhé straně nositelé kvalitního výzkumu (nebo vývoje) mimo území aglomerací a metropolí jsou svou lokalizací mimo uvedené oblasti koncentrace VaV znevýhodněni a je třeba jim usnadnit zapojení do inovačních systémů v rámci krajů, celého Česka i mimo něj.

Jak již bylo zmíněno výše, AP SRR počítá i s obecnou podporou podnikání např. v regionech, které se potýkají s odlivem obyvatelstva, především toho mladého a vzdělaného. Ti nemohou nalézt v regionech HSOÚ odpovídající zaměstnání. Na tomto území chybí podnikavost a nevytváří se zde potřebná ekonomická a sociální struktura, která by zajistila potřebné příležitosti k uplatnění zkušeností.

V metropolitních územích a aglomeracích bude Akční plán v oblasti vědy, výzkumu, inovací a podnikání podporovat:

- přípravu programů a nástrojů pro podporu vědy, výzkumu a inovací v regionech,
- vznik nových nebo rozvoj stávajících služeb pro zahraniční pracovníky,
- lákání malých firem (start-upů) ze zahraničí, které chtějí primárně využívat personální a podnikatelské zázemí velkých měst,

- vznik tzv. spin-off firem,
- nově začínající výzkumníky.

Podpora vědy, výzkumu a inovací (dále „VVAI“) v metropolitních územích a aglomeracích je zaměřena zejména na posílení role, významu a výkonnosti VVAI. Zároveň je koncentrace vědecko-výzkumných a inovačních center v těchto územích mnohonásobně vyšší než u ostatních regionů ČR. V metropolitních územích bude kladen důraz na širší zaměření VVAI, v aglomeracích bude podpořena jejich specializace. Akční plán navrhuje opatření, jež povedou ke vzniku specifických programů na podporu VVAI v rámci Technologické agentury ČR, které budou zohledňovat specifika a rozdílné podmínky regionů. Kromě specifických programů bude rovněž úkolem vytvořit nástroj na posílení kapacit a zlepšení kvality výstupů stávajících výzkumných institucí. Zároveň bude cílem navýšit finance z operačních programů Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) a Jan Amos Komenský (OP JAK) pro projekty, které jsou hybnou silou rozvoje regionálních vědecko-výzkumných a inovačních center.

Akční plán se dále zaměří také na podporu služeb jak pro pracovníky, tak i malé firmy nebo start-upy ze zahraničí. Tato podpora je v současnosti rozdílná, v některých českých městech existují expat centra nebo podobně zaměřené programy, jinde zatím nejsou zřízena. Přesto tato centra mohou významně pomoci nárůstu zahraničních výzkumníků tím, že jim poskytnou podporu s adaptací na nové prostředí či zvládnutím administrativních požadavků a procedur, které jsou s dočasným či trvalým pobytem spojeny.

V souvislosti s podporou spin-off firem chce Akční plán napomoci vytvořit vznik propagačních a koučinkových nástrojů, které budou cílit na pomoc při zakládání nových spin-off firem nebo při využívání např. právních a finančních služeb u firem stávajících. Nezbytné bude na úrovni státu také hledání vhodných nástrojů, jak podpořit postdoktorandy, kteří chtějí založit vlastní spin-off firmu, případně hledání talentů, šéfů výzkumných týmů nejen ze zahraničí, s cílem následného založení spin-off firmy a jejího úzkého propojení s výzkumnými a akademickými centry.

Důležitou součástí VVAI je také vytváření podmínek pro začínající výzkumné pracovníky tak, aby došlo k podchycení, udržení, ale i stabilizaci mladých výzkumníků koncentrovaných v rámci univerzit a dalších výzkumných institucí. Akční plán chce přispět k zhodnocení a případnému posílení stávajících programů pro nové výzkumníky (např. prostřednictvím Grantové agentury ČR nebo Postdoc Individual Fellowships), případně z OP JAK. Vytváření podmínek spočívá např. v podpoře excelentních výzkumných projektů a výzkumných organizací, které pracují s novými výzkumníky a poskytují jim veškerou podporu a zázemí včetně snadného návratu žen po ukončení mateřské dovolené.

V regionálních centrech a jejich venkovském zázemí se podpora VVAI a podnikání v rámci Akčního plánu zaměřuje na následující oblasti:

- podporu regionálních kapacit VVAI,
- posílení dlouhodobé a systémové spolupráce škol s firmami v území,
- zlepšení dostupnosti služeb pro podniky.

Kvalitní vědecko-výzkumné instituce se mohou vyskytovat i mimo metropolitní území a aglomerace. Pro ně je důležité, aby měly snadný přístup do vědeckých a inovačních systémů daného kraje, případně celé ČR. Příprava specifických programů z pera Technologické agentury ČR může být cestou, jak pomoci a podpořit nositele kvalitního výzkumu i v menších regionálních centrech ČR.

Nástrojem pro zlepšování spolupráce škol a místních firem budou místní a krajské akční plány (dále „MAP“ a „KAP“). Akční plán chce napomoci, aby MAP a KAP více kladly důraz na vzájemnou provázanost aktivit. Mezi podporované aktivity patří např. zapojení firemních odborníků ve školách a využívání stávajících školicích středisek pro praktickou výuku. Další oblastí podpory bude odborné vzdělávání pro pedagogy ve firmách, materiální podpora škol (např. pro výuku technického oboru) nebo propagační kampaň na zatraktivnění technického vzdělávání.

Významnou aktivitou pro podporu podnikatelských aktivit v regionech bude zlepšení dostupnosti poradenství podnikům a živnostníkům, protože ti se mimo velká města často potýkají s horší dostupností vhodných poradenských služeb. Podpora bude směřovat ke zlepšení koordinace služeb a síťování aktérů v území, ale také k posílení výroby a konkurenceschopnosti stávajících firem včetně zakládání nových firem či start-upů. Akční plán se ve spolupráci s agenturou CzechInvest a Ministerstvem průmyslu a obchodu v první fázi zaměří na navýšení personální kapacity regionálních poboček CzechInvestu.

V hospodářsky a sociálně ohrožených územích bude nezbytná především podpora podnikavosti, která je v těchto dlouhodobě ekonomicky a sociálně znevýhodněných územích klíčová pro jejich další rozvoj. Aktivity v rámci Akčního plánu budou cílit na podporu nového a stávajícího podnikání.

U nového podnikání Akční plán přispěje ke vzniku finančních a motivačních nástrojů, malých grantových schémat, voucherů nebo dalších nástrojů mikrofinancování pro nové podnikatele a živnostníky. Podpora bude směřovat i do oblasti sociálního podnikání. Mezi cílovou skupinu budou patřit i obce, pro něž se bude v oblasti zaměstnanosti jednat např. o podporu využívání veřejně prospěšných prací, sociálních podniků nebo odpovědných veřejných zakázek. Podpora stávajících firem bude zaměřena na zvyšování produktivity včetně zlepšení technické infrastruktury – např. podpory podnikatelských inkubátorů a inovačních HUBů v lokálních centrech napojených na krajská centra HUBů.

Obečně míra nezaměstnanosti meziročně stoupla pouze dle dat MPSV k únoru 2021 o cca 1,3 % na 4,3 %. Tento růst není nikterak dramatický především díky vládním programům a kompenzacím pro firmy a podnikatele. Avšak po ukončení této podpory, může následovat větší propad. Podpora vědy, výzkumu a inovací včetně podnikání v sou-

časné pandemické situaci nabírá na významu. Všechny výše uvedené aktivity jsou klíčové pro nastartování ekonomiky v regionech.

Více informací o AP SRR naleznete na stránkách www.prolepsiregiony.cz

Mgr. Zdeněk Opravil, Ph.D.

Mgr. Štěpán Nosek, Ph.D.

Mgr. Ivana Moravcová

Ing. Beáta Hanousková

*Odbor regionální politiky
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR*

ENGLISH ABSTRACT

The Action Plan for the Strategy of Regional Development of the Czech Republic +21 will support science, research, innovation and business, by Zdeněk Opravil, Štěpán Nosek, Ivana Moravcová and Beáta Hanousková

In January this year, the Czech government approved the Action Plan for the Strategy of Regional Development of the Czech Republic 2021–2022, which describes activities designed to support the development of regions. These activities are varied, covering a portfolio that includes development of competitiveness, accessibility of public services, environmental improvement and other themes. Some are focused on big cities (metropolitan areas and agglomerations), others on mid-sized cities (regional centres), and others still on regions structurally handicapped or economically and/or socially endangered. This article describes activities focused on science, research, innovations and business. As with other themes, the Ministry for Regional Development has designed the support on the basis of current analytical data.

ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ A UDRŽITELNÝ ROZVOJ ZEMĚDĚLSKÉ KRAJINY

Vladimír Mackovič

Naše společnost se hlásí k udržitelnému rozvoji území. Územní plánování má k jeho naplňování přispívat jednak návrhem účelného využití území a jednak jeho prostorovým uspořádáním. Území s převahou zemědělské půdy bývá označováno jako zemědělská krajina. Je důležité si uvědomit, že více než polovinu území ČR tvoří zemědělský půdní fond, a že se jej účelné využití a prostorové uspořádání také týká. Ale využití zemědělské půdy je právem vlastníka, potažmo nájemce půdy. A uspořádání zemědělského půdního fondu řeší komplexní pozemkové úpravy. Co tedy přísluší územnímu plánování? Nad tím se zamýšlí tento příspěvek.

Úvodní část objasňuje autora východiska k pojmům územní plánování a zemědělská krajina z hlediska jejich potenciálních vzájemných vazeb. Rozborová část rekapituluje spektrum nástrojů územního plánování z hlediska jejich potenciálních vazeb na atributy zemědělské krajiny. V návrhové části je prezentován námět možného využití potenciálních vazeb územního plánování a zemědělské krajiny s cílem zajistit podmínky pro její udržitelný rozvoj. Závěrečná kapitola má formu odpovědi na otázky, které se dotýkají zemědělské krajiny, územního plánování a jejich vzájemného vztahu.

Úvodní část

Těžiště úvodní části prezentuje autora východiska k pojmům územní plánování a zemědělská krajina z hlediska jejich potenciálních vzájemných vazeb.

Územní plánování

Územní plánování představuje pomyslnou sadu nástrojů, prostřednictvím kterých lze v zemědělské krajině:

Specifikovat, odůvodnit a vymezit veřejné zájmy v zadaném segmentu krajiny

Benefit pro zemědělskou krajinu:

Prostřednictvím územně plánovací dokumentace lze veřejným zájmům v krajině zajistit územní ochranu.

Rozhodovat o změnách v území a stanovovat jim relevantní podmínky pro jejich realizaci

Benefit pro zemědělskou krajinu:

Pro rozhodování v krajině je důležité, že lze posuzovat nejen záměry stavební, ale vyhodnocovat i potenciální dopady záměrů na dělení či slučování pozemků, záměry na změny využití území (jako jsou terénní úpravy, změny druhu pozemků či úpravy pozemků, které mají vliv na schopnost vsakování vody). Dělení či slučování pozemků a změny využití území mohou mít výrazný dopad na prostorové uspořádání krajiny. Představují tak důležitý nástroj krajináře při formulaci podmínek

vztahených k plochám s rozdílným způsobem využití.

Koordinovat v řešeném segmentu krajiny veřejné i soukromé záměry a činnosti ovlivňující rozvoj území

Benefit pro zemědělskou krajinu:

Územní plánování má exkluzivitu na koordinaci urbanistického rozvoje osídlení s ochranou přírodních složek a mimoprodukčních funkcí krajiny v řešeném segmentu.

Na druhé straně územnímu plánování nepřísluší stanovovat podmínky, o kterých nemůže rozhodnout stavební úřad. Jedná se například o zaměření, formy či způsoby zemědělského hospodaření, o výši dávek chemické ochrany či výživy. Územní plán by ani neměl umisťovat konkrétní opatření, ale má pro něj vymezit plochu či koridor. Přesto se v některých územních plánech stanovuje rozsah a lokalizace pěstovaných plodin; určuje velikost dávek na ochranu a výživu rostlin, termíny a způsoby orby apod.

Zemědělská krajina

Zemědělská půda má tři významné potenciály. Ty se do území promítají účelovými požadavky na využití území a na jeho uspořádání. Kultivace území pro pěstování domestikovaných rostlin začala již dávno v minulosti. Například zhruba 9 500 let př. n. l. bylo pěstováno osm základních neolitických plodin.

Zemědělská půda dále plní řadu mimoprodukčních funkcí, z nichž dominuje svým rozsahem a významem retence atmosférických srážek. A za třetí představuje dominantní, ale vyčerpatelný zdroj pro vymezování zastavitelných ploch. Územní plánování je pod stálým tlakem, často parciálních zájmů, lokalizovat stavební záměry na „zelené louce“. Jednotlivé záměry uvažovaných záborů zemědělské půdy však nepostačuje posuzovat jen z hlediska dotčených tříd ochrany zemědělské půdy. Rozhodnutí, jehož důsledkem je trvalé odnětí zemědělské půdy, musí zvážit také dopady požadovaného záboru půdy na dotčený segment zemědělské krajiny, na úbytek jeho produkční a mimoprodukční funkce. Obdobně, jako když se připravuje rekonstrukce stavby, je potřeba vědět, které zdi jsou nosné. I při uvažovaných zásazích do krajiny je potřeba znát a zachovat „nosné pilíře“ polyfunkční kulturní krajiny. Vymezování zastavitelných ploch na zemědělských půdách a rozhodování o podmínkách využití zabírané zemědělské půdy lze považovat za exkluzivní vazbu zemědělské krajiny na územní plánování.

Zemědělská část kulturní krajiny plní širokou paletu funkcí (například ekologickou, estetickou, rekreační, těžební). Specifické postavení mají dvě její funkce, a to produkční a vodohospodářská. Tyto funkce představují zásadní limity pro udržitelnost rozvoje společnosti. Jejich prostřednictvím jsou totiž zajišťovány základní životní potřeby obyvatel,

tj. voda a potraviny. Zjednodušeně řečeno se jedná o kvalitu a kvantitu půdy, na které lze pěstovat zemědělské komodity. A z hlediska vodohospodářské funkce se jedná o to, jak charakteristiky zemědělské krajiny ovlivňují či dokonce determinují malý koloběh vody. Atmosférické srážky, které dopadnou na zemský povrch, představují na území našeho státu jediný zdroj pro doplnění zásob povrchové i podzemní vody.

Z hlediska udržitelného rozvoje zemědělské krajiny je tedy nutno sledovat její kvalitativní, kvantitativní charakteristiky a nadstandardní potenciály pro výše uvedené funkce zemědělské krajiny. Pro udržitelný rozvoj zemědělské krajiny je potřeba zajistit:

- rozsah půdy, na kterém bude možné produkovat potřebné množství potravinářských komodit i pro generace budoucí;
- rozsah a parametry zemědělské půdy, které umožní dostatečnou retenci srážkových vod;
- udržitelnou existenci nezbytného rozsahu přírodních a přírodě blízkých společenstev, které svým rozsahem a rozmístěním v krajině přispějí k potřebné míře ekologické stability na lokální úrovni;
- revitalizaci nebo renaturaci nevhodně upravených dílčích povodí;
- zachovat a v potřebné míře doplnit atributy půdního fondu, které podporují retenci vodních srážek;
- systémově řešenou propustnost územím, která umožní obyvatelům rekreační nebo relaxační pohyb v krajině.

Východiska pro vztah územního plánování a zemědělské krajiny

Mezi východiska pro vazby územního plánování a zemědělské krajiny lze zařadit veřejný zájem, nezbytnost koncepčního přístupu ke změnám v krajině a možnost koordinovat záměry a činnosti, které ovlivňují rozvoj území. Koordinace by měla mít ve jménu vlastní komplexní přístup k udržitelnému rozvoji území.

Veřejný zájem

Udržitelnou existenci řady funkcí krajiny lze považovat za veřejný zájem.

Za nezbytné veřejné zájmy v krajině lze označit ty funkce, které mají zásadní vazbu na nezbytné lidské potřeby, tj. čistý vzduch, pitnou vodu, živiny a na kvalitativní parametry prostředí. V polyfunkční krajině, kterou tvoří velký soubor vlastníků, je potřebné zajistit ochranu veřejných zájmů. V řešeném území je nutné veřejný zájem specifikovat, vymezit a odůvodnit. Pokud je nezbytné dotknout se vlastnických práv a tato práva přitom omezit, musí být v dané lokalitě veřejný zájem dostatečně prokázán. U mimoprodukčních funkcí krajiny je obvykle obtížné prokázat, že je nelze plnit jinde. To jsou časté požadavky soudních rozhodnutí.

Změny v území

Změny v území, o kterých se rozhoduje v procesu územního plánování, mohou ovlivnit udržitelný rozvoj krajiny. Na jedné straně je žádoucí v některých prostorech změny v území omezit nebo zcela vyloučit. A na straně druhé jsou v krajině prostory, kde je potřeba provést pozitivní změnu. K tomu lze využít instrument veřejně prospěšného opatření. Obě popsání potřeby lze řešit v pořizované ÚPD. Ta stanoví podmínky vztahované k plochám s rozdílným způsobem využití a určí hlavní, přípustné a nepřípustné využití.

Koordinace

Územní plánování má v pořizované ÚPD možnost koordinovat aktuální záměry a činnosti, které mohou ovlivnit rozvoj území. Významná je zejména možnost přímé konfrontace a následně koordinovat ochranu zvýšených hodnot krajiny a záměry promítané do území.

Rozborová část

Zemědělská krajina – rámcová charakteristika

Zemědělskou krajinu chápeme jako segment kulturní krajiny, ve kterém je výrazně zastoupen zemědělský půdní fond. Forma a intenzita zemědělského hospodaření přispívají k utváření posuzované zemědělské krajiny.

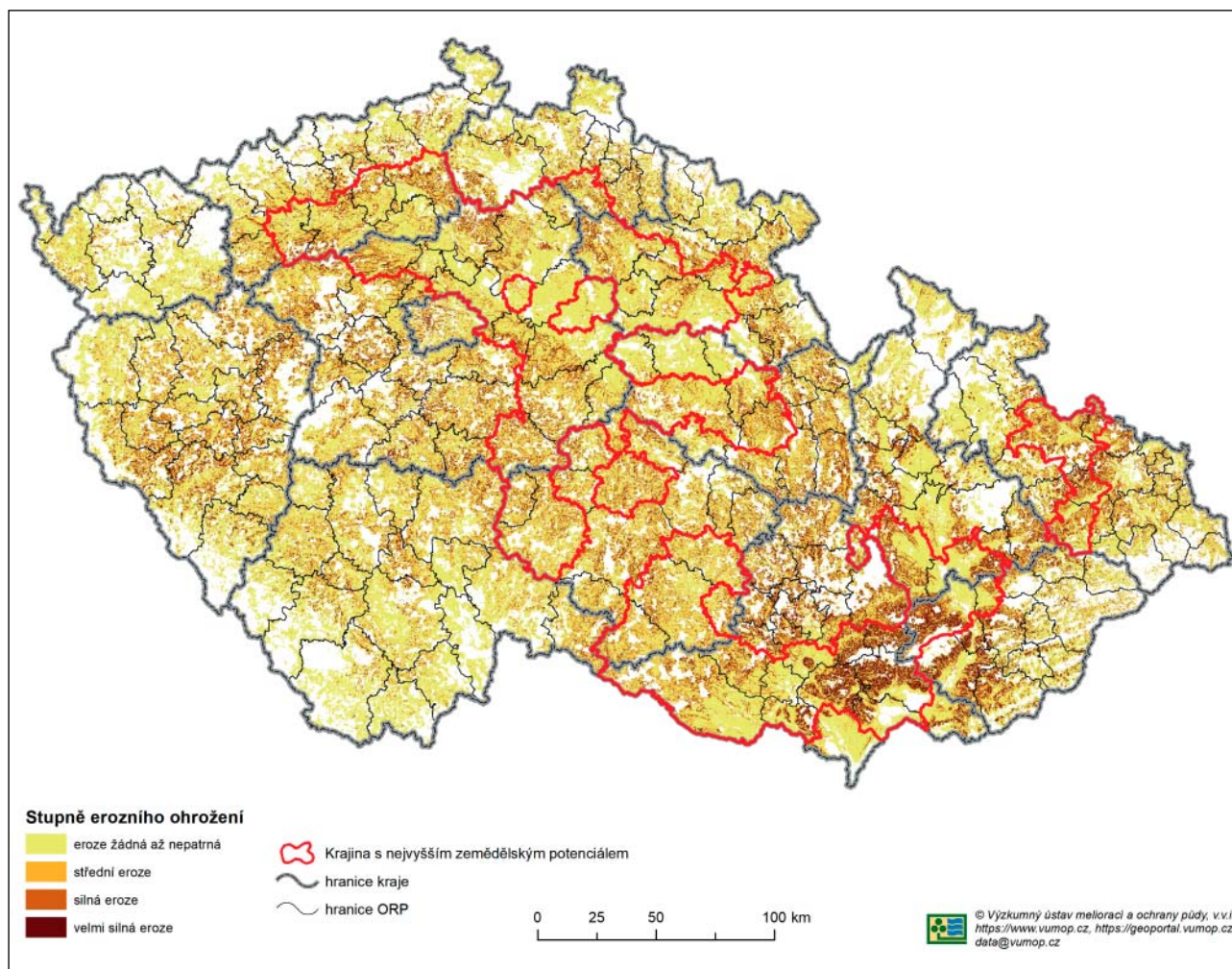
Charakteristiky současné zemědělské krajiny v ČR vznikaly v druhé polovině minulého století. Centrálně řízené změny v zemědělství započaly kolek-

tivizací v padesátých letech a z hlediska dopadů do krajiny vyvrcholily koncentrací zemědělské velkovýroby. V 70. a 80. letech minulého století byla v zemědělské krajině prováděna řada tzv. intenzifikačních opatření. Jako příklady lze uvést velkoplošné odvodňování systematickou drenáží, zatrubňování malých vodních toků, kácení nelesních dřevin, rušení polních cest, nivelizace terénu rušením mezí a závážením terénních muld a údolnic s cílem vytvářet bloky orné půdy v řádu stovek hektarů. Metou byla zemědělská krajina transformovaná do „průmyslové“ podoby, která měla umožnit intenzivní formy obhospodařování zemědělské půdy velkovýrobní technikou.

Zemědělská krajina tak postupně získala uspořádání a parametry, které vyhovují i současnému tržnímu, převážně nájemnému, hospodaření na zemědělské půdě. Mezi hlavní atributy současné zemědělské krajiny patří zejména: neúměrně vysoký podíl orné půdy; nadměrně rozsáhlé bloky souvisle obhospodařované orné půdy; neúměrně dlouhé linie sousedění odtoku povrchových vod; výrazný podíl ZPF je ohrožen silnou erozí. Výšší náchylnost půd k erozi se odvíjí od několika faktorů. Jedná se například o blokaci orné půdy, pěstování plodin s nízkou protierozní účinností (např. kukuřice) či nedostatek humusu v ornici.

V současné době cca 70 % zemědělské půdy je obhospodařováno nájemci. Hospodaření na pronajaté zemědělské půdě nemotivuje k udržitelnému hospodaření, spíše naopak. Většina současných uživatelů ZPF nemá důvod a potřebu měnit stávající parametry zemědělské krajiny. V této souvislosti je nutno připomenout plné obnovení institutu vlastnictví po roce 1990. Vlastnická práva se (na rozdíl od opatření prováděných v krajině do roku 1989) promítají do povinnosti každou změnu v krajině dohodnout s vlastníky, respektive uživateli dotčené zemědělské půdy. Dosavadní zkušenosti z projekce komplexních pozemkových úprav ukazují, že hledání dohody s vlastníky představuje zdoluhavý proces.

Lze uvést další nepříznivé atributy současné zemědělské krajiny jako je vysoká míra utužení půdní struktury nevhod-

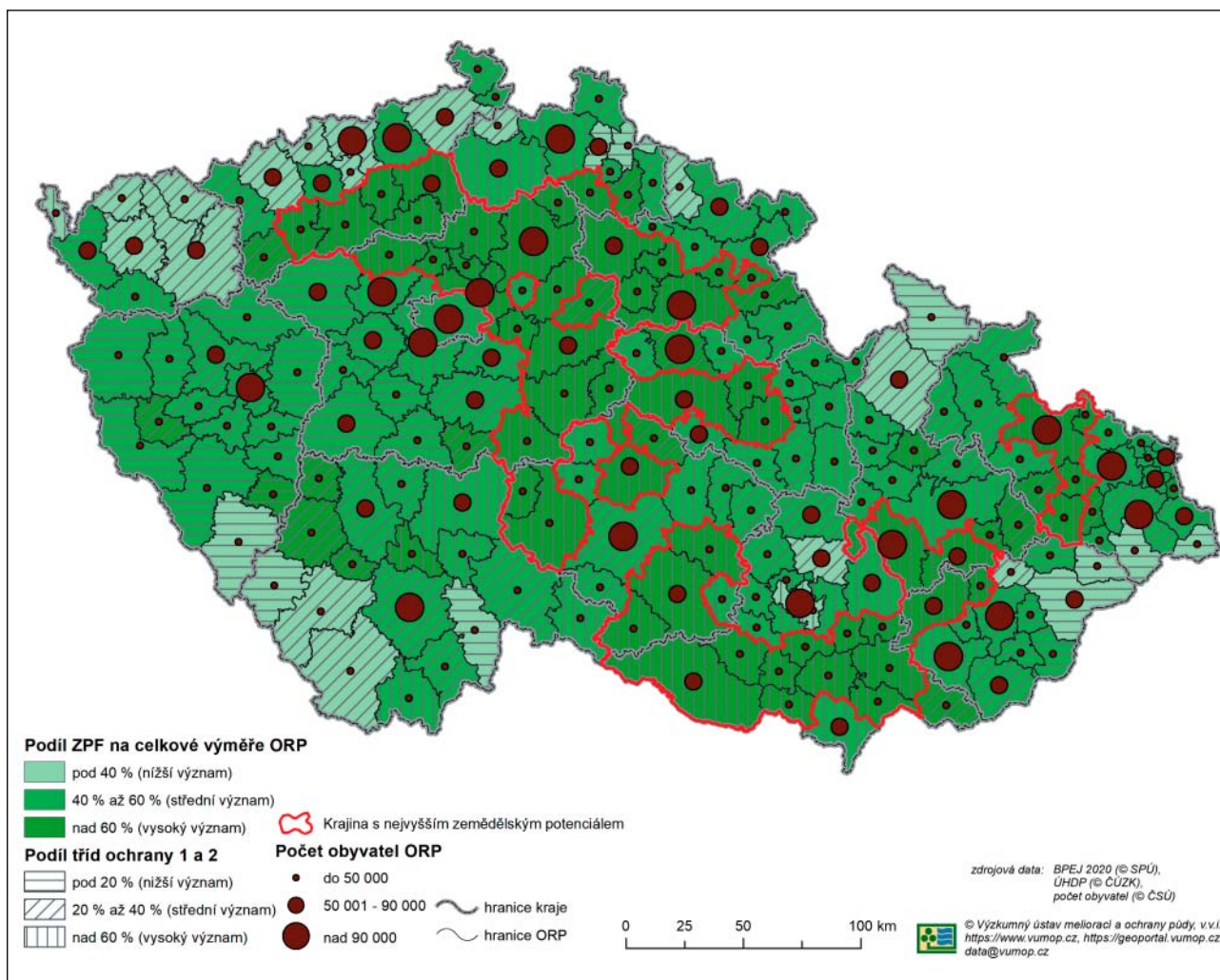

Erozní ohroženost území ORP a produkční potenciál zemědělské krajiny

nou zemědělskou technikou, struktura pěstovaných plodin neodpovídající přírodním podmínkám v daném prostoru, trend snižování aplikace organických hnojiv a z toho vyplývající nedostatečný podíl humusu v orniční vrstvě, značná intenzita chemické ochrany a výživy pěstovaných plodin. V tomto případě se jedná o problémy, které vznikají i po roce 1990. Územním plánováním je však nelze řešit, takže se již jimi další část příspěvku nezabývá.

Rekapitulace současných problémů v zemědělské krajině

- Problematické charakteristiky současné zemědělské krajiny mají zrod v 70. a 80. letech minulého století.
 - Problematicky se jeví zejména:
 - neúměrně vysoký podíl orné půdy, který neodpovídá přírodním podmínkám v ČR;
 - pozemky orné půdy jsou agregovány do bloků často s rozsahem 100 a více hektarů;
 - různorodé přírodní podmínky v jednom bloku (terénní členitost, rozdílné půdní podmínky, různorodé vodní poměry, různorodá orientace ke světovým stranám se projevuje různorodými podmínkami oslunění) komplikují jeho obhospodařování;
 - výrazné zásahy do vodního režimu systematickou drenáží často nevhodně ovlivnily malý koloběh vody v dotčeném povodí;
 - změny chemismu půd plošnou závlahou (zasolování půd);
 - dlouhé linie soustředěného odtoku přechází ve vyšší formy vodní eroze (rýhy, rokle apod.).
 - V současné době existuje několik strategických materiálů, které mají přímou vazbu na zemědělskou krajinu. Jedním z nich je „Strategie re-
- sortu Ministerstva zemědělství ČR s výhledem do roku 2030“ (z roku 2016). Krajiny se týká strategická priorita: „Získání prakticky využitelných poznatků pro efektivní zemědělskou a lesnickou produkci v ekonomicky a ekologicky dlouhodobě udržitelných systémech hospodaření na půdě v rámci tvorby a rozvoje funkční a estetické krajiny“. Komplexnější přístup k problémům zemědělské krajiny přináší „Koncepte na ochranu před následky sucha pro území České republiky“, schválená vládou České republiky dne 24. července 2017.
- Ve společnosti však dosud chybí dostatečně silná a trvalá motivace řešit dlouhodobou, finančně náročnou a právně komplikovanou záležitost. A je otázkou, jak naplňování strategických cílů ovlivní ekonomické propady v důsledku pandemie COVID 19.

Syntéza vybraných vlastností zemědělské půdy a hustoty zalidnění

- Problém, který je potřeba veřejnou správou řešit koordinovaně ve vertikálních i horizontálních vazbách, potřebuje mít dlouhodobou prioritu.
- V současné době je cca 70 % ZPF pronajato. Zemědělské hospodaření na pronajaté půdě nemotivuje nájemce k nápravám nedostatků a k předávání půdy ve stejné či lepší kvalitě.

Územní plánování

Územní plánování lze připodobnit k účelové sadě nástrojů, jejichž způsoby užití jsou nastaveny příslušnou legislativou. Jak jsou v praxi aplikovány, závisí zejména na přístupu přímo zaangażovaných osob, jako jsou pořizovatelé, projektanti či dotčené orgány. Laická veřejnost (vlastníci, občané, občanská sdružení apod.) může mít jiné představy o výsledku jejich použití, a má proto možnost požádat soud o přezkum.

Jednotlivé nástroje územního plánování mají stanoveny dále uvedené vazby na krajinu. Niže jsou uvedeny příklady, které mají potenciál ovlivnit (udržitelný) rozvoj krajiny.

Politika územního rozvoje

Mezi republikovými prioritami územního plánování pro udržitelný rozvoj území jsou uvedeny body, které mají více či méně zřetelnou vazbu na (zemědělskou) krajinu.

- V bodě 14 se mimo jiné uvádí: „... Krajina je živým v čase proměnným celkem, který vyžaduje tvůrčí, avšak citlivý přístup k vyváženému všestrannému rozvoji tak, aby byly zachovány její stěžejní kulturní, přírodní a užitné hodnoty. Bránit upadání venkovské krajiny jako důsledku nedostatku lidských zásahů.“

- V bodě 14 a je kladen důraz na rozvoj primárního sektoru při zohlednění ochrany kvalitní zemědělské, především orné půdy a ekologických funkcí krajiny.
- V bodě 16 se požaduje v územně plánovací dokumentaci při stanovování způsobu využití území dávat přednost komplexnímu řešení před uplatňováním jednostranných hledisek a požadavků, které ve svých důsledcích zhoršují stav i hodnoty území.
- V bodě 20 se doporučuje směřovat rozvojové záměry, které by mohly významně ovlivnit charakter krajiny, do co nejméně konfliktních lokalit a následně podporovat potřebná kompenzační opatření.

Problém spočívá v totálně formálním přístupu k naplňování citovaných republikových priorit. V současné době determinuje proces územního pláno-

vání obava ze soudního přezkumu. A tak i jednoduchá změna územního plánu musí komentovat cíle a úkoly uvedené v politice územního rozvoje, v zásadách územního rozvoje. Musí dále reagovat na výsledky rozboru udržitelného rozvoje, který je prováděn v územně analytických podkladech. Z 99 % nemá zpracovávaná změna konkrétní vliv na uvedené materiály. A to musí řečeno na řadě stránek, které působí jako balast.

Územně analytické podklady (ÚAP)

Rozbor udržitelného rozvoje území je součástí územně analytických podkladů. Cílem rozboru je vyhodnocení územních podmínek a potenciálů jednotlivých pilířů udržitelného rozvoje území. Na základě jejich vyhodnocení se formulují problémy, které mají být řešeny buď v územně plánovacích dokumentacích nebo prověřeny v územních studiích.

Pro řešení krajiny mají ÚAP příznivý potenciál vyhodnocovat rozbor po vertikále, tj. na úrovni krajů a úrovni ORP. Názným příkladem potřeby řešit krajinu ve vertikálních vazbách je vodní režim území. Pravidelné aktualizace nabízejí příležitost sledovat vývoj zvolených indikátorů v časové řadě. Jinou záležitostí je, že v praxi není tento potenciál využit.

Zásady územního rozvoje (ZÚR)

Grafická část ZÚR má obsahovat „Výkres krajin“ a součástí textu je kapitola věnovaná stanovení cílových kvalit krajin. Řešení ZÚR nabízí příležitost k ochraně segmentů zemědělské krajiny, které mají na regionální úrovni nadprůměrný produkční potenciál nebo zvýšený význam pro retenci srážkové vody. Podmínkou je vymezení krajin, jejichž cílovou kvalitou bude představovat zachování nadprůměrného produkčního anebo retenčního potenciálu. Krajinné potenciály s regionálním významem by měly být zohledněny při činnostech, jež se mají v rámci řešení ZÚR provést. Jedná se o zpřesnění ploch a koridorů vymezených v politice územního rozvoje a o vymezení ploch a koridorů nadmístního významu, včetně ploch a koridorů veřejné infrastruktury.

Územní plán (ÚP)

Silné vazby na krajinu může mít územní plán při vymezování zastavitelných ploch a při řešení koncepce uspořádání krajiny.

– Vymezení zastavitelných ploch

Zastavitelné plochy navržené na zemědělské půdě snižují plošný rozsah zemědělské krajiny. Důsledky záboru se promítnou do redukce produkčních a mimoprodukčních potenciálů zemědělské krajiny.

– Návrh koncepce uspořádání krajiny

Návrhem koncepce uspořádání krajiny sledovat účelné využití a prostorové uspořádání území jako předpoklad pro udržitelný rozvoj území. Tento cíl územního plánování je uveden v odstavci (2) paragraphu 18 stavebního zákona.

Rekapitulace vazeb územního plánování na řešení krajiny

- Proces územního plánování má výstupy, které se zabývají krajinou. Témata související s řešením krajiny by mohla zohledňovat potřebnou vertikální návaznost. Například pro postupné zpřesňování řešeného tématu na dané úrovni (celostátní, krajskou a obecní).
- Bohužel vertikální návaznost výstupů není v praxi využívána pro formulaci koncepcí udržitelného rozvoje na jednotlivých úrovních.
- Rozbor udržitelnosti se provádí zatím jen na úrovni krajů a ORP. Z hlediska krajiny by bylo žádoucí jej provádět i v celostátních ÚAP. A hlavně je potřeba korigovat způsob rozboru a jeden z jeho výstupů zaměřit na udržitelnost krajiny.
- Některé potenciály územního plánování jsou ve fázi pořizování ÚPD degradovány. Například koncepce uspořádání krajiny se promítá do územních plánů jako „zrcadlo“ druhů pozemků evidovaných v katastru nemovitostí.

Návrhová část

Návrhová část uvádí jednu z možností, jak lze využít potenciál územního plánování a jeho vazeb na zemědělskou

krajinu k vytváření územních podmínek pro udržitelný rozvoj.

Cíl

Promítnout do území prostřednictvím územního plánování vybrané atributy zemědělské krajiny jako limit udržitelného rozvoje.

Odůvodnění cíle

Zachování produkčního potenciálu zemědělské krajiny je zásadní podmínkou udržitelného rozvoje nejen pro generace budoucí, ale může se dotknout už i generací současných. Obdobný strategický význam mají příznivé přírodní podmínky pro retenci srážkových vod a pro vysokou přirozenou infiltraci vody. Nepříznivý trend vývoje charakteristik zemědělské krajiny a ubývání plošného rozsahu zemědělské půdy směřuje k limitu dvou základních lidských potřeb, vody a živin. Uvedené potenciály zemědělské krajiny proto představují veřejný zájem.

Dlouhodobý vývoj globalizace dává řadu argumentů pro systémový přístup k ochraně potenciálů tuzemského zemědělského půdního fondu. Tržní propojení světové ekonomiky bývá přerušeno přírodními, ekonomickými či politickými disturbancemi. Ty způsobují lidskému společenství výrazné problémy (ekonomické, společenské, zdravotní, hygienické, potravinové apod.). Je potřebné mít trvale k dispozici dostatečný půdní potenciál na produkci potravin v „domácím prostředí“. Se zásobováním vodou je situace obdobná. Jediným zdrojem pro doplňování povrchových a podzemních vod jsou v České republice atmosférické srážky. O jejich dalším „osudu“ se začíná rozhodovat již při dopadu na zemský povrch. Různorodé přírodní podmínky přispívají s rozdílným potenciálem k jejich retenci. Významný podíl atmosférických srážek dopadne na zemědělskou krajinu. O jejich retenčním podílu tak výrazně rozhodují charakteristiky zemědělské krajiny.

Princip řešení

Sledované efekty zemědělské půdy se projevují v širších krajinných prostorech. Na základě analýzy přírodních podmínek lze v zemědělské krajině vymezit segmenty, které mají nadstandardní potenciál k jímání vody nebo

k produkci zemědělských komodit. Zemědělská prvovýroba a vodohospodářský význam zemědělské půdy představují dvě oblasti, pro které lze a je potřebné prostorovou ochranu konkretizovat. Je proto žádoucí specifikovat pro ochranu zemědělské půdy exaktně vymezené prostorové mantinely.

Územní plánování se může na plnění výše uvedeného cíle podílet. Má potenciál prostory chápané jako „strategické rezervy zemědělské půdy“ promítnout do krajiny a zajistit jim ochranu před změnami využití území. Pro expertní vymezení a odůvodnění takových prostorových mantinelů je potřebné zaangažování příslušných výzkumných pracovišť zabývajících se půdními poměry, vodním režimem území a ekonomik zemědělského hospodaření. Při resortním přístupu ke krajině je však složité provázat jednotlivé složky do jednoho, komplexně řešeného úkolu. Ale i bez toho může veřejná správa využít územní plánování alespoň pro orientační diferenciaci krajiny z hlediska zvýšeného potenciálu pro retenci vody a k produkci zemědělských plodin. V rámci tvorby podkladů pro rozbor udržitelného rozvoje při úplné aktualizaci územně analytických podkladů vymezit prostory s účelově vybranými charakteristikami. V procesu územního plánování by se uplatňovaly jako územní limity vyplývající z vlastností území. Následně je chránit jako strategické rezervy zemědělské půdy pro sledované účely.

Závěrečná rekapitulace

Závěrečná kapitola je zpracována formou otázek a odpovědí na souvislosti týkající se vztahu zemědělské krajiny a územního plánování.

Proč je nutné zabývat se v územním plánování zemědělskou krajinou?

Zemědělská krajina představuje svým produkčním potenciálem a významem pro koloběh vody významný limit udržitelného rozvoje. Stavební zákon stanovil pro územní plánování za cíl udržitelný rozvoj území. Územní plánování má nástroje, kterými by bylo možné ochránit územní podmínky žádoucí pro udržitelný rozvoj zemědělské krajiny.

Jak bylo výše v textu uvedeno, zemědělská krajina potřebuje korekce ve využití území a prostorovém uspořádání, což je další z cílů územního plánování stanovený zákonem. Záleží tedy na společnosti, k čemu nástroje územního plánování využívá a využívat bude. Zda pro krátkodobé efekty, které mohou přinést zábory zemědělské půdy nebo pro její dlouhodobý rozvoj.

Jak může přispět územní plánování k udržitelnému rozvoji zemědělské krajiny?

Nástroji územního plánování lze zajistit územní ochranu zvýšených hodnot a potenciálů zemědělské krajiny, koordinaci záměrů a činností v území, provádět v rámci aktualizace ÚAP rozbor udržitelného rozvoje s doplněnými výstupy o vývoji zemědělské krajiny. Do návrhu koncepce uspořádání krajiny promítat podmínky pro její udržitelný rozvoj na řešené úrovni.

Jaké jsou potenciální styčné body územního plánování a zemědělské krajiny?

Užší a racionální provázanost charakteristik zemědělské krajiny na výstupy územního plánování se týká zejména následujících činností:

- Pravidelně analyzovat udržitelný rozvoj na úrovních, kde má územní plánování výstupy (stát, kraje, ORP, obec).
- Posuzovat vývojové trendy zemědělské krajiny prostřednictvím účelově zvolených indikátorů.
- Analyzovat charakteristiky krajiny, síly a tlaky, které ji mění (požadavek Evropské úmluvy o krajině).
- Sledovat změny zemědělské krajiny.
- Vyhodnocovat vývoj produkčního potenciálu zemědělské krajiny.
- Neohrozit zásobování podzemních vod a jejich kvalitu nevhodně lokalizovanou výstavbou či změnou využití území.
- Na základě expertních podkladů motivovat vlastníky, nájemce, samosprávu, veřejnost apod. k potřebným změnám v krajině (zatravnění, zalesnění, vytvoření vodní plochy).
- Stanovovat podmínky pro územní rozhodování o změně využití území a o dělení nebo scelování pozemků tak, aby nebyly negativně ovlivně-

ny příznivé charakteristiky zemědělské krajiny.

Proč nejsou dostatečně využívány vazby zemědělské krajiny na územní plánování?

V článku je uvedena řada příkladů toho, jak by bylo možné se v územním plánování zabývat krajinou a jejím řešením. V běžné praxi tomu tak není. Ale proč? Zde jsou uvedeny některé příčiny.

- Chybí koordinace resortních krajinářských aktivit do komplexního přístupu ke krajině. A to provázaně na jednotlivých úrovních.
- Chybí intenzivnější diskuse o formě členění krajiny pro naplnění cílů územního plánování. Estetické, kompoziční, kulturní hodnoty krajiny lze lépe chránit na základě jejího individuálního členění. Naopak podmínky pro udržitelný rozvoj území lze do procesu územního plánování lépe vyjadřovat prostřednictvím typologického členění krajiny. Je tedy potřebné provést členění krajiny jak individuální, tak typologické, a to na jednotlivých úrovních (stát, kraje, ORP a obce).
- Chybí jednoznačné zadání cíle a kritéria pro hodnocení kvality řešení krajiny v ÚPD.
- Správa krajiny po složkách, bez jejich koordinace, prakticky neumožňuje do zadání územního plánu naformulovat agregovaný cíl pro řešení krajiny v daném správním území.

Závěr

Územní plánování má legislativou dán exkluzivní potenciál pro strategický a koncepční přístup k rozvoji krajiny. Komplexní a provázané řešení krajiny však ve společnosti z řady důvodů chybí. Dominuje složkový přístup, který není na řešených úrovních dostatečně koordinován. Udržitelný rozvoj kulturní krajiny přitom vyžaduje komplexní řešení. Ve výstupech územního plánování je krajinářský potenciál nejvíce patrný na úrovni obce. Územní plán navrhuje koncepci uspořádání krajiny. Koncepci územního plánu lze chápat jako stanovení „pravidel“ na základě, kterých se mají hodnotit jednotlivé rozvojové záměry. Posuzovat jejich

soulad či nesoulad s cíli, které koncepce sleduje. V téže dokumentaci se také řeší a stanovují podmínky pro aktuální změny využití území. Z hlediska časové posloupnosti by bylo logické, nalézt nejprve shodu na koncepci rozvoje ře-

šeného území. A následně posuzovat jednotlivé záměry, zda jsou v souladu s dohodnutou koncepcí. V praxi však v územním plánu dominují požadované změny využití území. A tak koncepci rozvoje krajiny v územním plánu lze

často přirovnat k ženě detektiva Columba. Mluví se o ní, ale nikdo neví, jak skutečně vypadá.

Ing. Vladimír Mackovič

ENGLISH ABSTRACT

Spatial planning and sustainable development of agricultural landscape, by Vladimír Mackovič

Our society claims allegiance to sustainable development of territories. Spatial development is expected to contribute to this by both proposing efficient use and making the spatial arrangement. Territories in which agricultural land prevails are usually called agricultural landscape. It is important to realize that more than a half of the territory of the Czech Republic consists of agricultural land resources, with efficient use and spatial arrangement as important as elsewhere. However, the use of agricultural land is specified by the owner or tenant, and the arrangement of agricultural land resources is governed by land regulations. What is then left for spatial planning? This is what our article considers. The opening part clarifies the author's attitudes to the notion of spatial planning and agricultural land from the viewpoint of their potential links; the analytical part summarizes the range of tools of spatial development as related to the attributes of agricultural land; the proposition part presents a suggestion for the possible use of potential links between spatial planning and agricultural land to ensure sustainable development; and the concluding chapter is in the form of answers to questions about agricultural land, spatial planning and the relationship between these domains.

VEŘEJNÉ ZÁJMY V ÚZEMNÍM PLÁNOVÁNÍ

Martin Tunka

Při přípravě územně plánovací dokumentace (ÚPD) i jejím uplatňování ve správních řízeních se střetávají nejrůznější zájmy. Nelze se vyhnout tomu, aby záměry navrhované v ÚPD nezahrnovaly soukromé pozemky, aby nebyla nějakým způsobem omezena možnost změny jejich využití, častá je obava ze znehodnocení prostředí, ve kterém se nacházejí. Při obhajobě návrhu územně plánovací dokumentace se argumentuje potřebami rozvoje (obce, kraje, státu, společnosti), obecným prospěchem, zájmem na nejvhodnějším využití území, odkazuje se na veřejný zájem. Není neobvyklé, že si její účastníci územního plánování vysvětlují dle svého uvážení, svých zájmů, vzdělání nebo zkušeností. Veřejný zájem si přitom ale nelze vykládat zcela libovolně, protože ÚPD není pouze představou o rozvoji území. Jejím důsledkem jsou i určitá omezení, např. je závazná pro rozhodování (především) stavebních úřadů, je i předpokladem pro vyvlastnění nebo omezení vlastnických práv. Účelem článku je poskytnout základní informaci o významu a možnostech ochrany veřejných zájmů a vlastnických práv v územním plánování.

Veřejný zájem a vlastnická práva

Potřebu řešit kolizi zájmů jednotlivce a potřeb celku zmiňuje už Aténská charta v roce 1933.¹⁾ Veřejný zájem byl v různých dobách chápán a prosazován různě v závislosti na politických poměrech. V roce 1949 zákon o územním plánování a výstavbě obcí²⁾ ze dne 19. 12. 1949 uvádí „Územní plánování obcí je součástí jednotného hospodářského plánu a musí tedy vyhovovat veřejným potřebám a zájmům.“

Pro ustavení právního státu bylo po roce 1989 nezbytné obnovit ochranu vlastnického práva a vymezit veřejné zájmy tak, aby jejich výklad nemohl být zneužíván. Zohledňování a ochranu veřejných zájmů proto nyní ukládá řada zákonů, včetně stavebního, tento požadavek se vine celým procesem územního plánování. Stačí zmínit dotčené orgány a každý projektant ÚPD uvede řadu zkušeností s vypořádáním jejich stanovisek, stejně tak s řešením námitek, které se odkazují na ochranu vlastnických práv.

Důležitou informaci, jak chápat veřejný zájem a jeho vztah k vlastnickému právu v územním plánování, poskytují soudní přezkumy ÚPD, nejčastěji

územních plánů, prováděné od roku 2005.³⁾ Vznikla poměrně rozsáhlá judikatura, zahrnující i nálezy Ústavního soudu. Z ní je uváděna, s ohledem na téma článku a jeho omezený rozsah stručný výběr, citace s označením jejich zdrojů:

i. „Ústavní úprava postavení jedince ve společnosti obsahuje ochranu individuálních práv a svobod, jakož i ochranu veřejných statků. Rozdíl mezi nimi spočívá v jejich distributivnosti. Pro veřejné statky je typické, že prospěch z nich je nedělitelný a lidé nemohou být vyloučeni z jeho požívání. Příklady veřejných statků jsou národní bezpečnost, veřejný pořádek, zdravé životní prostředí. Veřejným statkem se tudíž určitý aspekt lidské existence stává za podmínky, kdy není možno jej pojmově, věcně i právně rozložit na části a tyto přiřadit jednotlivcům jako podíly. Pro základní práva a svobody je, na rozdíl od veřejných statků, typická jejich distributivnost. Aspekty lidské existence, jakými jsou např. osobní svoboda, svoboda projevu, účast v politickém dění a s tím spjaté volební právo, právo zastávat veřejné funkce, právo sdružovat se v politických stranách atd., lze pojmově,

věcně i právně členit na části a tyto přiřadit jednotlivcům. V případě kolize je nutné stanovit podmínky, za splnění kterých má prioritu jedno základní právo či svoboda, a za splnění kterých jiné, resp. určitý veřejný statek. Základní je v této souvislosti maxima, podle které základní právo či svobodu lze omezit pouze v zájmu jiného základního práva či svobody nebo veřejného statku.“⁴⁾

ii. Listina základních práv a svobod, čl. 11

(1) „Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.

(3) Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.

(4) Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.“⁵⁾

Pozn.: Vlastnictví je chápáno jako soubor dílčích práv:

– právo věc držet (ius possidendi),

1) Aténská charta, třetí část závěry: „93. Měřítka naléhavých úkolů rozvoje měst na jedné straně a bezmezně rozkouskované vlastnictví půdy na straně druhé jsou ve vzájemném rozporu. 94. Tento nebezpečný rozpor klade dnes jednu z nejzávažnějších otázek: Jak legálním způsobem ovládnout hospodaření s pozemky, nutnými pro harmonické vyrovnaní životních potřeb jednotlivce se společnými požadavky? 95. Zájem jednotlivce je nutno podřítit zájmům celku.“

2) Zákon č. 280/1949 Sb.

3) Nabytí účinnosti změny zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (SŘS), dle kterého nyní provádí soudní přezkum ÚPD krajské soudy, městský soud v Praze, jejich přezkum na základě kasační stížnosti provádí Nejvyšší správní soud.

4) Viz Pl.ÚS 15/96 ze dne 9. 10. 1996, právní věta 2.

5) Viz zákon č. 2/1993 Sb., uvedený jsou jen vybrané odstavce čl. 11 Listiny.

- právo věc užívat a požívat její plody a užitky (ius utendi et fructuendi) a
 - právo s věcí nakládat (ius disponendi)
 - mimo jiné i věc modifikovat, upravovat, zničit nebo opustit. Modifikací vlastnictví je např. i provedení stavby na pozemku, její úpravy nebo změny využití;
- iii. „ústavněprávním předpokladem k omezení vlastnického práva je veřejný zájem“⁶⁾
- iv. „Prosazování a ochrana veřejných zájmů přísluší především správním orgánům (§ 2 odst. 4 správního řádu). Veřejný zájem může být obecně formulován zákonodárcem, jeho konkretizaci pak provádějí správní orgány v rámci posouzení určitého případu. Zákon rovněž v některých případech stanoví určité privilegované subjekty, kterým stanovuje kompetenci dbát nad dodržováním veřejného zájmu a svěřuje jim zvláštní procesní nástroje pro jejich ochranu (srov. § 66 správního řádu). Zákonodárce tak v různých předpisech prohlašuje určité zájmy za veřejný zájem, Existuje tudíž celá řada dílčích veřejných zájmů, které je nutno v konkrétní věci aplikací činností správních orgánů zohlednit při určení, zda přijaté řešení je v této věci v souladu s veřejnými zájmy. V řadě případů je veřejný zájem totožný se společnými soukromými zájmy jednotlivců a jejich skupin (srov. Vedral, J. Správní řád: komentář. 2. vydání. Praha: Ivana Hexnerová – Bova Polygon, 2012, s. 100). Veřejný zájem je typicky zároveň kolektivním zájmem velkého množství jednotlivců a zpravidla se rovněž překrývá se subjektivními právy těchto jednotlivců. Kupříkladu veřejný zájem na ochraně životního prostředí se překrývá s právem jednotlivců na ochranu zdravého životního prostředí dle čl. 35 odst. 1

Listiny základních práv a svobod (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 7. 1997, sp. zn. III. ÚS 70/97). To, že ochrana veřejného zájmu je svěřena především správním orgánům a jiným privilegovaným subjektům, tedy neznamená, že by občanům mělo být paušálně odepřeno právo podílet se na formulování, resp. konkretizaci veřejného zájmu v konkrétní věci, popř. proti porušení zákonných ustanovení na ochranu veřejného zájmu brojit u soudu, jsou-li dány podmínky pro jejich aktivní legitimaci pro podání návrhu na zahájení řízení stanovené procesními předpisy. **Argument, že občanům po veřejném zájmu nic není a je to věc pouze úředníků, pokládá rozšířený senát za absurdní.**“⁷⁾

- v. „V podmínkách demokratického právního státu nelze veřejný zájem ztotožňovat se zájmem většiny; vůle většiny nemůže též zasáhnout do elementárních práv menšiny.“⁸⁾ Pozn.: správní orgán (tedy ani orgán územně samosprávného celku, např. zastupitelstvo obce nebo pořizovatel) tedy nemůže určovat, co je veřejným zájmem, protože toto je zásadně úkolem moci zákonodárné.
- vi. „Nelze totiž přehlédnout, že ne každý kolektivní zájem lze označit za veřejný zájem společnosti ... pojem „veřejný zájem“ je třeba chápat jako takový zájem, který by bylo možno označit za obecný či obecně prospěšný zájem. ... je proto nutné, aby k omezení vlastnických práv docházelo jen po pečlivém zvážení základní podmínky, zda je omezení nutné ve veřejném zájmu.“⁹⁾
- vii. „...často se mylně naznačuje, že všechny kolektivní zájmy jsou obecnými zájmy společnosti; avšak v mnoha případech může být uspokojování kolektivních zájmů jistých skupin s obecnými zájmy společnosti v naprostém rozporu. Celé dějiny vývoje demokratických insti-

tucí jsou dějinami boje za to, aby se jednotlivým skupinám zabránilo ve zneužití vlády ve prospěch kolektivních zájmů těchto skupin“.¹⁰⁾

- viii. „Úkolem správních orgánů je v jednotlivých případech konkretizovat obecně formulované veřejné zájmy při aplikaci zákonů, které jednotlivé veřejné zájmy definují a vytvářejí tak ústavně právní důvody k jejich uplatňování“¹¹⁾
- ix. „Úkolem dotčených orgánů v rámci procesu přijímání územního plánu či jeho změny je střezit veřejný zájem, k jehož ochraně jsou povolány, ať už se jedná o ochranu přírody a krajiny, zemědělský půdní fond, lesy, vodní toky, komunikace či jiný veřejný zájem. **Dotčené orgány ve svých stanoviscích neposuzují, zda je navrhovaná změna územního plánu ve veřejném zájmu, ale zda s veřejným zájmem, který mají chránit, není v rozporu. Stejně tak úkolem územního plánu není vytyčovat pouze taková funkční využití území, která jsou ve veřejném zájmu. Územní plán vyjadřuje a stanovuje koncepci rozvoje území obce.**“¹²⁾

Kolize veřejných zájmů a vlastnického práva

„Vzájemné zvažování v kolizi stojících základních práv a svobod nebo veřejných statků spočívá v následujících kritériích: **Prvním je kritérium vhodnosti**, tj. posuzování toho, zdali institut omezující určité základní právo umožňuje dosáhnout sledovaný cíl (ochranu jiného základního práva nebo veřejného statku). **Druhým kritériem vzájemného zvažování základních práv a svobod je kritérium potřeby**, spočívající v porovnávání legislativního prostředku omezujícího základní právo, resp. svobodu, s jinými opatřeními, umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se

6) Viz III. ÚS 455/03 ze dne 25. 1. 2005.

7) Viz rozsudek NSS ze dne 29. 5. 2019 č. j. 2 As 187/2017-264, obec Čestlice.

8) Rozsudek NSS ze dne 5. 2. 2009 č. j. 2 Ao 4/2008-88, obec Štěnovice.

9) Viz ÚS 198/95 (Sbírka rozhodnutí, svazek 5, nálezy č. 23).

10) Viz Friedrich August von Hayek "Právo, zákonodárství a svoboda" (ACADEMIA Praha, 1991).

11) Rozsudek Nejvyššího správního soudu 6 As 65/2012-161, např. body [34] a [35].

12) Viz rozsudek NSS ze dne 21. 2. 2019 č. j. As 232/2018-38 Tanvald.

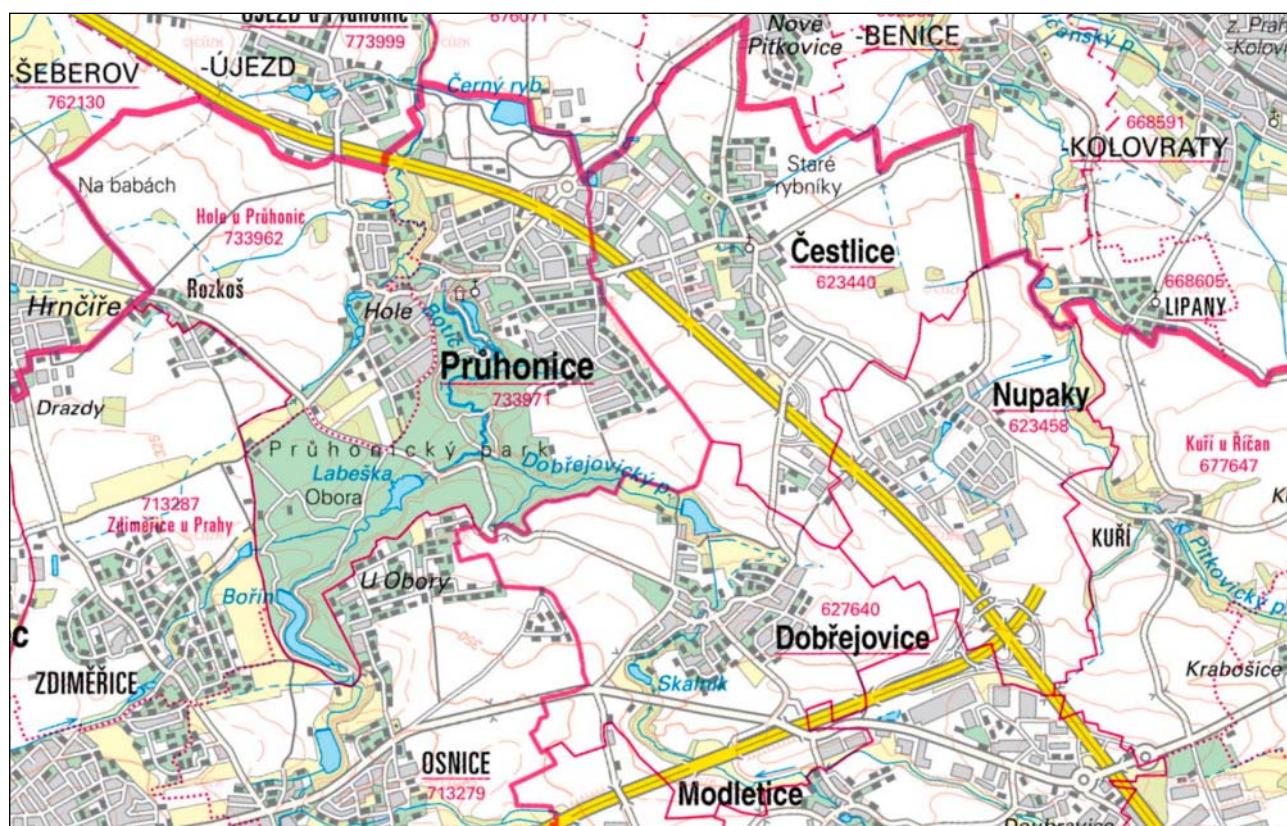
základních práv a svobod, resp. dotýkajícími se jich v menší intenzitě. **Třetím kritériem je porovnání závažnosti obou v kolizi stojících základních práv nebo veřejných statků.** Tato základní práva, resp. veřejné statky, jsou *prima facie* rovnocenná. Porovnávání závažnosti v kolizi stojících základních práv, resp. veřejných statků (po splnění podmínky vhodnosti a potřeby), spočívá ve **zvažování empirických, systémových, kontextových i hodnotových argumentů.**¹³⁾ – podrobněji viz citovaný nálezn Ústavního soudu

Příklad kolize kolektivního zájmu obce a veřejného zájmu, přezkoumávaný soudy

Zajímavým případem je řešení kolize kolektivního zájmu, v tomto případě zájmu obce Čestlice, umožnit na svém území výstavbu dalšího obchodního centra, s veřejným zájmem ochrany zemědělského půdního fondu. Zastupitelstvem obce Čestlice bylo vydáno opatření obecné povahy Změna č. 1

Územního plánu Čestlic, kterým byla vymezena nová zastavitelná plocha k navýšení rozlohy obchodní zóny, zahrnující zemědělskou půdu I. třídy ochrany. Ta však může být ze zemědělského půdního fondu odejmuta pouze v případě výrazně převažujícího veřejného zájmu.¹⁴⁾ V otázce zákonnosti záboru zemědělského půdního fondu se Nejvyšší správní soud (NSS) ztotožnil se s krajským soudem, že v posuzované věci nebyl řádně identifikován jiný výrazně převažující veřejný zájem. Výstavba rozsáhlého komerčního centra v oblasti, kde se již řada takových staveb vyskytuje, nepředstavuje veřejný zájem. Krajskému soudu je rovněž třeba přisvědčit, že odůvodnění výstavbou protipovodňových zařízení je zcela zavádějící. Jak bylo uvedeno výše, stanovisko SEA naopak uvádí, že zastavením posuzované plochy se odtokové a retenční poměry zhorší. Dovožovat veřejný zájem z výstavby retenčních nádrží či protihlukového valu, které jsou (podle podkladů obsažených ve spisu) nezbytné právě z důvodu plánovaného využití plochy, je pak zcela absurdní, hraničící se zjevnou svévolí dotčeného

správního orgánu, jakož i pořizovatele změny územního plánu. NSS dále dodává, že krajský úřad (orgán ochrany zemědělského půdního fondu) se vůbec nevypořádal s tím, z jakého důvodu zcela změnil svůj názor na ochranu veřejného zájmu v posuzované věci. Odůvodnění prokázáním vynaložených nákladů na dopravní infrastrukturu je zcela nedostačující. Ochrana investic, které se nezakládají na žádném legitimním očekávání, byly-li vydány v době před přijetím změny územního plánu, nemůže být důvodem pro zábor 19 ha nejkvalitnější půdy. Krajský úřad se dále vůbec nevypořádal s tím, proč je nezbytný zrovna zábor půdy s nadprůměrně vysokým produkčním potenciálem, a v tak významném rozsahu. V rámci projednání změny územního plánu rovněž nebyla navržena jiná alternativní řešení. NSS shodně s krajským soudem dospěl k závěru, že stanovisko orgánu ochrany zemědělského půdního fondu je nezákonné pro nepřezkoumatelnost, přičemž „*takto významné selhání orgánu státní správy zatížilo nezákonností celý proces přijetí změny územního plánu*“. Během procesu pořizování

Zdroj: <https://ikatastr.cz/#de=49.99306,14.5861,14&info=50.00602,14.60723&mapa=geograficka&vrstva=>

13) Viz Pl. ÚS 15/96, str. 9.

14) Viz zákon č. 334/1992 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu, ust. § 4 odst. 3 „Zemědělskou půdu I. a II. třídy ochrany lze odejmout pouze v případech, kdy jiný veřejný zájem výrazně převažuje nad veřejným zájmem ochrany zemědělského půdního fondu.“

změny územního plánu došlo k zásadnímu selhání orgánu ochrany zemědělského půdního fondu, a tím i k porušení kogentních norem na ochranu životního prostředí. Nebylo totiž doloženo splnění požadavku § 4 odst. 3 zákona o ochraně zemědělského půdního fondu, který jasně stanovuje, že „zemědělskou půdu I. a II. třídy ochrany lze odejmout pouze v případech, kdy jiný veřejný zájem výrazně převažuje nad veřejným zájmem ochrany zemědělského půdního fondu“. NSS konstatoval, že „Ne každý kolektivní zájem (v tomto případě na umožnění výstavby dalšího obchodního centra) lze totiž označit za zájem veřejný, nadto výrazně převažující nad jinými právem chráněnými statky“¹³⁾

Cíle územního plánování jsou veřejným zájmem

V judikatuře je uveden názor, že za veřejné zájmy, které chrání územní plánování, je nutné považovat všechny požadavky uvedené ve stavebním zákoně (SZ) ust. § 18 „Cíle a úkoly územního plánování“¹⁴⁾ tedy nejen ty, které jsou výslovně uvedeny v ust. § 18 odst. 4 SZ. Z judikatury také vyplývá, jak by měl být tento veřejný zájem odůvodněn, nepostačuje něco na způsob „čestného prohlášení“ např. že „územní plán je v souladu s cíli a úkoly územního plánování“.

- „... volba funkčního využití určitého území může zásadním způsobem ovlivnit charakter dané lokality i kvalitu života v ní. Z tohoto důvodu proto musí mít osoby, kterých se změna týká, možnost se k této změně vyjádřit. Právo vyjádřit se přitom neznamená právo veta či svévolné obstrukce; znamená to pouze, že rozhodující orgán je povinen se vyjádřením kvalifikovaně zabývat. ...**Při-
jetí územně plánovací dokumentace
nesmí vést k neodůvodnitelné inge-**

renci do stávajících práv vlastníků dotčených nemovitostí.... Pořizování územně plánovací dokumentace je (proto) výrazem veřejného zájmu na plnění cílů definovaných v § 18 nového stavebního zákona. Z tohoto důvodu je také rozhodování v tomto procesu (...) svěřeno zastupitelstvu příslušné obce. Tyto výstupy (tedy i schválený návrh územního plánu) jsou výsledkem konsensu, na němž se usnesli jednotliví zastupitelé reprezentující různé skupinové i individuální zájmy obce.“¹⁷⁾

- „Základní rámec územnímu plánování stanoví ustanovení § 18 stavebního zákona, který je možné považovat za rozvedení citovaných článků Listiny základních práv a svobod. **Při tvorbě územního plánu je obec povinná, při vědomí citovaných ustanovení Listiny základních práv a svobod, naplnit cíle územního plánování stanovené v ustanovení § 18 stavebního zákona.** Krajský soud rovněž zdůraznil, že s ohledem na ustanovení zákona o obcích je významný zejména obecný důraz na přijímání řešení, která jsou „v zájmu obce a občanů obce“. Krajský soud vytkl také to, že chybí zejména pečlivé porovnání kolizních zájmů v území a jasné odůvodnění toho, proč jeden zájem převažuje nad druhým.“¹⁸⁾
- „k vyhodnocení souladu územního plánu s cíli a úkoly územního plánování NSS již dříve (například v rozsudku ze dne 18. 1. 2011, č. j. 1 Ao 2/2010-185, na který odkazoval již v návrhu) vyslovil, že pouhá parafráze obsahu ustanovení § 18 a § 19 stavebního zákona jako součást odůvodnění opatření nepostačuje; pokud z něj požadované důvody, skutková zjištění a úvahy nelze zjistit, je opatření obecné povahy zatíženo vadou nepřezkoumatelnosti. Tento požadavek ovšem nelze vykládat dogmatic-

ky. Je-li (jako je tomu v daném případě) přijímán nový územní plán celé obce, lze si jen stěží představit, jak by měl pořizovatel pro každou řešenou lokalitu vysvětlovat soulad přijatého řešení s jednotlivými požadavky ustanovení § 18 a § 19 stavebního zákona, jak to předpokládá § 53 odst. 4 písm. b) stavebního zákona, ve spojení s § 53 odst. 5 písm. a). Shora popsaný způsob odůvodnění tak může být v těchto případech zhojen tím, že se pořizovatel vypořádá s těmito požadavky (tedy se souladem územního plánu s cíli a úkoly územního plánování) v rámci rozhodnutí o námítkách, a to se zřetelem na charakter těchto námitek.“¹⁹⁾

- „NSS uvedl, že podle konstantní judikatury NSS by se mělo odůvodnění opatření obecné povahy alespoň stručně vyjádřit k tomu, které z úkolů územního plánování územní plán řeší (a naopak neřeší) a vyjádřit se rovněž ke konkrétnímu způsobu řešení a jeho důvodu (rozsudek ze dne 20. 1. 2010, č. j. 1 Ao 2/2009-86, nebo ze dne 18. 1. 2011, č. j. 1 Ao 2/2010-185)“²⁰⁾

Omezuje územní plán vlastnická práva?

K otázce, zda územní plán omezuje soukromé zájmy, se vyjádřil Nejvyšší správní soud např. v následujících rozsudcích:

- Zásah územním plánem do navrhovatelova vlastnického práva a práva podnikat je přípustný pouze v případě, že je přesvědčivě odůvodněn veřejný zájem na zvoleném řešení.²¹⁾
- „Zásahy do vlastnického práva v procesu územního plánování je třeba hodnotit s ohledem na přiměřenost takového zásahu ve vztahu k veřejnému zájmu, který je územním plánem sledován.“²²⁾

13) Viz Pl. ÚS 15/96, str. 9.

14) Viz zákon č. 334/1992 Sb. o ochraně zemědělského půdního fondu, ust. § 4 odst. 3 „Zemědělskou půdu I. a II. třídy ochrany lze odejmout pouze v případech, kdy jiný veřejný zájem výrazně převažuje nad veřejným zájmem ochrany zemědělského půdního fondu.“

15) Viz rozsudek NSS ze dne 30. 1. 2020, č. j. 2 As 187/2017-327, Čestlice.

16) Viz rozsudek NSS ze dne 8. 11. 2017, č. j. 8 As 25/2017-67, Hrádek.

17) Viz rozsudek NSS ze dne 18. 11. 2010, č. j. 7 Ao 5/2010-68, Zábřeh.

18) Viz rozsudek krajského soudu ze dne 3. 4. 2017, č. j. 59 A 2/2017-139, Bujesily.

19) Viz rozsudek NSS ze dne 13. 6. 2018, č. j. 3 As 112/2016-37, Malé Březno.

20) Viz rozsudek NSS ze dne 23. 11. 2017, č. j. 1 As 299/2016-59, Sušice.

21) Viz rozsudek NSS ze dne 21. 9. 2017, č. j. 2 As 265/2017-29 Kostelec n. Černými lesy.

22) Viz rozsudek NSS ze dne 30. 10. 2020, č. j. 10 As 197/2019-46 Špindlerův Mlýn.

- „Územní plán reguluje možné způsoby využití určitého území. V tomto smyslu představuje významný, byť ve své podstatě spíše nepřímý zásah do vlastnického práva těch, jejichž nemovitosti tomuto nástroji právní regulace podléhají, neboť dotčení vlastníci mohou své vlastnické právo vykonávat pouze v mezích přípustných podle územního plánu. Znamená to především, že jsou omezeni v tom, co se svým pozemkem či stavbou do budoucna mohou činit, na přípustné varianty využití jejich nemovitostí, jež vyplývají z územního plánu. V tomto smyslu může územní plán představovat zásadní omezení ústavně zaručeného práva vlastnit majetek (čl. 11 Listiny základních práv a svobod), jež je jedním ze základních pilířů, na nichž již po staletí stojí západní civilizace a její svobodný rozvoj. Zásahy (rozuměno územním plánem) do vlastnického práva proto – musí mít zásadně výjimečnou povahu, – musí být prováděny z ústavně legitimních důvodů a – jen v nezbytně nutné míře a – nejšetrnějším ze způsobů, vedoucích ještě rozumně k zamýšlenému cíli, – nediskriminačním způsobem a – s vyloučením libovůle a – být činěny na základě zákona.“⁽²³⁾

Jen omezení vlastnického práva ke zrušení územního plánu nestačí

V judikatuře je rovněž řešeno, kdy a za jakých podmínek mohou soudy zrušit územní plán nebo jeho část. K tématu článku se vztahuje např. následující:

- „Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že úlohou soudu v řízení o návrhu na zrušení územního plánu nebo jeho

části je bránit jednotlivce před excesy v územním plánování a nedodržením zákonných mantinelů, nikoliv však územní plány dotvářet. Ke zrušení územního plánu či jeho změny by měl proto soud přistoupit výlučně tehdy, pokud došlo k porušení zákona v nezanedbatelné míře, resp. v intenzitě zpochybňující zákonost pořízení a vydání územního plánu.“⁽²⁴⁾

- „To, že bylo a je omezeno vlastnické právo navrhovatele k jeho pozemku, bez dalšího ještě nepředstavuje porušení zásady subsidiarity a minimalizace zásahu. O tom by se dalo uvažovat teprve tehdy, kdyby byla důvodně tvrzena a dostatečně prokázána absence ústavně legitimních a o zákonné cíle opřených důvodů omezení vlastnického práva. Omezení vlastnického práva ke zrušení územního plánu nebo jeho části samo o sobě nestačí. K tomu by muselo přistoupit něco podstatně závažnějšího – a to exces v územním plánování a/nebo nedodržení zákonných mantinelů.“
Jestliže právo na vzdělání je ústavním právem a poskytování vzdělání je veřejnou službou, pak lze požadavek na vytváření či rozšiřování materiálních podmínek pro školství považovat za ústavně legitimní důvod zásahu do vlastnického práva“⁽²⁵⁾

Pozn.: V tomto rozsudku je významný argument soudu, totiž že ústavní právo na vzdělání je legitimním důvodem pro zásah do vlastnického práva. Promítnutí tohoto argumentu do zpracování návrhů ÚPD vede k možnosti vymezovat plochy občanského vybavení pro vzdělávání a výchovu⁽²⁶⁾ i na pozemcích v soukromém vlastnictví. Občanské vybavení ale není uvedeno ve SZ ust. § 170 „Účely vyvlastnění“. Získání práv k pozemkům v ploše občanského vybavení se tedy může dít pouze na základě předkupního prá-

va obce⁽²⁷⁾ nebo cestou její dohody s vlastníkem pozemků.

Závěrem

Co uvést k veřejným zájmům v územním plánování na základě citované judikatury?

- Veřejný zájem lze stanovit jen zákonem, což přísluší výhradně zákonodárci. Za veřejný zájem nelze označit sebelépe podložený odborný názor např. projektanta ÚPD nebo profesní doktrínu. Stejně tak není namístě označovat za veřejný zájem názor politické reprezentace obce/kraje, která by se s nimi ztotožnila.
- Řešení navrhované v ÚPD a v koncepci rozvoje obce/kraje, nemohou být v rozporu s veřejnými zájmy. To nebrání tomu, aby v ÚPD byla přijímána řešení v zájmu obce a jejích občanů, ve shodě s veřejným zájmem na udržitelném rozvoji území (viz cíl územního plánování dle ust. § 18 stavebního zákona).
- Možnosti územně samosprávných celků stanovit v ÚPD koncepci rozvoje území nejsou veřejnými zájmy omezeny tak, jak se někdy traduje. K ochraně územních samosprávných celků před neoprávněným zásahem veřejné správy a správních soudů se s přihlédnutím k čl. 101 odst. 4⁽²⁸⁾ Ústavy České republiky vyjadřoval Ústavní soud.⁽²⁹⁾
- Je vhodné uvést citát z rozsudku NSS č. j. 2 Ao 2/2007-73 ze dne 24. 10. 2007 „Regulace využití území je otázkou přesahující rámec života jedné i více generací a proto musí být povznesena nad momentální krátkodobé či dokonce okamžité potřeby té či oné politické reprezentace vzešlé z výsledků voleb.“ S tím se nabízí doporučení, aby zastupitelstvo schvalovalo územní plán ve shodě s opozicí. V řadě obcí se stalo schválení územ-

23) Viz rozsudek NSS ze dne 4. 8. 2010, č. j. 4 Ao 3/2010-54 hlavní město Praha.

24) Viz rozsudek NSS ze dne 16. 10. 2020 č. j. 5 As 96/2019-3, Branišov.

25) Viz rozsudek krajského soudu ze dne 14. 3. 2018, č. j. 59 A 1/2018-87 Domažlice.

26) Viz SZ ust. § 2 odst. 1 písm. k) veřejná infrastruktura zřizovaná nebo užívaná ve veřejném zájmu, jejíž součástí dle bodu 3 tohoto ustanovení je i občanské vybavení – stavby, zařízení a pozemky sloužící např. pro vzdělávání a výchovu.

27) Viz SZ ust. § 101 – v případě vymezení občanského vybavení jako veřejně prospěšné stavby získá obec k dotčeným pozemkům předkupní právo.

28) Stát může svými orgány do práva územních samosprávných celků na samosprávu zasahovat podle čl. 101 odst. 4 Ústavy jen tehdy, vyžaduje-li to ochrana zákona (tedy je-li zákon porušován), a způsobem stanoveným zákonem, tj. zákonem určenými prostředky a postupy.

29) Viz např. nálezy Ústavního soudu III. ÚS 3817/17 ze dne 14. 5. 2019 k ústavní stížnosti zastupitelstva města Pec pod Sněžkou, nálezy Ústavního soudu III. ÚS 709/19 ze dne 12. 5. 2020 k ústavní stížnosti zastupitelstva obce Lednice.

ního plánu důvodem „převolení“ zastupitelstva.

- Otázkou je obecné povědomí o veřejných zájmech, uváděných v zákonech, např. projektantů ÚPD, které se rozvíjí spíše s lety praxe zpracování návrhů ÚPD.
- Určité potíže s konkretizací veřejných zájmů s ohledem na podmínky území řešeného v ÚPD může způsobovat obecnost stanovisek dotčených orgánů, např. často používaná podmínka „respektovat požadavky zákona“.

- Dotčeným orgánům, které chrání ve svých stanoviscích veřejné zájmy, přísluší posuzovat pouze to, zda s těmito veřejnými zájmy není návrh ÚPD v rozporu, jinými slovy dotčeným orgánům nepřísluší ani „projektovat“ ani posuzovat, zda je územní plán navržen „ve veřejném zájmu“, který chrání dotčený orgán. Jedná se možná o obtížně rozeznatelný ale velmi významný rozdíl.
- Návrh územního plánu musí respektovat veřejné zájmy uvedené v cílech územního plánování (§18 SZ),

nejen v odst. 4 tohoto ustanovení výslovně uvedený veřejný zájem. Cíle územního plánování jsou rozvedeny v úkolech územního plánování (§ 19 SZ).

- Cíle a úkoly územního plánování jsou někdy na okraji pozornosti projektantů i zastupitelstev. Z judikátů je zřejmá důležitost odůvodnění, zda je ÚPD v souladu s cíli a úkoly územního plánování, že se nemůže jednat o pouhé formální slohové cvičení a obecné „čestné prohlášení“.

Ing. arch. Martin Tunka, CSc.

ENGLISH ABSTRACT

Public interests in spatial planning, by Martin Tunka

When documents of spatial planning are prepared and subsequently applied in construction proceedings, various interests come into conflict; it is inevitable that plans in these documents will involve private land, restrict possible changes in use and/or devalue the environment in which they are located. Arguments in defence of planning documentation usually refer to the needs of development (of the municipality, region, country, society etc.), public benefit, interest in best possible territorial use and other public interests. It is not unusual for participants in spatial planning to interpret public interest in accordance with their own reasoning, interests, education and experience. However, public interest must not be understood arbitrarily, because documents of spatial planning are not mere abstractions about spatial development. They result in certain restrictions, some are obligatory for the decision-making of the Building Offices, others make the basis for expropriation or proprietary rights restriction. This article aims to provide basic information on the importance and options of protection of public interests and proprietary rights in spatial planning.

DRÁŽĎANY JAKO LABORATOŘ SMART CITY

Lukáš Novotný

Článek poukazuje na jedinečnost konceptu integrovaného městského plánování v nových spolkových zemích Německa na příkladu města Drážďany, včetně velmi silného participačního akcentu. Text je teoreticky ukotven pojmy strategické plánování, kreativní milieu a Smart City. Dále se zde prezentují některá historická a sociodemografická specifika, která jsou významnou determinantou i pro následné městské plánování. V další kapitole se pozornost soustředí na strategický plán „Budoucnost Drážďan 2025+“, který stanovuje výzvy pro následující roky a uvádí také nástroje, kterými tyto výzvy řešit. V hlavní části textu jde o analytickou deskripci aktivit Smart City a projektu MAtchUP, konkrétně se text zaměřuje na městskou čtvrť Johannstadt, která byla vybrána pro aplikaci těchto nástrojů. Priority, které se zde v rámci projektu MAtchUP řeší, jsou „mobilita“, „energetika“ a „občanská společnost“.

Úvod

Zásadní proměny věkové struktury, změna klimatu, nové ekonomické výzvy nebo nárůst obyvatel v důsledku migrace. To jsou jen některé z výzev, kterým v současnosti čelí nejedno (středoevropské) město. Zabývá se jimi také strategický plán „Zukunft Dresden 2025+“ (Budoucnost Drážďan 2025+), koncept Čechům geograficky blízkého města, hlavního města spolkové země Sasko v Německu, který je v mnohém považován za pozitivní příklad participativního městského plánování. Koncept navazuje na dřívější Integrovaný koncept městského rozvoje z roku 2002 [INSEK 2002] a přináší několik zajímavých inovací a nových přístupů.

Město Drážďany je známé svou bohatou historií, kompozicí urbanistické atraktivity, rozmanitou kulturní a jinou volnočasovou nabídkou (nezřídka využívanou i Čechy), rozvinutým cestovním ruchem, ale i pozoruhodnou ekonomickou výkonností. Avšak stojí – podobně jako další německá velká města – před řadou nových problémů, ekonomických, environmentálních, sociálních a také demografických. Proto se vedení města rozhodlo přistoupit k formulování nových strategických rozvojových cílů. V roce 2015 byly postaveny před nákupní centrum Galerie Altmarkt v centru města schránky, do nichž mohli občané anonymně vhažovat své představy o tom, jaké změny by si v rámci strategického městského plánování přáli. Paralelně s tím již probíhala společná práce úředníků drážďanského magistrátu a dvou specializovaných firem na tomto novém rozvojovém konceptu [INSEK 2016].

Drážďany se v rámci tzv. nových spolkových zemí těší velmi specifické pověsti. Jsou městem znalostní ekonomiky, skoro polovina tamní pracovní síly působí v technologickém průmyslu nebo ve vědě nebo studovala některou z těchto oblastí. Město je tradičně silné na technologie a inovace, navíc se zde dobře daří rozvíjet kooperaci mezi byznysem a výzkumnými pracovišti. A tak zatímco východní německé spolkové země často prožívají ekonomický a sociální úpadek, ztrácejí obyvatele, včetně intelektuálů, v Drážďanech je to jiné. Součástí integrovaného konceptu nového městského strategického urbanistického rozvoje „Budoucnost Drážďan 2025+“ je i projekt „MAtchUP – The Smart City“. Jde o projekt financovaný EU, který implementuje do vybraných evropských měst nové poznatky projektu Smart City. Jde o 3 tzv. majáková města (lighthouse cities), jedním z nichž jsou díky příznivým podmínkám a vstřícnosti města k přebírání nových nástrojů městského rozvoje do svých strategických plánovacích dokumentů i Drážďany. Na těchto nástrojích se testují různé sociální, ekonomické a environmentální modely, jež by podporovaly sociální začlenění, životaschopnost a prosperitu svých občanů. MAtchUP implementuje inovativní řešení v oblasti energetiky, mobility a ICT, která budou sloužit jako model městské transformace pro další města v Evropě i mimo ni. V Drážďanech se touto laboratoří stala městská čtvrť Johannstadt, která se nachází východně od centra města. Jedná se o hustě osídlenou městskou část Drážďan, vystavěnou nově po druhé světové válce, s řadou specifíků, na což bude v textu ještě poukázáno.

Tento článek poukazuje jednak na jedinečnost tohoto konceptu integrovaného městského plánování, včetně velmi silného participačního akcentu. Nejprve bude text teoreticky ukotven pojmy strategické plánování, kreativní milieu a Smart City. Dále budou prezentována některá historická a sociodemografická specifika, která jsou významnou determinantou i pro následné městské plánování. V další kapitole se pozornost bude soustředit na strategický plán „Budoucnost Drážďan 2025+“, který stanovuje výzvy pro následující roky a uvádí také nástroje, kterými tyto výzvy řešit. V hlavní části textu pak půjde o deskripci aktivit Smart City a projektu MAtchUP. Konkrétně se to ukáže na městské čtvrti Johannstadt, která byla vybrána pro aplikaci těchto nástrojů. Prioritami, které se zde v rámci projektu MAtchUP řeší, jsou „mobilita“, „energetika“ a „občanská společnost“. Na jednotlivé dílčí projekty, cíle a nástroje se zaměří tato studie.

Teoretická východiska

Teoreticky je tento text ukotven pojmy strategické plánování, kreativní milieu a Smart Cities.

Strategické plánování je jedním ze strategických nástrojů pro správu a rozvoj daného území (státu, regionu, obce). Jde o proces, ve kterém se hodnotí současná situace území a možné vývojové trendy, stanovují se cíle a indikátory rozvoje, vypracovávají se strategie či plány k dosažení těchto cílů a indikátorů a stanovují se postupy pro monitorování výsledků (evaluace) a přijímání opatření [Barry, Horst, Inch 2018; Fox-Ro-

gers, Murphy 2014]. Strategické plány ukazují, na co je třeba klást v městském plánování důraz, jaké kroky by měly být podniknuty k tomu, aby se dosáhlo daných cílů. Strategické plánování tak představuje institucionalizaci poměrně rozsáhlého procesu, která stanoví, jakým směrem se má vydat politika daného města či jiného území, jaké nástroje se k tomu mají použít a jaké jsou silné a slabé stránky této implantace [Metzger, Allmendinger, Oosterlynck 2015]. Dobré strategické plánování je udržitelné, představuje konsensus mezi (samo) správou, nevládním sektorem, veřejností a dalšími institucemi a partnery [Ahlmeyer, Wottowsky 2018].

Pojem kreativní milieu je užíván hlavně v geografii a regionálním rozvoji. Jde o poměrně rozšířený termín, který se snaží vysvětlit rozvoj daného místa v kontextu sítí různých subjektů a který poukazuje na význam znalostí a inovací v rozvoji. Klíčovým předpokladem k pozitivnímu rozvoji města či regionu jsou podle tohoto konceptu osobní vztahy a vazby mezi aktéry z politiky a dalšími subjekty, zejména podnikateli, ale i například spolky a širěji zastupci občanské společnosti. Tyto vazby jsou zásadní pro kreativní výměnu idejí a etablování společných vizí a cílů rozvoje. Významná teoretická konceptu kreativního milieu, Fromhold-Eisebith, rozlišuje tři aspekty kreativního milieu. Jsou jimi 1) efektivní vztahy mezi aktéry, 2) sociální kontakty, učení (learning region/learning city), ochota se učit a 3) pocit sounáležitosti, identita [Fromhold-Eisebith, M. 1995; 2004]. Někdy se synonymně k pojmu kreativní milieu užívá pojem inovativní milieu, jde však de facto o jedno a to samé a akcentuje se zde společná ochota vytvářet v rámci těchto sítí, tohoto milieu, učení, znalosti a inovace. Tyto procesy nejsou stále ještě samozřejmostí v životě našich měst, to je třeba si přiznat, jakkoli jsou velmi akcentovány právě v rámci konceptu Smart City [Glaeser, Kallal, Scheinkman, Shleifer 1992]. Vytvářejí či mohou vytvářet východy a pozitivní efekty, které se mohou projevit příznivě ve strategickém plánování [Achten 2018]. Jinými slovy: kde je ochota k těmto sítím a otevřenost, tam to může vést k zajímavým přidaným hodnotám pro městské či jiné plánování.

Koncept SMART se využívá ke stanovení cílů a je součástí strategického řízení. Slovo SMART je souhrnem pravidel, která pomáhají efektivně definovat rámec či cíl strategického plánování nebo obecně jakéhokoli projektu. Jde také o zkratku pěti anglických slov, které charakterizují metody SMART a jsou výchozí myšlenkou koncepce Smart Administration. S znamená „Specific“, tedy specifický a tím míněn požadavek na co největší konkrétnost stanoveného cíle. M značí „Measurable“, tedy měřitelný, musejí tedy být jasná a známá kritéria pro změření tak, aby se dalo zjistit, zda bylo či nebylo dosaženo vytyčených cílů. Podle A jako „Achievable“ musejí být cíle dosažitelné. Mají být ambiciózní, ale současně dosažitelné. Skrze R jako „Realistic“ se apeluje na realističnost konceptu a T značí „Timed“, tedy s jasným termínem dokončení. Koncept „inteligentních měst“ představuje cestu k udržitelnému rozvoji měst pomocí zavádění moderních technologií do řízení města s cílem zlepšit kvalitu života a zefektivnit správu věcí veřejných. Koncept se nejčastěji vztahuje na dopravu, energetiku a zavádění moderních informačních a komunikačních technologií (ICT), využití ovšem nalézají také například v odpadovém hospodářství, vodohospodářství, e-governmentu a krizovém řízení. Při realizaci jednotlivých priorit se přitom zdůrazňuje to, že koncept je postupným procesem, nikoli stavem.

Specifickým problémem je strategické plánování v nových spolkových zemích. Je třeba zmínit, že pro tyto spolkové země existuje program „Aufbau Ost“ (Výstavba východ) a že pro ně existuje solidární program na podporu tamního průmyslu. Zároveň vznikl Fond německé jednoty jako další nástroj strategického plánování v těchto spolkových zemích. Vývoj v těchto zemích byl po roce 1990 nejprve dosti negativní. Například míra nezaměstnanosti se v 90. letech fakticky zdvojnásobila, a navíc se do krize dostala řada průmyslových odvětví, která se stala nekonkurenceschopná. Cílená podpora těmto novým spolkovým zemím ovšem znamenala zejména snížení nezaměstnanosti, která v průměru v roce 2005 dosahovala ještě 18,7 procent,

v roce 2018 již byla jen 6,5 procenta. V roce 2017 dosahovala hospodářská síla východních spolkových zemí (měřena HDP na obyvatele) 73,2 procent západoněmeckého průměru, avšak v roce 1990 míra dosahovala 38,7 procent.

Drážďany a jejich historická a sociálně-demografická specifika

Drážďany se potýkají s podobnými trendy jako i jiná srovnatelně velká německá a středoevropská města. Jak město vypadá a jak bude vypadat v budoucnosti, jaké trendy budou ovlivňovat rozvoj města? Jsou tzv. mikroapartmány (Mikroapartments) o velikosti 20 m² a méně realistickou alternativou a vhodným řešením drážďanského problému s bydlením? A když se město snaží využívat volných ploch ke stavbě nových bytů, existuje ještě také prostor i pro stavbu nových kancelářských prostor, po nichž je též v posledních letech velká poptávka?

Vi se, že Drážďany byly během druhé světové války totálně zničeny v důsledku bombardování spojenci – Britů a Američanů. Čtyři nálety shodily na město přes 3 900 tun výbušných a zápalných pum. Ohnivá bouře zničila 6,5 km² městského centra [Echo 24, 2020]. Pro západní spojence bylo bombardování nutné proto, že město představovalo významný železniční a komunikační bod s řadou továren a 50 000 dělníky. Město zároveň sloužilo k sestavování vojenských jednotek – severně od historického centra byla zřízena čtvrť Albertstadt, která fungovala jako samostatné vojenské město. Cílem bombardování však nebyla ani tolik tato průmyslová infrastruktura, která se nacházela mimo centrum města, ale právě město, kterému se pro architektonickou hodnotu a kompaktnost centra přezdívalo „Benátky na Labi“. Poválečná obnova Drážďan fungovala na nostalgickém principu, kdy se tendovalo k návratu k původní podobě, pokračování památkového purismu z 19. století, tedy že se město vystavělo ve stejné podobě, jakou mělo před válkou. Symbolem zničení zůstala ruina kostela Frauenkirche, která byla ponechána v původním stavu, aby sloužila jako pomník proti válce. Obnova města

v rámci NDR nebyla jednoduchá, mělo opravdu velmi zanedbanou image. Čtvrť Neustadt měla být dokonce srovnána se zemí, což se však na základě masivních protestů nepodařilo zrealizovat. Některé jiné čtvrti ale takové štěstí neměly. Bylo to i v případě Johannstadtu, kde se postupně budovalo panelové sídliště.

Vývoj počtu obyvatel, ale i proměna věkové struktury jsou problémy, kterým se věnuje i strategický plán města hned na prvním místě. Ve městě pozorujeme určité reurbanizační procesy, které se budou patrně potvrzovat i do budoucna. Drážďany tak zažívají urbanistický paradox. Jinými slovy: jsou rostoucím a prosperujícím městem ve smršťujícím se (shrinking) regionu. A ani střednědobé prognózy, s nimiž město počítá, (zatím) nepředpokládají žádné zásadnější propady počtu obyvatel. V roce 2025 by počet mohl dosahovat 579 600 obyvatel, v roce 2020 by mohlo jít o další nárůst, a to již na 585 000 obyvatel [INSEK 2016, 16]. Aktuálně v Drážďanech žije 535 810 obyvatel. Drážďany to mohou chápat jako velkou úlitbu a pomoc při svém strategickém plánování, protože řada jiných měst jsou tzv. shrinking cities. Pokud se totiž opět podíváme na komparaci vývoje počtu obyvatelstva v největších 15 městech Německa, do nichž patří i toto saské město na Labi, tak má třetí nejlepší demografickou strukturu – po Berlíně a Mnichově [INSEK 2016, 16].

Natalita je ve městě nadále větší než mortalita, ovšem tato tendence bude do budoucna oslabovat a průměrný věk občanů Drážďan bude narůstat. Budou se navíc objevovat některé z trendů současného zítí, jako je proces singularizace, který se bude projevovat v preferenci malometrážního bydlení u mladých, poklesem velkometrážních bytů atd. [INSEK 2016, 21] Dosud tomu tak není, naopak převládá zájem o vícemetrové byty, avšak do příštích let předpokládá i strategický plán „Budoucnost Drážďan 2025+“ proměnu těchto preferencí. V kontextu demografické změny se dají očekávat i proměny kvality života a celkové image některých městských částí. Nejvyšší počet osob nad 60 let je již dnes v okrajové a klidné čtvrti

Wildsruffer Vorstadt/Seevorstadt-West, v níž převládá zástavba rodinných domů. Bude se tomu muset postupně přizpůsobovat i prostředí, v němž se tamní lidé pohybují. Plánuje se proto posílení bezbariérovosti, dopravních spojů v ranních a dopoledních hodinách atd. Naopak na některých periferiích sledujeme vysokou natalitu. V Mickteně a Albertstadtu je nárůst obyvatel v posledních letech vůbec největší a je zhruba desetiprocentní.

Velkým tématem, které se zásadní měrou podílí na politickém i společenském klimatu (nejen) Drážďan, je migrace. V Drážďanech představuje podíl cizinců dosud něco více než 5 procent, je tedy daleko za podílem, který dosahují některá velkoměsta ze západu země (tam je často podíl mezi 15 a 30 procenty, což vede k poměrně zásadní proměně kvality života, segregaci obyvatel, nárůstu etnického napětí atd.). Pokud opět použijeme komparaci s 15 největšími městy Německa, je podíl cizinců v Drážďanech vůbec nejmenší. Na druhou stranu ovšem kontinuálně stoupá a stoupá také počet uchazečů o azyl v Drážďanech. To bude mít dopad i na sociální a demografickou strukturu města a zdá se, že se to projevuje také i na politických preferencích občanů a částečně také na společenských nepokojích tak, jak je známe z pondělních demonstrací Pegidy [Novotný 2017].

Problémem města je podle strategického plánu také segregace obyvatelstva podle socioekonomických kritérií, jakými jsou výdělek, vzdělání, ale i náboženství a kultura. Dobře pozorovatelné je to zejména v okrajových čtvrtích jako Friedrichstadt, Gorbitz, Prohlis, Johannstadt (tato městská část se dokonce stala pilotním místem pro testování nejnovějších technologií v rámci Smart Cities – MATchUp) nebo Leuben [INSEK 2016, 24]. V těchto čtvrtích s ekonomicky slabší populací se také objevují problémy s příjímáním a obecně integrací azylantů. Ve strategickém plánu „Budoucnost Drážďan 2025+“ doslova stojí, že tomuto vývoji a soužití se musí ve městě věnovat více pozornosti.

Závěrem se k této oblasti konstatuje, že Drážďany budou do brzké budoucnosti postiženy nepřízní demografického vývoje podstatně méně než řada srovnatelně velkých měst. Krátko- a střednědobě se spíše bude třeba vypořádat s nárůstem obyvatelstva, což bude třeba řešit v kontextu například zvyšování počtu dětí v mateřských školách, školách a v nové bytové zástavbě. Bude třeba se však na demografickou změnu připravovat a již nyní reagovat na sociální a ekonomickou statusovou diverzifikaci například v oblasti bydlení – formou nových forem bydlení, posilování bezbariérovosti pro starší populaci atd. To jsou také aktuální témata pro stavebního starostu města, kterým je Raoul Schmidt-Lamontain.¹⁾

Strategický plán „Budoucnost Drážďan 2025+“

Strategický plán je založen na dvou úrovních [INSEK 2016]. Tou první je úroveň celého města. Sem spadají hlavně čtyři ústřední oblasti, kterým se město hlavně věnuje ve svém městském rozvoji. Jsou jimi společenská soudržnost, ochrana památek a dalších zdrojů a „šance, které jsou založeny na image a potenciálech města“. Cíle městského rozvoje stejně jako jejich nástroje jsou následně konkretizovány na základě právě těchto čtyř oblastí. Jde přitom o obsahově různé propojené složky, na což se v textu strategického plánu opakovaně poukazuje.

Druhá úroveň je vztažena již nikoli na celé město, ale na jeho různé části. Ty jsou velmi různorodé a odrážejí různé trendy pluralizace životních stylů a jejich proměn, takže bylo stanoveno celkem 17 oblastí, které se sice vztahují na některé dílčí problémy a součásti města, které však více či méně ovlivňují i celoměstskou úroveň a image města. Jde o oblasti jako demografie, bydlení, hospodářství a věda, vzdělání a sociální infrastruktura, kultura, zdravotí nebo mobilita.

Koncept přitom vznikl za poměrně velké participace jak odborné veřejnosti, tak i občanů. K řadě problémů se

1) Stavební starosta je post v rámci řízení města, který dohlíží především na architektonické a urbanistické zásady výstavby.

konalý zejména mezi lety 2012 a 2014 odborné konference a občanské konzultace se zástupci města. Konference se týkaly převážně odborné veřejnosti a zástupců města a problematizovaly různé oblasti strategického plánování, naopak občanské konzultace (německy nazývané jako občanské zapojení/*Bürgerbeteiligung*) se skládaly z podstatně širší škály nástrojů a zahrnovaly zejména online dotazování, tematické městské vycházky (plánované jako debaty a rozpravy přímo v terénu) a exkurze a také poměrně široce pojaté diskuzní pořady s názvem Drážďanské debaty (*Dresdner Debatten*). Jejich cílem bylo postihnout co nejširší vrstvy obyvatel a získat od nich zpětnou vazbu. Odborné konference se pořádaly od roku 2012 až do konce roku 2014. Pro rozvoj zejména okrajových čtvrtí Friedrichstadt, Leipziger Vorstadt a Wildstruffer Vorstadt se ukázaly být poměrně zajímavým a účinným nástrojem spojení odborných a občanských pohledů tematické vycházky, jichž se podle dostupných informací účastnilo více než 500 občanů [INSEK 2016, 8].

Proběhlo také online dotazování, na němž se například ukázalo, které části města považují občané za problémové z hlediska bezpečnosti nebo image, s kterými jsou naopak spokojeni a vyjádřit bylo možné i konkrétní návrhy pro vylepšení současného stavu. Toto široké zapojování občanů do městského plánování činí drážďanský koncept do značné míry novátorským a jedinečným nejen v rámci východního Německa, ale i v širším areálu střední Evropy. Došlo tím k propojení pohledů odborné veřejnosti a „laiků“, tedy obyčejných občanů. Tyto postoje se pravidelně evaluovaly a byly diskutovány na veřejných face-to-face i internetových fórech.

Drážďany usilují o to, aby se staly pro rok 2025 Evropským hlavním městem kultury. Tomu ostatně i v rámci jedné z priorit uzpůsobují svůj městský rozvojový koncept [INSEK 2016, 41]. K tomu, že se budou ucházet o toto ocenění, které připadne pro rok 2025 Spolkové republice Německo, se městská rada přihlásila již svým usnesením z listopadu 2014. Tehdy byl primátor města pověřen konzultacemi s občany

města o tomto plánovaném kroku. Aktuálně je na různých místech ve městě k vidění výstava „Sousedství 2025 – manufaktura vizi pro Drážďany a Evropu“, která ukazuje na některé projekty, které jsou i pro tento účel naplánovány na příští roky. Ty se týkají jak vnitřního života města a kvality života a mezilidských vztahů v něm, tak i změn v oblasti image města navenek.

Drážďany jako Smart City a MAtchUP

Smart City

Dále se Drážďany profilují již několik let jako Smart City, tedy chytré/inteligentní město, s akcentem na využívání moderních technologií a velkých dat v městském plánování a na ekologickou šetrnost [Novotný 2018]. Budoucnost je podle tohoto kontextu mj. v autech bez řidičů, v ultrarychlém přenosu dat po celém městě, ale i v moderním zásobování, osvětlení či efektivním vytápění budov. Dlouhodobě se proto sbírají a vyhodnocují různá data, jsou zapojeny senzory a inteligentní elektronika proto, aby se optimalizovaly náklady na obsluhu infrastruktury města a kvalitu života v něm.

Město bylo dokonce zařazeno vedle například Valencie nebo Antalye do projektu „MAtchUP“ Evropské komise, stalo se „Lighthouse City“, tedy městem, v němž se mají testovat a uplatňovat jako první poznatky z konceptu Smart City. Tohle je či by mohla být ostatně zajímavá inspirace i například pro severočeská města jako Ústí nad Labem a obrovská výzva v tom smyslu, že se dají čerpat poznatky, kontakty a strategie od tohoto většího (a zkušenějšího) saského partnera, od něhož je geograficky dělí několik málo desítek kilometrů. Do koncepce Smart Cities zapadá také inteligentní a k životnímu prostředí šetrný cestovní ruch a regionální rozvoj [Batty 2013; Buhalis/ Amaranggana 2014; Castelnovo, Gianluca, Savoldelli 2016]. Nikde se sice v těchto konceptech nehovoří o přeshraničních aktivitách, přesto však právě transfer znalostí, ale i například strategií a technologií může být velmi významnou přidanou hodnotou, pokud se například podíváme na možnou výměnu mezi Drážďanami a Ústí nad

Labem coby dvou geograficky si velmi blízkých měst [Divya 2016; La Rocca 2013; Wayne 2019].

Priority Smart City v Drážďanech

SMART Energy

Regenerativní vytváření, distribuce a užívání energie, vytváření jejích zásob (centralizovaně a decentralizovaně), propojení s elektromobilitou.

SMART Home

Úsporné vytápění, veřejné osvětlení, využití v zajištění bezpečnosti na ulicích, tísňových linek apod., investice do úspor energie.

SMART Mobility

Inter- a multimodalita, inteligentní řízení dopravy, aktivity „město krátkých vzdáleností“ a „do cíle rychleji než dnes“, navigační a informační systémy pro turisty, dobíjecí infrastruktura pro elektromobilitu.

SMART Living

Podpora zdravého bydlení, redukce emisí, čerpání obnovitelné energie pro bydlení, kvalitní a mobilní městský management.

Zdroj: Město Drážďany

V tabulce jsou zmíněny priority aktivit, které jsou realizovány v rámci konceptu Smart City. Zároveň se již dnes řeší několik projektů, které z těchto priorit vycházejí. Jedním z nich je Systém dopravního managementu VAMOS, který je zkratkou pro dopravní, analytický optimalizační systém managementu, a který se snaží sbíráním a vyhodnocováním dat o inteligentní řízení dopravní situace v Drážďanech a přilehlém okolí. Tím se reaguje na velký problém, s nímž se toto město potýká. Sbírají se také data o počtu a pohybu cyklistů, pro něž je též postupně budována inteligentní struktura cyklostezek napojená na mobilní aplikace atd. Na dopravu se zaměřuje také další aktivita, kterou je informační systém o aktuální dopravní vytiženosti mostů přes Labe. Jedná se o vůbec první německý informační systém tohoto druhu, který s předstihem informuje řidiče a aktuální dopravní situaci na labských mostech. Podobně je také za kooperace s Německými spolkovými drahami řízena i příměstská doprava, vlaková i au-

tobusová. Je to proces, jak na to upozorňují i výzkumníci, kteří vyhodnocují aktuální data, protože je třeba reagovat na momentální vyčerpání dopravních cest, ulehčovat jim atd. Aktuálně se též buduje síť dobíjecích stanic pro elektromobilitu, tedy pro auta, ale i kola a pracuje se na systému CarSharingu. Tím se mj. reaguje i na plnění nařízení německé vlády „Okamžitý program čistý vzduch 2017–2020“ [BMVI 2017], podle něhož měla německá města činit taková opatření, která by do roku 2020 zásadně zlepšila kvalitu ovzduší.

Dále existuje projekt „Silicon Saxony“, který sdružuje 350 členů, zástupců high-tech průmyslu, ale i vědeckých a výzkumných institucí včetně univerzit, veřejných institucí, startupů a dalších subjektů [Silicon Saxony 2019], které se spojily právě proto, aby napomáhaly efektivnímu a udržitelnému městskému plánování. Toto exkluzivní spojení, které nemá nikde jinde v nových spolkových zemích Spolkové republiky Německo obdobu, je právě jednou z příčin, proč se Drážďany staly laboratoří Smart City. Pokud navíc je i tento text ukotven

pojmem kreativní milieu, tak příkladem pro to může být právě „Silicon Saxony“. Nutno dodat, že na vytvoření tohoto konceptu má značný podíl i podpora Svobodného státu Sasko. Drážďany pak z toho jakožto hlavní město této spolkové země poměrně logicky těží.

MATCHUP

Projekt MATCHUP byl již několikrát zmíněn. Je podpořen ze zdrojů evropského výzkumného programu „Horizon 2020“ a jeho cílem je přetvořit město (a další participující města) v „lídra Smart City“. Testují se zde některé specifické nástroje udržitelného městského plánování – primárně se to děje společně s Valencií ve Španělsku a Antalií v Turecku, které tvoří s Drážďanami hlavní osu projektu. Každé z těchto tří měst si stanovilo některé priority, které pak za součinnosti s různými participujícími subjekty (nejen na úrovni města či Saska) realizuje. Právě v této spolupráci spočívá kreativní přínos pro městské plánování. Projektovou „laboratoří“ v rámci Drážďan se stala městská čtvrť Johannstadt. Zde se řeší například otázka udržitelných rekonstrukcí a nové výstavby budov, zlepšení udržitelné mobility ve městě (e-automobily, e-autobusy, dobíjecí místa a multimodální uzly) a zapojení inteligentních informačních technologií do městského plánování.

To, co se ve třech výše zmíněných městech pilotně otestuje, se pak aplikuje v další etapě na některá další města, která jsou zapojena do tohoto mezinárodního projektu, který spolufinancuje Evropská unie. Těmito dalšími participujícími subjekty jsou město Skopje v Severní Makedonii, které je shodou okolností i partnerským městem Drážďan, dále Kereva ve Finsku, Ostende v Belgii, a také Herzliya v Izraeli.

Čtvrť Johannstadt jako „laboratoř“ městského plánování Smart City

Výsledkem zapojení městské čtvrti Johannstadt do aktivit MATCHUP má být vytvoření „inteligentní a energeticky úsporné městské části“. Některá specifika tamní infrastruktury, ale i demografické, ekonomické a sociální struktury jsou vyhovující pro zapojení Johannstadtu do projektu MATCHUP. Johannstadt se nachází východně od centra města a bydlí v něm podle Městského statistického úřadu [Städtisches Statistikamt, 2017] na 3,46 km² 24 800 obyvatel. Tím jde o jednu z nejhustěji osídlených městských čtvrtí Drážďan. Zeleň v Johannstadtu není soustředěna do jednoho centrálního prostoru, ale je zde větší plocha jednak

Foto © Cathleen Bochtman

Skleněná manufaktura (Gläserne Manufaktur) je výstavním prostorem a místem pro výzkum budoucích přístupů k městské mobilitě ve čtvrti Johannstadt. Již nyní zde mají největší drážďanskou nabíjecí stanici pro elektromobily a svá elektrokola zde mohou nabíjet i cyklisté.

na severu u Labe, jednak na jihu známá jako „Velká zahrada“ (Großer Garten).

Stavební struktura je v Johannstadtu zásadně poznamenána druhou světovou válkou. Tato čtvrť byla fakticky celá vybombardovaná, s výjimkou malé části východní zástavby, vystavěné ve „vilémuském“ stylu (Wilhelmischer Stil). Až do 80. let minulého století se zde stavěly tzv. „staronové stavby“ (Altneubauten), staré šestiposchodové domy a pak také deseti- až patnáctipatrové panelové domy tak, jak je známe i ze slovenských a českých měst. Čtvrť se od této doby využívá fakticky výlučně k bydlení, Grunaerská ulice a Bönschovo a Štrasburské náměstí skýtají i možnosti pro drobné i větší nákupy. U nákupů již částečně dnes sledujeme trend, který se asi bude do budoucna posilovat vzhledem ke stárnutí populace měst, totiž že rozhodujícím faktorem přestane být cena, ale bude to dostupnost a blízkost. Podle statistik města Drážďany totiž v roce 2030 bude podíl osob starších 80 let přesahovat 12 procent, každý čtvrtý občan Drážďan dosáhne do deseti let 60. věku života. V Johannstadtu je situace ještě o něco horší, proto se zde bude řešit i uzpůsobení infrastruktury právě starším lidem. Dále v Johannstadtu sídlí dvě významné vzdělávací a kulturní instituce, Freie Universität a Akademie umění a také výzkumné instituce v oblasti biotechnologií.

Specifická je i sociodemografická struktura obyvatelstva, která se poměrně dosti liší od drážďanského průměru. Zatímco Drážďany jako celek ztrácely od roku 1990 své obyvatele, tak to neplatilo o čtvrti Johannstadt. Tam jejich počet zůstal stabilní. Věková struktura je poznamenána vyšším podílem občanů nad 65 let. Na jihu dosahuje podíl těchto osob 43 procent, na severu 29, což je více než drážďanský průměr, který představuje 21 procent.

Johannstadt je čtvrtí poměrně slušně obsluhovanou městskou a regionální hromadnou dopravou. Významnějším přestupním uzlem je Štrasburské náměstí, jinak se ale dá říci, že občané jsou slušně napojeni na veřejnou dopravní síť. Co zde však způsobuje stále větší problémy, jsou hlavní silniční výpady, které jsou v době dopravní

špičky fakticky stále přeplněné a způsobují emise a hluk. S čím se také občané této čtvrti potýkají, je nedostatek parkovacích míst. Podmínky pro cyklisty nejsou v Johannstadu dosud příznivé. Cyklostezek je dosud postaveno jen málo. Naopak pro pěší se situace zdá být podstatně lepší a chodníky podél silnic jsou převážně v dobrém stavu.

Z Johannstadtu se má do roku 2025 a za pomoci sdílení nejnovějších technik a nástrojů městského plánování stát „Udržitelný Johannstadt 2025“, jak zní i název dílčího projektu, který aktuálně běží a na jehož realizaci se podílejí vedle města Drážďany také německé ministerstvo životního prostředí, Evropská unie, ale také spolky přímo v městské části. Projekt reaguje na základní trendy v městském plánování, které se zde též projevují. Jsou jimi re- a suburbanizace, demografické stárnutí a udržitelnost životního prostředí. Víze, kterou by Drážďany rády postupně přenesly i ostatních městských čtvrtí, je, že vzroste počet „mikroapartmánů“, tedy malometrážních bytů, posílí se nákupní možnosti, ale i volnočasová nabídka ve veřejném prostoru a že budou také postaveny kanceláře. I stavební starosta předpokládá, že město bude více investovat do malometrážních bytů, takže se počet m² na osobu bude zejména v centru a jeho nejbližším okolí zmenšovat. Budou to

startovací byty zejména pro mladé lidi (například studenty, kteří zde působí) s tím, že se očekává, že až budou mít partnery, rodinu a děti, tak tyto byty budou opouštět a stěhovat se do okrajových částí města do většího. To se děje zčásti již dnes, kdy je však důvod stahování z centra jiný: rodiny si nejsou schopny dovolit financovat vysoké nájem v bytech v širším centru města, tedy i v Johannstadtu. Auto by v tomto prostoru mělo sehrávat stále menší roli, což znamená, že se Johannstadt a potažmo i Drážďany musí stát městem krátkých vzdáleností mezi domovem a prací.

Tomuto trendu se říká „mixed use“, kdy se strategické plánování postupně bude orientovat na větší propojování bydlení, práce, nákupů, ale i například kadeřnictví, fitness studií, běžeckých tratí atd. V současnosti již probíhají v Johannstadtu plány na posilování tohoto prostorového „mixu“.

Plánování v rámci projektu MAtchUP v Johannstadtu se soustředí do oblastí „mobilita“ a „energetika“. V oblasti mobility se již postupně staví místa, na nichž je možné dobít elektromobilní dopravní prostředky. Dají se zde také zapůjčit elektrokola, což se dnes již rozšířilo i na jiné městské části. Také se zde uplatňuje inteligentní měřicí technika, která energii jednak úsporně vy-

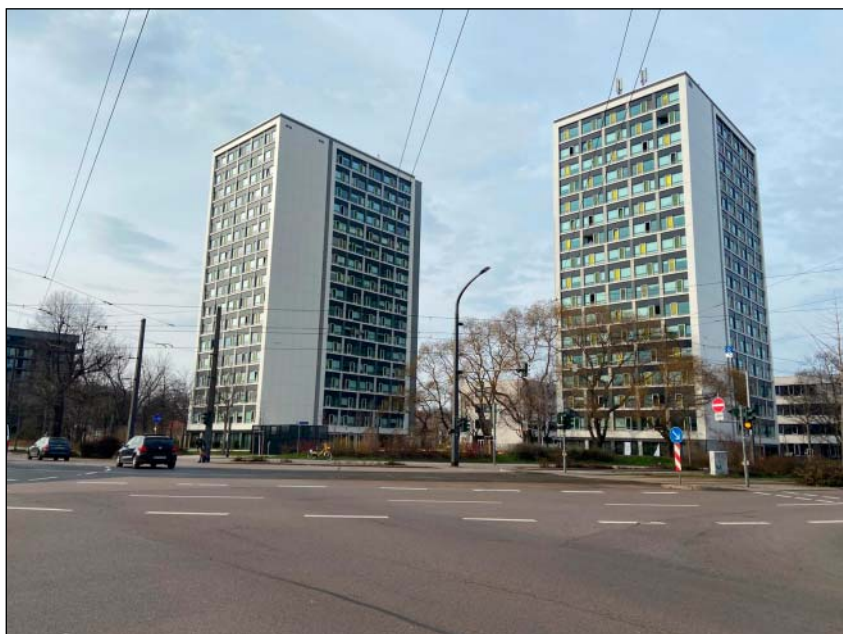

Foto © Cathleen Bochmann

Ve čtvrti Johannstadt se řeší i trendy energetické náročnosti bytových domů. Zkoumá se nejen to, jak energii efektivně vytvořit, ale i to, jak ji inteligentně regulovat a uchovávat.

tváří, ale také hledá úspory. Cílem této části projektu je také vznik platformy Urban City Platform, která vyhodnotí pohyb účastníků silničního provozu tak, aby se optimalizovaly dopravní cesty, ale i například intervaly veřejné dopravy atd. S tím pak souvisí i další priorita v této oblasti, kterou je „inteligentní sesíťování s městskou správou“.

Další prioritou, která se v laboratoři „Johannstadt“ řeší pilotně, je „energy“. Spočívá to mj. v instalování fotovoltaických panelů na střechy bytového fondu, zejména toho, který spravuje společnost Vonovia, která je coby velká společnost spravující značnou část bytů v Johannstadtu zapojena jako partner do projektu. Důležité není jen takto energii vytvořit, ale také úsporně využívat, inteligentně ji regulovat a uchovávat. Za tímto účelem se testují přístroje, ale i software, který byl vyvinut za součinnosti firem a výzkumných institucí sdružených v „Silicon Saxony“.

V bytovém fondu se také dále obecně využívá tzv. Smart Metering, který měří spotřebu energie za pomoci tzv. Smart Meterů, tedy elektronického zařízení, které dokáže zaznamenávat spotřebu elektrické energie (nebo vody či plynu) a odesílat automaticky tato data na centrálu ke zpracování (pro účely monitoringu a vyúčtování). Smart Metery jsou inovativní zejména tím, že umožňují oboustrannou komunikaci mezi centrálním systémem a měřicí jednotkou. Výhodou oproti klasickým systémům je to, že měří jednak celkovou spotřebu, ale také že zaznamenávají data o tom, kdy se energie spotřebovává, což se dá také vygenerovat různými statistikami. Smart Metering je jednou ze součástí konceptu Smart Grid (chytré sítě), který spadá též pod Smart City. Inovací je pak možnost kontroly odebrání energie ze strany občanů a s tím spojená transparentnost (Smart Meter Gateway). Pilotně se zde také pracuje na vytvoření jakési centrály, která by shromažďovala data o spotřebě energie, a která by postupně mohla fungovat v rámci celého města a optimalizovala by spotřebu budov vlastněných městem (školy, mateřské školy atd.).

Z řady projektů, které se aktuálně realizují v městské čtvrti Johannstadt (s tím,

že informace o nich jsou dostupné zatím jen ve velmi omezené míře), můžeme nyní blíže prezentovat projekt „Udržitelný Johannstadt“, který je řešen v rámci programu MATchUP, a který klade důraz na podporu udržitelných energií pro seniory, sociálně slabé občany a migranty. Na čtyřletém projektu, který běží od října roku 2019, se finančně podílí také spolkové ministerstvo životního prostředí. Jeho cílem je jednak navýšit obecně participaci občanů na městském plánování, avšak především má jít o vytvoření městského klimatu, které je šetrné vůči životnímu prostředí.

Závěr

Tento článek nemohl zatím přinést nějaké konkrétní analytické poznatky o tom, jak se vyvíjí aktivity projektu MATchUP a Smart City v saském hlavním městě Drážďanech. Dovolil si však upozornit na skutečnost, že nedaleko českých hranic, asi 55 kilometrů, se nalézá město, které je velmi aktivní v testování, přebírání a aplikování nejnovějších aktivit strategického plánování. Bylo vybráno jako jedno ze tří měst, na nichž se aplikují nové poznatky, které se později mohou objevit i v městech jiných, včetně měst českých nebo slovenských. Cílem studie bylo poukázat na jedinečnost tohoto konceptu integrovaného městského plánování, včetně velmi silného participačního akcentu, který by mohl být v mnohém inspirativní i pro prostředí nedalekých českých měst a dal by se zohlednit například i v rámci přeshraničního transferu informací a zkušeností.

Text byl ukotven teoreticky pojmy strategické plánování, kreativní milieu a Smart City. Jako kreativní milieu je možné Drážďany označit nejen proto, že se otevřely jako laboratoř novým nástrojům projektu Smart Cities, ale že se zde vytvořila i platforma „Silicon Saxony“, která propojuje byznys, vědu, městskou správu a občanskou společnost v jedinečný a kreativní celek, který se chce podílet na zlepšování kvality života svých občanů. Vidíme z řady různých českých a slovenských měst, že to není nic samozřejmého (ostatně ani v rámci Německa), a že se tak jedná o poměrně unikátní spojení, které vy-

tváří a bude vytvářet zajímavou přidanou hodnotu ve strategickém plánování.

Studie se věnovala hlavně aplikaci vybraných nástrojů při městském plánování ve čtvrti Johannstadt, která byla pro svou polohu i sociodemografickou a architektonickou strukturu vybrána jako „laboratoř“ pro aplikaci vybraných nových nástrojů strategického plánování. Tyto aktivity již zčásti obsahuje i strategický plán „Budoucnost Drážďan 2025+“, který stanovuje výzvy pro následující roky a uvádí také nástroje, kterými tyto výzvy řešit. Na konkrétnější výsledky a evaluace si ještě budeme muset počkat, přesto však ale skutečnost, že se Drážďany se podílejí na testování nových nástrojů Smart Cities, je něco, co je třeba reflektovat, sledovat, a z čeho je třeba se poučit.

Použité zdroje:

- AHLMAYER, F., WITTOWSKY, D. (2018): Was brauchen wir in ländlichen Räumen? Erreichbarkeitsmodellierung als strategischer Ansatz der regionalen Standort- und Verkehrsplanung. *Raumforschung und Raumordnung*, 76, 6, 531–550.
- ACHTEN, H. (2018): Interaktivne stavby: Případ pre narativy interakcie. *Architektura & Urbanismus*, 52, 3–4, 168–174.
- BARRY, J., HORST, M., INCH, A. (2018): Unsettling planning theory. *Planning Theory*, 17, 3, 418–438.
- BATTY, M. (2013): Big data, smart cities and city planning. *Dialogues in Human Geography*, 3, 3, 274–279.
- BMVI (2017): Sofortprogramm Saubere Luft. [online]. 2017 [cit. 19.6. 2020]. Dostupné z <https://www.bmvi.de/SharedDocs/DE/Artikel/G/sofortprogramm-saubere-luft-2017-2020.html>
- BUHALIS, D., AMARANGGANA, A. (2014): Smart Tourism Destinations. In Z. Xiang & I. Tussyadiah (eds.). *Information and Communication Technologies in Tourism*. Heidelberg, Springer, pp. 553–564.
- CASTELNOVO, W., GIANLUCA SAVOLDELLI, A. (2016): Smart Cities Governance: The Need for a Holistic Approach to Assessing Urban Participatory Policy Making. *Social Science Computer Review*, 34, 6, 724–739.
- DIVYA, K. (2016): Study and reviews of smart city based tourism mobile app. *International Journal of Computer Trends and Technology*, 35, 5, 226–230.
- ECHO 24 (2020): „Němci zaseli vítr a nyní sklízí bouři.“ Přes tisíc spojeneckých bombardérů zcela zničilo Drážďany. [online]. 2020 [cit. 19.10. 2020]. Dostupné z <https://echo24.cz/a/S7CC2/nemci-zaseli-vitr-anyi-sklizi-bouri-pres-tisic-spojenceckych-bombarderu-zcela-znicilo-drazdany>

- FOX-ROGERS, L., MURPHY, E. (2014): Informal strategies of power in the local planning system. *Planning Theory*, 13, 3, 244–268.
- FROMHOLD-EISEBITH, M. (1995): Das "kreative Milieu" als Motor regionalwirtschaftlicher Entwicklung. Forschungstrends und Erfassungsmöglichkeiten. *Geographische Zeitschrift*, 83, 1, 30–47.
- FROMHOLD-EISEBITH, M. (2004): Innovative Milieu and Social Capital–Complementary or Redundant Concepts of Collaboration-based Regional Development? *European Planning Studies*, 12, 6, 747–765.
- GLAESER, E., KALLAL, H., SCHEINKMAN, J. A., SHLEIFER, A. (1992): Growth in Cities. *Journal of Political Economy*, 100, 6, 1126–1151.
- INSEK (2002): *Integriertes Stadtentwicklungskonzept Dresden* (INSEK). Drážďany, Stadtplanungsamt.
- INSEK (2016): *Zukunft Dresden 2025+. Integriertes Stadtentwicklungskonzept*. Drážďany, Stadtplanungsamt.
- METZGER, J., ALLMENDIGER, P., OOSTERLYNCK, S. (eds) (2015): *Planning Against the Political: Democratic Deficits in European Territorial Governance*. New York, Routledge.
- NOVOTNÝ L. (2017): Pegida a migrační politika. *Central European Journal of Politics*, 3, 2, 39–54.
- NOVOTNÝ, L. (2018): Přeshraniční cestovní ruch a Smart Cities: příklad měst Ústí nad Labem a Drážďany. In: Linderová, Ivica, Pachrová, Stanislava (eds.). *Aktuální problémy cestovního ruchu*. Autenticita v kontextu cestovního ruchu. Jihlava, VŠPJ, 325–331.
- La ROCCA, R. A. (2013): Tourism and City Reflections about Tourist Dimension of Smart City. *Tema-Journal of Land use Mobility and Environment*, 6, 2, 201–213.
- Silicon Saxony (2019): The high-tec network for global success. [online]. 2019 [cit. 19.6. 2020], Dostupné z <https://www.silicon-saxony.de/home/>
- WAYNE, S. (2019): How smart cities are leading the way to smart tourism. [online]. 2015 [cit. 19.6. 2020], Dostupné z <https://www.hotelmanagement.net/tech/how-smart-cities-are-leading-way-to-smart-tourism>

doc. Dr. Lukáš Novotný, M.A.
Katedra politologie
Filozofická fakulta
UJEP Ústí nad Labem

ENGLISH ABSTRACT

Dresden as a Smart City laboratory, by Lukáš Novotný

Taking the city of Dresden as its example, this article refers to the uniqueness of the concept of integrated urban planning in the new states of Germany, with a strong participation accent. The article is theoretically based on the terms strategic planning, creative milieu, participation accent and Smart City. Several historical and socio-demographical specifics are presented as important determinants for future urban planning. Another chapter is focused on The Future of Dresden 2025+, a strategic plan that enumerates challenges for the years to come and tools with which to address them. The main part of the article provides an analytical description of the activities of Smart City and the MATCHUP project, particularly in the quarter of Johannstadt, which was chosen for application of these tools. The priorities determined by MatchUP are mobility, power industry and civic society.

POSTŘEHY A REFLEXE Z WORKSHOPŮ NA TÉMA ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY PRO SPRÁVNÍ OBLAST ORP

Vladimír Mackovič

Řadu let probíhá diskuse na téma plánování krajiny, které je v zahraničí označováno jako krajinné plánování. V ČR zatím převažuje složkový přístup ke krajině. Resorty se zabývají „svou“ složkou krajiny (například plánování v oblasti vod, lesní plánování). Jen dva resorty mají v popisu své práce „celou krajinu“. Jedná se o Ministerstvo životního prostředí, jehož činnost usměrňuje zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny. Praxe však ukazuje, že v jeho agendě krajiny dominuje zvláštní ochrana přírody. Druhým resortem je Ministerstvo pro místní rozvoj. Jeho vazby na krajinu vyplývají ze zákona o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). V tomto případě pro změnu dominuje druhá část názvu zákona, tj. agenda související se zajištěním územní připravenosti pro výstavbu. Ostatní resorty vychází ze složkové legislativy, takže je nic „netlačí“ k hledání celostního přístupu ke krajině.

Úvodem

S ohledem na současné různorodé přístupy k plánování krajiny představují „Územní studie krajiny pro SO ORP“ (dále i studie či ÚSK) jedinečnou příležitost porovnat a vyhodnotit krajinářskou praxi. Jejich metodické zadání¹⁾ umožňuje komplexně pojetý přístup ke krajině. Z příspěvků, které byly předneseny na workshopech, je zřejmá různorodá interpretace zadání studie. Je proto žádoucí dosud zpracované studie vyhodnotit a posoudit potřebu korekce metodického zadání. Ze studií předvedených na účelově zaměřených workshopech byla patrná tradičně široce pojatá rozborová část. Příjemně překvapilo různorodé spektrum přístupu k obsahu návrhové části. Otázka spočívá v tom, zda to dokumentuje pestrost a různorodost krajiny České republiky, anebo je zadání příliš obecné a každý projektant si je interpretuje po svém. Je proto nezbytné odevzdané studie, jejich výstupy, zaměření, hloubku zpracování apod. posoudit a dohodnout se na případné korekci metodiky pro zadávání další etapy pořizování studií. A i kdyby se již nepodařilo v zadávání ÚSK pokračovat, neměly by zapadnout obecně platné zkušenosti z „projekce krajiny“. Přínosem může být aplikace poznatků ze „studií“ v oblasti územního plánování. Například co a kolik relevantních informací lze využívat při

aktualizaci územně analytických podkladů, při formulaci zadání územních plánů, v rozbořích udržitelného rozvoje území, v souvisejících kapitolách zpráv ZÚR apod.

Nutno vytknout „před závorku“ velké plus za dosavadní přístup k pořizování územních studií krajiny. Krajina potřebuje víceoborovou součinnost. Proto si zvláště cením toho, že pracovníci dvou resortů již několik let spolupracují na vytváření možnosti řešit krajinu jako samostatný úkol. To umožňuje zabývat se širokým spektrem krajinářských vazeb a souvislostí. A v návrhu pak formulovat doporučení, která mohou příznivě usměrnit další vývoj krajinného prostředí.

Ale jak bylo řečeno v závěru letošního distančního workshopu, pochvala potěší, ale upozornění na problémy dává podnět k úvahám, kde a do jaké míry jsou potřebné úpravy. Další text proto předkládá náměty k posouzení potřeby korekce. Níže uvedené postřehy jsou odezvou na dosud uskutečněné workshopy o územních studiích krajiny.

Náměty

1) Je potřebné přesněji vymezit účel studie a její následně převažující užívání

Odůvodnění námětu

Na krajinu lze pohlížet ze širokého spektra úhlů pohledu. Například cyklus seminářů „Tvář země – krajina domova“ sledoval celou řadu tematických okruhů a každý z nich měl v těžišti zájmu krajinu (například 1 – Krajina jako přírodní prostor, 2 – Krajina jako kulturní prostor, 3 – Duchovní rozměr krajiny, 4 – Umělecká reflexe krajiny, 5 – Krajina z pohledu dnešních uživatelů, 6 – Krajina v ohrožení...). Ve stávajícím znění metodiky není dostatečně stanoven „stěžejní či cílový způsob“ následného využívání zpracované studie. V důsledku toho nelze racionálně vyhodnotit, do jaké míry studie splnila zadání, a sledovat její využívání v praxi.

Asi bude problematické ověřit si efekt studie, která dává podmínku, že pokud nebude celý návrh studie v praxi postupně uplatňován a realizován, stav krajiny SO ORP se bude zhoršovat. Nezpochybnuji obsah řešení, které neznám, ale připomíná mi to Archimédův výrok: „Dejte mi pevný bod ve vesmíru a já pohnu celou Zemí.“ Může být tím pevným bodem, v případě studie, úřad územního plánování, který ji pořizoval? Ale ten přeci může zajistit jen

1) ZADÁNÍ ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY pro správní obvod obce s rozšířenou působností; Metodický pokyn Ministerstva pro místní rozvoj ČR a Ministerstva životního prostředí ČR.

to, na co má dány kompetence. A ty se týkají pořizování ÚPD a ÚPP. O uplatňování a realizaci jednotlivých opatření rozhodují jiní a jinde. Neexistuje „pevný bod“, o který by bylo možné se opřít, při prosazování navrženého řešení studie. A takové studie pak mohou v praxi fungovat jako zajímavý artefakt, který stojí za to jednou prolistovat, ale pak už nejsou důvody se k němu vracet.

Je proto žádoucí, alespoň rámcově, určit očekávané způsoby využití studie. To následně ovlivní i formu jejího zpracování. Pokud například má být studie podkladem pro vyjadřování dotčených orgánů, nebude časový prostor pro každé stanovisko prostudovat 300 stran textu a prohlédnout 30 grafických výstupů. Zpracovatelé musí mít empatii pro užívání studie. Ale empatičtí mohou být, pokud bude dán přehled následných způsobů jejího užívání.

Návrh

V metodice ÚSK SO ORP je žádoucí upřesnit zaměření „povinné části“ obsahu studie. Z té by mělo být zřejmé, kdo a jakým způsobem bude především studii využívat. Na druhé straně je nutné ponechat v zadání studie určitý prostor pro jejího pořizovatele, aby měl možnost zaměřit řešení i na specifické záležitosti krajiny v řešeném SO ORP.

Výstupy ze studie by měly být v první řadě přínosem pro řešení krajiny v procesu územního plánování. Důvod je zřejmý, jedná se o územně plánovací podklad. Například pro řešení krajiny v územně plánovacích dokumentech chybí řada potřebných, odborně podložených podkladů z úrovně SO ORP. Pro lepší pochopení tohoto námětu uvádím několik příkladů pozitivních přínosů pro řešení krajiny v územním plánování:

- Využit stávající potenciál ÚAP, které mají zjišťovat a vyhodnocovat stav a vývoj území – *ÚAP mají daný potenciál pro naplnění požadavku EÚoK – pravidelně hodnotit vývoj vlastních krajín na všech úrovních – ÚAP se zatím zpracovávají pro dvě úrovně, tj. úroveň kraje a úroveň SO ORP*
 - ÚAP mají poskytovat odůvodněné podklady pro omezování změn

v území z hlediska ochrany veřejných zájmů – *V krajině je potřeba vymezit, odůvodnit a chránit veřejné zájmy, které vyplývají z vlastností území (ochranu jim nelze operativně zajistit jinou formou). Výstupy ze studie by mohly přispět expertními podklady pro odůvodnění návrhu koncepce uspořádání krajiny (například pro konkretizaci a odůvodnění lokalit se zvýšeným zájmem obecné ochrany krajiny v řešeném území, pro odůvodnění stabilizace příznivých územních podmínek pro malý koloběh vody apod.).*

- ÚAP mají zjišťovat a vyhodnocovat udržitelný rozvoj území – *ÚAP lze využít pro vyhodnocení současného stavu a návrh podmínek pro udržitelný, celostní rozvoj řešené krajiny v koordinaci s rozvojem sídelní struktury. Tuto možnost exkluzivně nabízí jen územní plánování.*
- studie by měla promítnout plochy a koridory nadmístního významu z úrovně kraje (ZÚR) na úroveň SO ORP – *Vytvoří se tak jednotný (ucelený) podklad pro zapracování do koncepce uspořádání krajiny v ÚP dotčených obcí, případně pro rozhodování stavebních úřadů v lokalitách bez ÚP.*
- studie by měla promítnout a upřesnit vlastní krajiny vymezené v ZÚR na úroveň SO ORP a promítnout do krajiny SO ORP relevantní cílové kvality a územní podmínky pro jejich zachování nebo dosažení, – *Vytvoří se tak jednotný (ucelený) podklad pro zapracování vlastních krajín vymezených na úrovni kraje do koncepce uspořádání krajiny v ÚP dotčených obcí, případně pro rozhodování stavebních úřadů v lokalitách bez ÚP*
- studie by měla posoudit urbanistické koncepce a koncepce dopravní a technické infrastruktury obsažené v územních plánech jednotlivých obcí z hlediska jejich dopadu na udržitelný rozvoj krajiny na úrovni SO ORP – *Vyhodnotí se jejich vliv na udržitelný rozvoj krajiny SO ORP a komentují se jejich případné negativní vlivy*
- studie by měla vymezit a odůvodnit návrh ploch změn v krajině, které jsou ve veřejném zájmu a jsou

vymezeny na území několika obcí – *V dotčených ÚP se tak následně upřesní jejich vymezení do měřítka ÚP a na základě konzultace se zastupci veřejné správy je zahrne do řešení koncepce uspořádání krajiny v řešeném ÚP.*

- studie by měla navrhnout účelné využití a prostorové uspořádání území SO ORP jako jednu z podmínek udržitelného rozvoje území na úrovni SO ORP – *Pro vytváření podmínek udržitelného rozvoje území (URÚ) je žádoucí krajinu rozčlenit dle jejího účelného (smysluplného) využití na základě zjištěných zvýšených hodnot a potenciálů hlavních funkcí kulturní krajiny. Nabízí se základní spektrum způsobů využití kulturní krajiny (přírodní, vodohospodářské, zemědělské, lesnické, těžební, rekreační), ať už jako využití hlavní nebo jako součást spektra smíšených způsobů využití krajiny, které není v měřítku dané úrovně účelné dále diferenciovat. Smysluplně diferenciovaná krajina představuje jednu z podmínek jejího udržitelného rozvoje*
- studie by měla na úrovni SO ORP rozčlenit území podle žádoucího způsobu jeho využití – *Odůvodněnými podmínkami, které jsou vztahy ke koncepčně vymezeným prostorovým jednotkám, lze přispět k ochraně zvýšených hodnot a potenciálů řešené krajiny na úrovni SO ORP. Územní plánování představuje jediný nástroj, kterým lze stanovit z hlediska veřejného zájmu pravidla pro užívání území. Způsob „užívání území“ determinuje řadu charakteristik kulturní krajiny. Pomocí typologického spektra krajinných okrsků lze nastavit rámcová pravidla pro užívání krajiny na úrovni SO ORP.*

Další náměty jsou uvedeny jen stručně. Uvedené pořadí neurčuje jejich význam či důležitost.

2. Nenahrazovat standardní činnosti

Studie nemá a nemůže nahrazovat standardní činnost projekčních aktivit, které mají v náplni práce řešení krajiny nebo jejich složek (lesní plánování, plánování v oblasti vod, územní plány jednotlivých obcí, komplexní pozem-

kové úpravy apod.). Jejich výstupy má studie posoudit z hlediska celostního pojetí krajiny na úrovni SO ORP. Pro nápravu zjištěných nedostatků má navrhnout a odůvodnit systémové opatření. Ale z řady důvodů studie nemůže nahradit jejich konkrétní činnost v daném segmentu krajiny.

3. Řešit problémy krajiny na úrovni SO ORP

Krajinu, její vztahy a vazby je nutné vyhodnocovat na řešené úrovni. Při návrhu koncepce uspořádání krajiny obvykle chybí informace o krajinných vazbách za správní hranici řešené obce. Podklady o problémech krajiny na úrovni SO ORP by proto měly představovat neopominutelný výstup z ÚSK. Jiný problém představuje řešení krajiny pouze na jedné úrovni a mechanicky je převést na další úroveň. Například nelze řešení krajiny z krajské úrovně mechanicky přesunout na úroveň obcí a považovat krajinu za vyřešenou. Každá úroveň výstupů územního plánování by měla mít především znalost o horizontálních vazbách a souvislostech krajiny na dané úrovni.

4. Individuální či typologické členění krajiny

Pro rozlišení různorodosti krajin se používá individuální hodnocení a členění krajiny. Jeho charakteristiky vstupují do územního plánování staticky, jako limity. Obtížnější se však jimi vyjadřuje žádoucí dynamika rozvoje krajiny. Typologické členění, podle žádoucího využití území, umožní nejen územní ochranu zvýšených hodnot a potenciálů krajiny, ale i naplňování některých cílů územního plánování (návrh vyvážených podmínek v krajině, návrh účelného využití a prostorového uspořádání krajiny, konkretizace ochrany veřejných zájmů v krajině, stanovení koncepce rozvoje krajiny apod.). Ve studii lze provést jak individuální, tak typologické členění krajiny a uvést, jaký je mezi nimi vztah.

5. Krajinný okrsek

Krajinný okrsek má být nástroj pro členění krajiny na úrovni SO ORP. Relativně „volnější“ definice umož-

ňuje projektantovi zvolit způsob členění krajiny adekvátní podmínkám řešené na úrovni SO ORP. Důležité je specifikovat, jaké je pojetí krajinných okrsků ve zpracované studii. Přílišné zpřesnění definice krajinných okrsků ponese riziko, že bude vytvořena jen jedna „raznice“ na pestré a různorodé krajině ČR.

6. Koncepce či realizace

Má být studie podkladem pro návrhy koncepcí a pravidel pro rozvoj krajiny nebo oborovým podkladem pro realizaci krajinářských opatření? Výstupy ÚSK mohou prezentovat návrh koncepce (udržitelného) rozvoje krajiny na úrovni řešeného SO ORP a předložit pravidla, jak postupovat při jejím naplňování. To lze uplatnit ve výstupech územního plánování. Využívat tuto část studie pak mohou projektanti, pořizovatelé, dotčené orgány, samospráva při sestavování strategických plánů apod.

Nebo mohou mít výstupy ze studie charakter nabídkového registru krajinářských opatření na území SO ORP? Veřejnost, samospráva, spolky, sdružení apod. pak mohou připravit jejich realizaci a zajistit následný potřebný management. Pokud nebude určen gestor „registru“, bude obtížná zpětná vazba na využití studie. Máme bohužel obdobnou zkušenost s realizací skladebných částí ÚSES. Není mi znám zdroj informací o realizovaných skladebných částech ÚSES.

7. Faktor času a stanovení priorit

Je potřeba zvážit, do jaké míry a v jakých tematických oblastech má návrh studie stanovovat či doporučovat priority u krajinných opatření. A zda má studie navrhovat „ideální“ řešení nebo má v navrženém řešení, zohledňovat časovou a finanční náročnost ve vztahu k navrženým opatřením?

Závěr

Možnost pořídit územní studii s dotací ve výši 100 % se nevyskytuje často. Tuto příležitost, z hlediska krajiny bohužel, využila jen cca čtvrtina ORP

(48 ORP z 205). Na druhé straně lze tuto situaci využít i pozitivně. Metodický pokyn na zpracování studie nebylo možné ověřit v tzv. „poloproduktních podmínkách“. Nabízí se tedy příležitost využít dosud zpracované studie jako „pilotní projekty“. Na základě jejich vyhodnocení bude případná korekce metodiky vycházet z reálných zkušeností. Analýza by měla zohlednit v čem má územní plánování silné stránky, a v čem je dokonce exkluzivní. Vyhodnotit proč se nedaří využívat potenciály, které má pro řešení krajiny. A v čem a proč má územní plánování slabé stránky.

Vrtá mi hlavou malý zájem obcí o vysoce dotovanou záležitost. Jedná se zřejmě o vícero příčin. Jednu z nich spatřuji také ve vlastních, tedy projekčních řadách. Prezentování krajiny ve výstupech územního plánování je obvykle nesrozumitelné pro většinu uživatelů územních plánů. Proto vidím potřebu směřovat zpětné vazby také k projektantům krajiny. Dovolím si určitý příměr. Když budete potřebovat opravit krov, budete shánět tesaře. S objednávkou na jídelní stůl budete hledat spíše truhláře. Přitom oba pracují s dřevem. Z řady důvodů to neplatí u krajinářské projekce a vlastně pro projektování vůbec. Tam se obvykle nerozlišuje.

Předchozí odstavec týkající se projekce mě přivedl k myšlence navázat na workshopy věnované územní studii krajiny – pravidelná setkávání osob zainteresovaných na široce pojatém tématu „územní plánování a krajina“. Klimatické změny, sucho, povodně, erozní ohroženost, ekologická labilita území, vodní retence, revitalizace velkoplošně odvodněných segmentů zemědělské krajiny, relaxace a rekreace v krajině, vlastní krajiny, ekosystémové služby, tepelné ostrovy – to jsou jen některé příklady témat, které se týkají krajiny, respektive nezastavěného území. Ale víme, zda a jak se mají týkat územního plánování? Nepřísluší jejich řešení jednotlivým resortům? A co hledání krajinářských postupů v období po rekodifikaci stavebního práva? Nesoustředí se územní plánování jen na vystavěné lidské prostředí? Myslím, že témat potřebných k oborové diskusi a koordinaci je mnohem víc.

Stavební zákon dává ministerstvu možnost zřídit organizační složku státu k řešení **konceptních otázek teorie a praxe** v oboru územního plánování. Tato organizační složka je nazvána Ústav územního rozvoje (ÚÚR). Zřizovací listina ÚÚR byla od roku 1994 upravována sedmkrát, tj. každé dva až tři roky. Z hlediska krajiny ještě v roce 1999 existovalo Oddělení **vesnice a krajiny** s devíti pracovníky, což byla cca čtvrtina ústavu. Možná, kdyby nebylo toto oddělení po roce 2 000 zrušeno, mohlo připravovat podklady pro pravidelné odborné diskuse s atomizovanou krajinářskou profesí navzájem,

s pořizovatelskou sférou, se zástupci samosprávy, s dotčenými orgány apod. A to vše pod gescí obou ministerstev. Je to pro mě velice lákavá představa. Ale chápu, že když měl celý ústav existenční nejistotu „musel být klesající balon odlehčován“.

Použité zkratky:

EÚoK Evropská úmluva o krajině
 ORP obec s rozšířenou působností
 SO ORP správní obvod obce s rozšířenou působností

ÚAP územně analytické podklady
 ÚP územní plán
 ÚPD územně plánovací dokumentace
 ÚPP územně plánovací podklady
 URÚ udržitelný rozvoj území
 ÚSES územní systém ekologické stability
 ÚSK územní studie krajiny
 ZÚR zásady územního rozvoje

Ing. Vladimír Mackovič

ENGLISH ABSTRACT

Remarks and reflections from workshops on landscape studies for administrative districts of municipalities with extended powers, by Vladimír Mackovič

Although a discussion about landscape planning has been in progress for several years, the component approach to landscape still prevails in the Czech Republic. Departments usually pursue their own components of landscape (e.g. water management, forestry and so on). Only two branches are expected to work with the 'whole landscape': the Ministry of the Environment, whose operations are largely directed by the Nature and Landscape Protection Act, although practice shows that the agenda is dominated by special protection of nature, and the Ministry for Regional Development, whose relation to landscape protection is based on the Act on Town and Country Planning and the Building Code (Building Act). In this case, the dominating agenda is linked to the latter part of the title, which mainly addresses spatial preparation for construction. The other departments proceed from component legislation and therefore are not forced to take a holistic approach to landscape.

URBAN DESIGN AWARD ZNÁ SVÉ VÍTĚZE

25. ROČNÍK MEZINÁRODNÍ STUDENTSKÉ SOUTĚŽE

Ve středu 24. března 2021 byly vyhlášeny výsledky mezinárodní studentské soutěže, která dříve nesla název O nejlepší urbanistický projekt. Letos slaví soutěž 25 let své existence a do okruhu spolupracujících škol se nově připojila Fakulta architektury na Technické univerzitě v Gdaňsku a Fakulta architektury Technické univerzity v Budapešti.

Soutěž organizuje Ústav prostorového plánování Fakulty architektury ČVUT pod záštitou České komory architektů. Generálním partnerem je Asociace urbanismu a územního plánování ČR. Finanční podporu poskytly partnerské vysoké školy ze země Visegrádu: Fakulta architektury a Fakulta stavební ČVUT v Praze, Fakulta architektury VUT v Brně, Fakulta stavební VŠB-TU v Ostravě, Fakulta architektury a designu na STU v Bratislavě, Fakulta architektury na WUT ve Wrocławu, Fakulta architektury na GUT v Gdaňsku a Fakulta architektury BME v Budapešti. Soutěž finančně podpořila také soukromá plánovací společnost Šindlerová : Felcman.

Porota se tradičně skládá z nadpoloviční většiny praktikujících odborníků v oboru urbanismu a územního plánování. Ty doplňují pedagogové z okruhu zúčastněných univerzit.

Složení poroty 25. ročníku:
Ing. arch. Petra KUNAROVÁ
(Fakulta architektury ČVUT Praha) –
předsedkyně poroty
doc. Ing. arch. Gabriel KOPÁČIK, Dr.
(Fakulta architektury VUT Brno)
Ing. arch. Jiří KUGL
(Fakulta stavební ČVUT Praha)
Árpád SZABÓ, DLA
(Fakulta architektury BME Budapest)
B. Arch. Peter BEDNÁR
(Jakub Cigler Architekti)
Ing. arch. Ivan GOGOLÁK
(Gogolák+Grasse)
Ing. arch. Antonín KANTA
(PDM Group a. s.)
Ing. arch. Josef MORKUS, Ph.D.
(Ministerstvo pro místní rozvoj ČR)
Ing. arch. Jiří PRÁŠIL

Letos poprvé bylo spuštěno přihlašování studentských prací elektronickou formou. Proto porota 25. ročníku hodnotila rekordní počet 60 projektů. Vlivem vládních opatření hodnocení probíhalo čistě distanční formou. Na základě individuálního hodnocení porotců postoupilo do druhého kola 15 prací, o kterých probíhala diskuse na on-line zasedání 15. ledna 2021.

V posledních letech se vedle tradičních urbanistických řešení objevují čím dál častěji nejen praktické přístupy ve formě drobných zásahů, ale také kreativní ucelené programy přestaveb specifických území. Letošní šesti-
ce nejlepších je ukázkovým vzhledem do této různorodosti.

„I přes nemožnost se vzhledem k současné situaci potkat nechyběla při hodnocení projektů diskuse nejen nad konkrétními návrhy, ale také nad tím, co porota považuje u studentských prací za podstatné. Zda připravenost na budoucí profesi či vizionářský přesah – vzkaz studentů vůči společnosti. Věřím, že oceněné projekty dokazují, že oba póly jsou důležité.“ chválí letošní mezinárodní složení poroty její předsedkyně, Petra Kunarová z FA ČVUT.

Vyhlášení vítězů 24. března 2021

Vyhlášení projektů proběhlo opět tradičně na půdě FA ČVUT v Praze za účasti děkana Fakulty architektury ČVUT Ladislava Lábusa, vedoucího Ústavu prostorového plánování Jakuba Vorla a předsedy Asociace pro urbanismus a územní plánování Petra Durdíka. Nechyběla ani předsedkyně poroty Petra Kunarová. Bohužel však scházelo obecnost a již druhý rok po sobě také vernisáž putovní výstavy oceněných projektů. Přenos byl streamován a dá se zpětně shlédnout na YouTube kanálu Fakulty architektury. Řečníci děkovali organizátorům a porotcům za odvedenou práci, ale především studentům, kteří své projekty do soutěže přihlašují.

„Každý rok si vážíme všech přihlášených z různých institucí, učíme se tak různým přístupům jak k zadáním, tak k jejich řešení. Doufám, že v tom budeme pokračovat ve stále se rozrůstajícím množství univerzit. Soutěž poskytuje nám pedagogům cenný feedback pro další práci a studentům kromě srovnání také podporu v jejich směřování. Za to vděčím především úžasné práci poroty.“ uvedl vedoucí Ústavu prostorového plánování FA ČVUT Jakub Vorel.

Děkan Fakulty architektury ČVUT Ladislav Lábus vyzdvihl vzrůstající mezinárodní dosah soutěže i v souvislosti s jejím významným výročím. *„Už 25 let máme tuto jedinečnou příležitost nahlédnout mezi univerzity střední Evropy a vytvářet vztahy mezi studenty – a vztahy jsou v oboru urbanismu a územního plánování skutečně důležité. Proto si této soutěže nesmírně vážím a věřím, že se bude dále rozvíjet.“* Petra Kunarová popřála soutěži větší podporu, protože význam soutěže, ve které se vybírají ty nejlepší urbanistické práce z osmi středoevropských univerzit, by měl být náležitě oceněn.

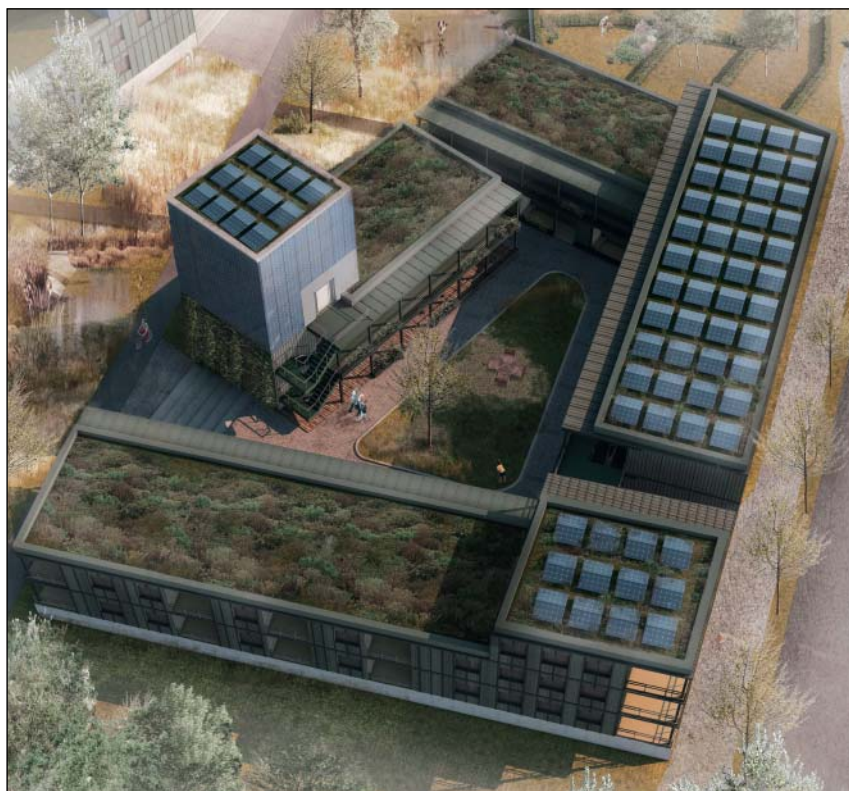
Ve 25. ročníku soutěže Urban Design Award byly vyhlášeny čtyři ceny a dvě odměny:

1. cena Green Clusters

Franziska Schenk
Fakulta architektury VUT Brno,
Ústav experimentální tvorby
Vedoucí práce: Nicol Galeová

Hodnocení poroty:

„Zelené klastry“ v kontextu soutěže vyznívají jako jednoznačný názor na systematický přístup k pojetí obdobných celků v budoucnosti. Mikrourbanismus klastrů vyniká mezi ostatními integrací dnes už „tradičních“ udržitelných principů v přesvědčivý celek. Ten vyznívá téměř banálně, bohužel však obdobný přístup dnes stále není standardem. Velmi přesvědčivě prezentovaný projekt z části ubíjí řešený rozsah, nad

Green Clusters

kterým byla vedena polemika, absence reflexe dnešní dopravní situace v odlehlejších urbanizovaných polohách nebo očekávaná nekontextuálnost podobného systematického přístupu.

Všechny tyto neduhy jsou však přebýty důrazem na obytnost a detail prostředí (od soukromých prostor verandy po společná veřejná prostranství), sociální interakci (složení jednotlivých „rodin“), otázky energetiky a její decentralizace, životní cyklus struktury a „modrozelená“ řešení (kombinace řešení zástavby a veřejných prostranství). Obdobný přístup by měl být začátkem delší cesty za budoucností urbanismu v rámci výuky a přístupu k našemu prostředí.

2. cena

Humpolec – centrum – sídliště

Norbert Lichý

Fakulta architektury ČVUT Praha,

Ústav navrhování

Vedoucí práce: Tomáš Novotný

Hodnocení poroty:

Studentský projekt Norberta Lichého se zabývá urbanistickou restrukturalizací centra města Humpolec. Identifikuje ztrátu tradičního městského charakteru jako hlavní problém lokality

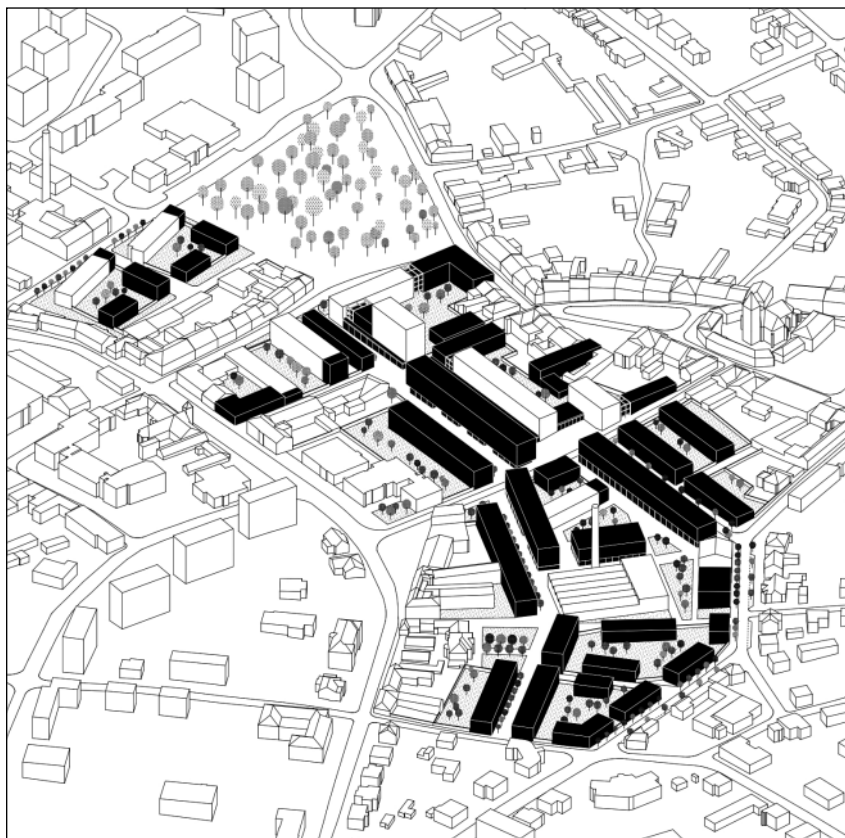
a řeší fragmentaci centra města způsobenou realizovaným sídlištěm a zbylými bývalými průmyslovými areály. Jejím cílem je obnovit kontinuitu

funkční městské struktury zavedením nových prvků zejména do málo využívaných veřejných zón a reaktivací průmyslového areálu s novým sportovním centrem.

Hlavní prostorovou páteří projektu je nová síť veřejného prostoru sever-jih s velmi jemnými proporcemi veřejného prostoru a menšími a většími zelenými veřejnými náměstími. Tato síť je definována jedinečnou funkční kombinací bydlení, kancelářských prostor a veřejných funkcí.

Projekt řeší městský problém velmi rozumným způsobem. Vytváří dobře škálovanou, ale těsnou síť městských prostorů, kde kromě prostorové logiky veřejných prostor navrhuje designér také prostorový rámec a stavební hmoty nových prvků. Projekt vytváří adekvátní urbanistický design pro složitý městský problém a plynule doplňuje stávající historickou městskou síť. Grafické znázornění projektu je jednoduché, přesto vysoce inteligentní a rozumné.

Na podporu návrhu by bylo skvělé využít (nebo ukázat) více analytickou část stávajícího městského prostoru a použít přesvědčivější (a důležitější) vizualizaci z pohledu člověka.

Humpolec – centrum – sídliště

Sdílená 3. cena

Hradební okruh – Prachatice

Sára Roeselová

Fakulta architektury ČVUT Praha,

Ústav nauky o budovách

Vedoucí práce: Boris Redčenkov

s tím mohlo něco dělat. Tento projekt poskytuje jasnou strategii pro implementaci nezbytných změn prezentovanou způsobem, proti kterému nelze rozumně vznést námitky. Uvedení projektu do praxe by mohlo být rozděleno

tel, jednotlivých typů bytových domů, jejich dispozic a konstrukčního řešení. Autoři na základě svých poznatků dochází k závěru, že by bylo záhodno místo návrhu nových budov spíše využít budovy stávající. Pro tento účel navrhuji tři typy řešení, pomocí nichž chtějí docílit zahuštění urbanistické struktury, vzniku nových bytových jednotek a zvýšení komfortu pro obyvatele těchto domů, spočívající mimo jiné v nabídnutí chybějících soukromých nebo sdílených (komunitních) venkovních prostor.

Navrhovaná řešení jsou v rámci úlohy racionální, promyšlená a pomocí grafické zkratky solidně odprezentována. Vzniká tím zajímavé, systematické a ucelené autorské dílo, které podává poměrně přesvědčivou odpověď na problémy, které se rozhodlo řešit.

Hradební okruh – Prachatice

Hodnocení poroty:

Úspěšný studentský projekt by měl být balancováním mezi proveditelností a odstupem od běžných sil, které formují městské prostředí více než zájem designéra nebo jeho talent.

Hradební okruh Prachatice je jedním z takových projektů, přesvědčivým, praktickým, a pro účely městského designu, který je mnohem byrokratičtější, než bychom si přáli, i krásný.

Autor se zaměřuje na prostory těsně mimo středověké městské hradby, které v době svého vzniku rozdělily městskou strukturu mezi kompaktní sídliště na jedné straně a pro obranné účely pustou zemi nikoho na vnější straně. Poté, během následné výstavby, dlouho poté, co městské hradby upustily od svého významu, se tento terén mezi historickým a novým vývojem znovu proměnil v zemi bez lidí, tentokrát zanedbáním, nedostatečnými investicemi a nedostatkem slovníku měst mezi historickými a moderními vývojovými vzory. Tato zbývající vhodná místa, malá, ale strategicky umístěná, jsou určena pro rozumný rozvoj a propojena s oblastí, která možná ještě není dostatečně vystavěná, aby ohromila, ale dost k tomu, abychom si představili její potenciál.

Města jako Prachatice jsou trvale znevýhodněná. Příliš malá na to, aby poskytovala silný trh práce a příležitosti k bydlení, ale příliš cenná na to, aby se

na jednotlivě fáze, přičemž by byl stále otevřen možným interpretacím.

To by konečně mohlo městu přinést nejen lepší městskou oblast, ale i novou misi.

Sdílená 3. cena

JALTP Additions

Márton Zacher, Zsombor Hernádi
Fakulta architektury BME Budapest,
Department of Urban Planning and Design

Vedoucí práce: György Alföldi,
Árpád Szabó

Hodnocení poroty:

Projekt se zabývá vysoce aktuální a stále nedořešenou otázkou budoucnosti panelových sídlišť, v tomto případě v Budapešti. Vychází ze silné a důkladně zpracované analýzy, jejíž součástí je i mapování názorů obyva-

Odměna

Ružinov – Tomášikova, Trnavská

Lukáš Bím, Jakub Čerešník

Fakulta architektury STU Bratislava,
Ústav urbanizmu a územného plánovania

Vedoucí práce: Viera Joklová

Hodnocení poroty:

Návrh řeší transformaci bratislavské lokality s podílem průmyslových a skladových budov s dobrou dopravní dostupností na obytně-administrativní čtvrť s potřebnou vybaveností, tedy téma, které je v současných městech velmi časté.

Projekt hladce postoupil do druhého kola soutěže, kde se na jeho kvalitách shodli téměř všichni porotci.

Práce je zpracována od širších vztahů přes komplexní urbanistický návrh až k podrobnému řešení bloků budov. Urbanistická struktura je logicky uspo-

JALTP Additions

Ružinov – Tomášikova, Trnavská

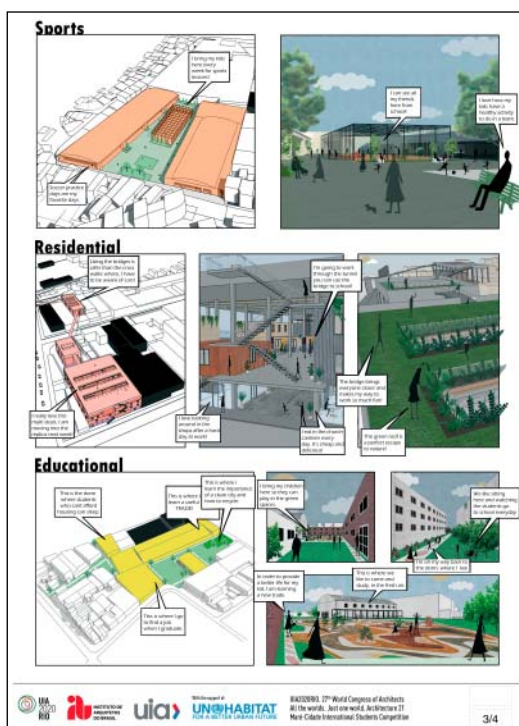
řádaná, zajímavě komponovaná, odpovídající poloze ve městě, místy možná zbytečně nekompaktní. Porota pozitivně hodnotila práci s výškovým uspořádáním zástavby. I přes některé výtky k uspořádání parteru porota ocenila pečlivý a promyšlený návrh veřejných prostranství a excelentní vizualizace, které naprosto jasně dokládají atmosféru navrhovaných prostorů.

Práce vznikla ve třetím ročníku a je výsledkem tříhodinového urbanistického atelieru, ve kterém měli studenti první možnost zpracovat urbanistický návrh. Přesto je jak kvalita návrhu, tak i jeho zpracování a prezentace na naprosto profesionální úrovni, která nepochybně zaslouží udělené ocenění. Porota se těší na další návrhy a zanedlouho jistě i realizace obou autorů.

Odměna

WIMCY – Welcome into my Church Yard

Sophia Ariadne Thomas, Ilham Farah Al-Hajjar, Diana Negoescu, Gabriella Dalita Brix Monteiro
Fakulta architektury BME Budapest,
Department of Urban Planning and Design
Vedoucí práce: Árpád Szabó

WIMCY – Welcome into my Church Yard

Hodnocení poroty:

Projekt byl vytvořen na základě pokynů mezinárodní soutěže nápadů UIA 2020 Rio pro studenty architektury s cílem navrhnout zásady regenerace měst, které zohledňují principy udržitelného

rozvoje OSN. Konkrétně se zabývá návrhem urbanistické regenerace chudinské čtvrti (favely) Maré v brazilském Riu de Janeiru. Pomocí výstižných, krátkých hesel analyzuje stávající situaci a také naznačuje strategii řešení – nejdříve by ve spolupráci s významnými místními institucemi, jako je např. církev, mělo dojít k posílení místních komunit. Jednotlivé ideové teze se pak zhmotňují v dílčích urbánních intervencích. Základní stavební jednotkou, která se uplatňuje v návrzích, je kostka, jednoduchá modulární a flexibilní jednotka na oživení vytipovaných lokalit.

Silnou stránkou práce je aktuálnost tématu, lapidárnost architektonicko-urbanistického sdělení a kvalitní grafické zpracování. V jednoduchosti a přiléhavé schematicnosti se ale na druhé straně skrývá také největší slabina této práce.

26. ročník

První vlna přihlašování projektů do dalšího ročníku soutěže již proběhla, studentské práce bude možné přihlásit opět během června. Termíny a další informace včetně těch o předchozích ročnících jsou dostupné na webu Fakulty architektury (fa.cvut.cz/cs/galerie/souteze/25939-urban-design-award) nebo na Facebooku soutěže (facebook.com/urbaward).

*Ing. arch. Zuzana Poláková
Ústav prostorového plánování
Fakulta architektury ČVUT v Praze*

IPR
PRAHA

Reorganizace IPR: nová Sekce rozvoje města spojuje strategické a územní plánování

Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy (IPR) dokončil svoji reorganizaci a od 1. února vzniká pod vedením Tomáše Hudečka nová Sekce rozvoje města, která propojuje územní a strategické plánování.

„Dokončili jsme velmi důležitou změnu, která předznamenává lepší zítřky pro rozvoj Prahy. Hlavní témata, kterými se nová sekce bude zabývat, jsou definice cílů rozvoje města, analýzy současného stavu a prognózy vývoje, dokončení Metropolitního plánu, příprava územně analytických podkladů nebo rozvoj městských čtvrtí. Věříme, že reorganizace pomůže ve finále zejména obyvatelům Prahy. Na práci, která je nyní před námi, se velmi těším,“ říká ředitel IPR Ondřej Boháč.

V rámci nové sekce, která sloučila Sekci plánování města a Sekci strategií a politik, figuruje pět specializovaných kanceláří:

Kancelář strategií a politik udržitelnosti bude mít na starost definování cílů rozvoje Prahy a vytváření strategií, jak k cílům dojít. Klíčovým znakem práce této kanceláře je udržitelnost rozvoje. Vedoucím nové kanceláře bude Michal Němec, který se dosud na IPR věnoval zejména analýzám developerských projektů v Praze.

Kancelář rozvoje městských čtvrtí bude mít za úkol koordinaci rozvoje lokalit, jako jsou například Bubny nebo Letňany, bude však také prověřovat možný rozvoj na městských pozemcích. Vedoucím kanceláře je Lada Kolaříková, která na IPR dosud figurovala jako ředitelka Sekce plánování města.

Kancelář metropolitního plánování má za úkol dokončit práci na Metropolitním plánu a na aktualizaci zásad

územního rozvoje. Zároveň se bude věnovat rozvoji pražské metropolitní oblasti (pražsko-středočeské aglomerace) a do budoucna přípravě územních plánů částí Prahy. Vedoucím kanceláře je Michal Leňo, který dosud na IPR působil v Kanceláři metropolitního plánu. Její dosavadní vedoucí Roman Koucký bude nadále pracovat pro IPR v roli externího konzultanta.

Již existující **Kancelář analýz a prognóz** se i nadále bude věnovat mapováním současného stavu Prahy a jejímu možnému budoucímu vývoji. Ve vedení kanceláře stane Jiří Jaroš, který byl dosud pověřen řízením Sekce strategií a politik.

Obdobným případem je také **Kancelář územně analytických podkladů**, která pokračuje ve zpracovávání tohoto analytického dokumentu pod vedením Annamárie Bohuniczky.

[IPR Praha, 28. 1. 2021]

Doporučení ČKA v aktuální složité situaci způsobené pandemií Covid-19

Česká komora architektů (ČKA) si je vědoma rozsahu současné kritické situace způsobené pandemií nemoci Covid-19. Architekti sice nepochybně nestojí v první linii jako zdravotníci, učitelé a lidé v základních službách – jejich úkolem je vytvářet prostředí, které teprve vznikne, ovšem bude nás pak obklopotovat a formovat další desetiletí. S tímto vědomím Česká komora architektů zformulovala několik doporučení státním orgánům a samosprávám.

Pro předpokládané investice je třeba mít včas připravené **kvalitní projekty**, aby investované prostředky byly skutečně přínosné a smysluplné. ČKA je zákonným garantem platformy architektonických soutěží, která je k dispozici všem zadavatelům, v plném souladu se zákonem o zadávání veřejných zakázek. Regulérní **architektonické**

soutěže jsou jediným transparentním nástrojem výběru zhotovitele kvalitního návrhu stavby a projektové dokumentace, který zadavateli ve srovnání s jinými formami zadávání zakázek dává možnost vybrat konkrétní návrh a cílovou podobu díla.

Pro nové programové období **evropských dotací 2021–2027** je potřeba okamžitě začít s intenzivní projektovou přípravou, aby byly dotace skutečně využity, a to s co nejefektivnějším dopadem. Byla by škoda, kdyby kvůli odkladům skončily investice pouhými nákupy hotových výrobků s omezenou životností a náročnou údržbou. Velmi tak oceňujeme výzvu k práci na takových projektech od ministryně pro místní rozvoj.

ČKA doporučuje přehodnotit **požadavky na navrhování veřejných staveb** v návaznosti na nové zkušenosti z průběhu pandemie. Je důležité, aby veřejní správci a zadavatelé ve spolupráci s odborníky vyhodnotili dopady pandemie do jimi zřizovaných provozů, zejména nemocnic, domovů pro seniory a školských staveb.

Jako takřka nezbytnou ČKA vnímá potřebu intenzivně se zaměřit na **zlepšení veřejných prostranství** měst a obcí, včetně venkovních hřišť a sportovišť, navíc s důrazem na podporu cyklo dopravy. Města by měla být pro obdobné krize co nejlépe připravena a poskytovat co nejširší škálu zázemí a bezpečnějšího prostředí pro své obyvatele.

Je třeba se také intenzivněji věnovat **digitalizaci v projekční činnosti i projednávání a povolování staveb**, aby se spolupráce a kontrola mezi veřejnými zadavateli, architekty a státní správou zjednodušila a zefektivnila a uspořádaný čas se mohl věnovat vlastní projekční práci. Smyslem přitom není vynalézat sofistikovaná technologická řešení a postupy, ale především zjednodušit administrativní proces. Dbát přitom na maximální využívání otevřených platform, které budou univerzálně dostupné, administrativně

jednodušší a uživatelsky přístupnější. Současná situace ukázala, že ty úřady, které dokázaly komunikovat na dostupných online platformách (Zoom, Webex, Teams apod.), prakticky nepřerušily či zásadně neprodloužily lhůty na vyřizování žádostí.

Nakonec ČKA doporučuje využít krizi k přípravě a **zlepšení strategií** týkajících se fungování a **zvelebování měst a obcí** a jejich vzájemné spolupráce. Je třeba podpořit také sdílení zkušeností mezi samosprávami v rámci České republiky, ale i celé Evropské unie. ČKA skrze svůj Otevřený think tank architektů (OTTA) po mnoho let pomáhá právě s výměnou zkušeností mezi architekty i zadavateli a je připravena poskytnout tuto mikrokonferenční platformu i pro potřebné diskuse o nových strategiích a cestách ze současné situace.

Ve všech těchto bodech jsou Česká komora architektů a její členové připraveni se zapojit.

[ČKA, 5. 2. 2021]

Plány na zavedení metody BIM do praxe se rodí z mezinárodní spolupráce

Metoda BIM se stává hlavní cestou k digitalizaci stavebnictví. Zavádí ji proto do praxe veřejného sektoru velké množství států Evropy, Ameriky i Asie. Standardy jejího využívání v jednotlivých zemích se tak postupně rodí z mezinárodní spolupráce. Díky iniciativnímu přístupu Ministerstva průmyslu a obchodu je Česko v této oblasti velmi aktivní. Nejnověji se český zástupce zapojil do přípravy vznikající nadnárodní platformy Global BIM Network. Ta má propojit veřejné instituce zabývající se zavedením metody BIM napříč celým světem a vytvořit tak skutečně globální platformu pro sdílení zkušeností a aktivit.

Digitalizace stavebnictví je jednou z největších výzev, která před tímto oborem stojí. Většina vyspělých států za cestu, jak tento úkol zvládnout, zvolila metodu BIM. Na základě rozhodnutí vlády ČR se počítá s jejím využíváním pro veřejné stavební zakázky, jejichž hodnota přesáhne 150 milionů korun (tak zvané nadlimitní zakázky) postupně od roku 2023. Do té doby se musí na její uvedení do praxe připravit všichni veřejní zadavatelé stavebních zakázek, a s nimi i celý stavební sektor. Přípravou standardů a podpůrných materiálů byl Ministerstvem průmyslu a obchodu pověřen odbor Koncepce BIM České agentury pro standardizaci. Ten se snaží při své práci maximálně využívat zahraničních zkušeností a standardy kooperovat nejen v rámci Evropské unie, ale celosvětově. Potvrzením správnosti tohoto přístupu i oceněním českých expertů a naší společné tříleté činnosti je přizvání českého zástupce do přípravného výboru nové platformy Global BIM Network. Její zakládající summit se uskuteční 17. března letošního roku.

Od Asie, přes USA po Evropu

Česko je, díky aktivnímu přístupu Ministerstva průmyslu a obchodu a odboru Koncepce BIM agentury ČAS, dlouholetým iniciativním členem EU BIM Task Group, která funguje v rámci zemí Evropské unie. Svědčí o tom i letošní znovuzvolení českého zástupce do řídicího výboru této evropské organizace. Založení Global BIM Network je krokem dále v mezinárodní spolupráci. Iniciativa k založení této sítě vzešla z Velké Británie, Vietnamu, Francie a Estonska. Již od konce loňského roku se na práci přípravného výboru podílí také český zástupce, a finišují také jednání o zapojení USA, Peru a celé řady dalších zemí. Kromě jednotlivých zemí se do práce Global BIM Network (GBN) zapojí také přímo EU BIM Task Group a její sesterská latinskoamerická organizace BIM RED LATAM a podílet by se měly také zástupci některých dalších subjektů jakými jsou Světová banka, Inter-americká rozvojová banka či sdružení BIM Afrika.

„BIM je inspirativní. Digitalizace motivuje lidi ke spolupráci a umožňuje jim společně hledat odpovědi na výzvy, před kterými stavebnictví stojí,“ říká

Adam Matthews, ředitel pro mezinárodní spolupráci Centre for Digital Built Britain působícího při univerzitě v Cambridge a jeden z iniciátorů vzniku GBN. *„Naše partnerství s vládami celého světa, ale i se zástupci průmyslu a globálních institucí, může být důležitým impulsem pro digitalizaci celého odvětví. Otevírá totiž dveře pro propojení různých myšlenek, kultur, ale i lidí napříč celou planetou. Global BIM Network bude platformou pro vzájemné sdílení znalostí a zkušeností, které nás přiblíží Stavebnictví 4.0“*

Ustavující summit Global BIM Network je plánován na 17. března 2021. Předcházet mu bude série webinářů, které budou probíhat mezi 3. a 11. březnem 2021, kde bude český zástupce aktivně prezentovat naše společné zkušenosti. Už nyní pracuje přípravný výbor, na jehož činnosti se Česko také aktivně podílí, spoluprací na formulování jednotlivých témat, výzev a oblastí zájmu platformy. V prosinci se podařilo uspořádat také dvojici workshopů pro zástupce veřejné správy z celého světa. Na jednotlivé webináře se mohou zájemci registrovat na stránkách Global BIM Network. Účast na webinářích je otevřena všem zájemcům jak z veřejného, tak soukromého sektoru.

„Metoda BIM se velmi dynamicky vyvíjí. Proto považujeme za klíčové sdílet zkušenosti a nápady s našimi partnery na mezinárodní úrovni,“ říká Petr Serafin, ředitel Odboru stavebnictví a stavebních hmot Ministerstva průmyslu a obchodu a dodává: *„Díky možnosti seznámit se se zkušenostmi a přístupy veřejných institucí se zaváděním metody BIM nejen v rámci Evropské unie, ale díky Global BIM Network i celého světa, můžeme při jejím zavádění využít osvědčených mezinárodních standardů a tím zajistit, že její využívání bude přínosem nejen pro veřejné zadavatele, ale pro celé české stavebnictví.“*

Jednotný „stavební“ jazyk

Jak ukázal již předloňský první ročník summitu Koncepce BIM, Česko rozhodně nepatří v digitalizaci stavebnictví k outsiderům. I za našeho aktivního přičinění se například v loňském roce podařilo založit mezinárodní organizaci CCI Collaboration, jejímž úkolem je

propagovat a dále rozvíjet klasifikační systém CCI. Ten vznikl na základě spolupráce několika evropských zemí. Klasifikační systém je jakýmsi základním společným jazykem, který má zajistit, že všechny stavby, přes jejich dílčí části až po jednotlivé prvky v digitálním modelu stavby budou identifikovány stejně, bez ohledu na to, jaká stavební profese či v jakém nástroji s ním pracují.

„Nechceme objevovat už objevené. Při přípravě standardů a metodik pro využívání metody BIM ve státní a veřejné správě se snažíme vždy vycházet z mezinárodních technických norem a ze zkušeností v zahraničí, ale i v soukromém sektoru,“ říká ředitel odboru Koncepce BIM České agentury pro standardizaci Jaroslav Nechyba a pokračuje: *„Nemá smysl vymýšlet nějaké speciální české cesty. Soukromý sektor u nás i v zahraničí již metodu BIM využívá, a proto je dobré využít toho, co se v praxi osvědčilo.“*

Nechyba v pozici místopředsedy zastupuje české zájmy také v řídicím výboru organizace CCI Collaboration. Tvůrci klasifikačního systému CCI se dohodli, že jej dají k dispozici k užívání bez jakýchkoli licenčních a autorských poplatků. CCI mohou tedy využívat jak orgány státní správy, tak soukromé firmy i dodavatelé všech software pro stavby, a to zcela zdarma. Stáhnout si jej lze v češtině i angličtině ze stránek KoncepceBIM.CZ. *„Tím, že jsme se zapojili do tvorby nového evropského klasifikačního systému, jsme se z pasivního uživatele stali jeho spolutvůrcem. Máme tak jistotu, že jej bude možné co nejlépe přizpůsobit potřebám českých firem, ale i státních a veřejných organizací,“* uzavírá Nechyba.

[StavbaWEB, 17. 2. 2021]

Modrozelená infrastruktura uspoří obcím finanční náklady

Ochrana před záplavami, přehříváním či prašností dané lokality. Také ale snížení povrchového odtoku vody v místě, kam dopadají dešťové srážky, a efektivnější hospodaření s vodou. To

jsou jedny z hlavních přínosů systému prvků, které tvoří takzvanou modrozelenou infrastrukturu. Tento systém se postupně etabluje i v české výstavbě, obcím totiž může uspořit výrazné finanční náklady v řádech statisíců. V současnosti přitom vzniká v tuzemsku i referenční projekt udržitelné čtvrti Chytré Lichy v Židlochovicích, která by měla být z hlediska pojetí modrozelené infrastruktury unikátní.

Pod pojmem modrozelená infrastruktura si lze představit systém prvků spojených s vodou a vegetací, které si navzájem pomáhají ke svému rozvoji. Systém modrozelené infrastruktury vychází z toho, že některé prvky pomohou dešťovou vodu vsáknout do podzemí, nashromáždit či zadržet. Vegetace je pak schopná tuto vodu vyčistit, využít pro svůj růst nebo vypařit. Pokud se na obě tyto složky myslí už při výstavbě, může to pro člověka ve finále znamenat ochranu před extrémními vlivy počasí, přívalovými dešti, povodněmi, suchem, vysokými teplotami či obecně klimatickou změnou. Významným efektem je pak také úspora z hlediska pitné vody či ochlazování lokality.

Pojem modrozelená infrastruktura se v posledních letech začíná více prosazovat i v českém prostředí. Jedním z důvodů je například problematika sucha a nedostatečného vsakování dešťových srážek. *„Hlavním cílem využívání modrozelené infrastruktury by měla být eliminace tepelných ostrovů ve městech. S tím úzce souvisí vytvoření příjemného mikroklimatu zvýšením odparu a pak zamezení zvýšených odtoků z území, a tedy i se snížením znečištění, které se dostává z odlehčovacích komor na stokové síti do toků,“* řekl Karel Plotěný z odborné skupiny Odvodňování urbanizovaných území Asociace pro vodu ČR.

Podle něj se z hlediska jednotlivých prvků modrozelené infrastruktury lze v posledních letech častěji setkat například se zelenými střechami či zelenými stěnami. *„Stále častěji je vidět používání propustných povrchů, odvodňování chodníků do průlehů. U novostaveb je již standardem při nepříznivých vsakovacích podmínkách vybudování retenční nádrže. Zatím však chybí komplexnost řešení a chápání modré a zelené*

infrastruktury neoddělitelně,“ doplnila architektka a urbanistka Miroslava Zadražilová zabývající se modrozelenou infrastrukturou.

Svůj pohled rozvádí na příkladech pouze technického pojetí retenčních či vsakovacích nádrží, které bývají uloženy pod zemí. Už se ale u nich nepracuje se zelenou složkou, která může vodu čistit, zadržovat nebo přímo ochlazovat okolí. Častým řešením bývá také výsadba stromů. Jejich větší množství ale ještě automaticky neznamená vyšší kvalitu prostředí. Ne vždy totiž mají stromy zajištěný například dostatečný přísun dešťové vody a vytvořené vhodné podmínky pro růst.

Unikátní řešení i v Česku

Projekty, které výrazně reflektují prvky modrozelené infrastruktury, vznikají i v Česku. V tomto směru unikátní je připravovaná čtvrť Chytré Lichy, která vyroste v Židlochovicích na Brněnsku. *„Naše řešení je poměrně ambiciózní, počítá totiž se vsakováním nejen dešťových, ale i šedých vod a s jímáním užitkové vody, což v tuzemském prostředí nemá v takovém měřítku obdoby. Ve finále by mělo být dosaženo úspory 50 procent pitné vody a 50 procent odpadní vody na daném území. Vytvořit by se tak měl lokální koloběh vody,“* uvedl koordinátor projektu Chytré Lichy Jan Bárta.

Konkrétní podoba prvků modrozelené infrastruktury u této čtvrti je aktuálně předmětem výběrového řízení. Studie proveditelnosti nicméně počítá s co největším počtem nezpevněných ploch a minimalizací těch nepropustných. Parkovací stání pro automobily by pak měla být na propustných površích, jako jsou zatravněvací dlažby či štěrkový trávník pro lepší zdržování vody. *„Počítá se i s průlehy, dešťovými záhony, retenčními nádržemi nebo otevřenými rýnami či kanály. Samozřejmě by mělo být hojně využito stromů. V neposlední řadě pak počítáme s prvky modrozelené infrastruktury i u zástavby – konkrétně se zelenými fasádami a střechami, a to nejen z hlediska tvorby kyslíku a chlazení objektu, ale také pro zadržování dešťové vody a zabránění jejímu odtoku z území,“* doplnil Jan Bárta.

Úspory pro obce v řádech statisíců korun

V Česku nicméně i přes uvedený příklad existuje pořád řada obcí či jiných správních celků, které budování modrozelené infrastruktury příliš nakloněny nejsou. Podle Zadražilové jim lze doporučit zejména shromáždění a využití dešťové vody. „*Tato investice přinese úsporu pitné vody například na zálivku zeleně. Obce si mohou spočítat, kolik je ročně stojí úhrada za odvádění dešťových vod do kanalizace z veřejných budov. I v malé obci pouze se školou a úřadem to jsou statisícové položky za odvádění vody, kterou vlastně odvádět není třeba a bylo by možné ji v místě využít. Jednoduchým opatřením, které náklady šetří, je pak úprava péče o travnaté plochy a výsadba květnatých luk místo krátce strížených trávníků,*“ uvedla.

Obecně je však podle ní klíčové, aby si město či obec vždy vydefinovaly jasnou strategii a koncepci modrozelené infrastruktury. Vzhledem k lokálním specifickým je totiž řešení individuální. Podobně to vidí i Karel Plotěný. „*Podstatné pro rozhodování je posouzení hydrogeologických poměrů dané lokality. Z hlediska modrozelené infrastruktury je důležité mít zajištěn vhodný zdroj vody na údržbu zeleně – zpravidla je výhodné použít na zeleně recyklovanou vodu,*“ uzavřel Plotěný.

O čtvrti Chytré Lichy

Unikání výstavba Chytré Lichy je prvním projektem moderní, ekologické a trvale udržitelné čtvrti v České republice. Má vzniknout v Židlochovicích na Brněnsku. Kombinovat bude nejnovější ekologické a smart technologie spolu s prvky sociálních inovací podporující dobré sousedské vztahy, měla by tak být vzorem pro další obce v Česku i v Evropě. Projekt finančně podpořila německá nadace Deutsche Bundesstiftung Umwelt a Jihomoravský kraj, v rámci projektu Chytré Lichy vznikl i tento výstup. Více informací o udržitelné čtvrti Chytré Lichy je možné nalézt na webu chytrelichy.cz.

[StavbaWEB, 3. 2. 2021]

Zeleň ve městě je prostorový problém. Pomůžou ho řešit zelené stěny

V souvislosti s klimatickou změnou a jejím dopadem na životní prostředí měst se čím dál častěji mluví o opatřeních tzv. modrozelené infrastruktury. Jak zjistil nedávný průzkum Frank Bold Advokáti a Zeleného kruhu, jedním z nejoblíbenějších opatření, která obce realizují, je výsadba stromů. Zejména v centrech měst ale může jít o opatření složité: limitují ho faktory jako památková ochrana, dopravně bezpečnostní ohledy, konflikty se sítěmi technické infrastruktury. Řešením mohou být zelené stěny, kterým se věnuje i katalog Frank Bold Advokáti.

Zelené fasády místo stromů

Představme si situaci proluky v řadě historických bytových domů, kde není možné vysadit stromy. Přesto je možné ji ozelenit: využít zelenou stěnu. Pokud nelze popnout nebo osázet fasádu do ulice, mohlo by se to podařit z druhé strany.

Ozeleněná fasáda se díky velké ploše dokáže svými blahodárnými účinky vyrovnat vzrostlým stromům. Pohlcuje hluk, pomáhá čistit vzduch od škodlivých mikročástic a ochlazuje odpařováním vody mikroklima. Na rozdíl od stromů ještě pomáhá s izolací domu před přehříváním. Na jižních fasádách je možné ušetřit až 30 % energie potřebné na klimatizaci. Naopak na severních stěnách bylo prokázáno 8 % snížení energetických ztrát díky porostu břečťanu. Na jižní stěny jsou vhodné opadavé popínavé rostliny, kvůli zachycení tepelného záření v zimě. Zelené fasády mohou zvyšovat lokální biodiverzitu a být i výrazným architektonickým prvkem.

Vertikální zahrady potřebují profesionální přístup

Moderní variantou zelených stěn jsou tzv. „vertikální zahrady“. Jde o stěny osazené rostlinami, které koření v technickém systému upevněném na fasádě. Tyto stěny jsou technicky komplikovanější. Vždy vyžadují zajištění závlahy a použité druhy rostlin musejí mít na zá-

vlahu podobné nároky, individuální řešení závlahy může být složitější.

Je vhodné zajistit spolehlivost závlahy čidly, která případný problém zachytí dříve, než rostliny uschnou. Potřebné je také zajištění živin pro rostliny. Je dobré dát si pozor, aby technické řešení předcházelo vymrzání kořenového systému rostlin. Většina systémů řešení zelených fasád také vyžaduje zvýšenou statickou únosnost fasády (hmotnost mezi 75–150 kg na m²). Jakákoliv zelená fasáda vyžaduje údržbu.

Odběr pitné vody

Masovější rozšíření zelených stěn se závlahou může znamenat zvýšený odběr pitné vody na závlahu. Dle zvoleného konstrukčního systému může zelená stěna vyžadovat ve vrcholném létě jeden až třináct litrů závlahy na m² denně. Je proto vhodné činit co nejvíce opatření, která přispívají ke snížení objemu odebrané pitné vody.

Jak na to? Rostliny většinou nespotřebují všechnu vodu ze závlahy. Tuto vodu je ideální zachycovat a po přefiltrování ji opakovaně využívat na závlahu. Přefiltrování je nutné, aby voda se zbytky živin a půdy nezanášela závlahový systém.

Šetření vody jdou naproti i technologické firmy, které tyto fasády vyvíjejí. „*Při vývoji našeho nového systému pro stavbu zelených stěn jsme se soustředili na jeho šetrnost. Naše staré fasádní systémy měly spotřebu až 10 litrů vody na metr čtvereční fasády. U nového systému Flora Panel jsme se díky správné skladbě rostlin a spolupráci s firmou Isover snížili spotřebu vody až na 0,4 litrů vody na metr čtvereční denně,*“ vysvětlil Filip Goldman ze společnosti Flora Urbanica, která se výrobě zelených stěn věnuje.

K úspoře vody lze také doporučit zachytávání dešťovky. Variantou je i využití takzvané šedé vody.

Jak se na to dívá zákon?

V případě novostavby bude řešení externí zelené stěny součástí projektu a schvalovacího procesu na stavebním úřadě. Co v případě, kdy chcete poří-

dit zelenou stěnu na již stojící budovu? „U popínavých rostlin usazených u paty domu nebo například uchytených na jednoduchém roštu se obejdete bez stavebního úřadu. V případě rostlin kořenících v technickém systému upevněném na fasádě bude záležet na zvoleném technickém řešení,“ uvedl Stanislav Kutáček z Frank Bold Advokáti.

Z pohledu stavebního zákona může jít o výrobek plnící funkci stavby upevněný k fasádě, kdy nebudete potřebovat ani ohlášení. Nebo se může jednat o stavební úpravu, která bude měnit vzhled stavby a zasahovat do nosné konstrukce, pak bude potřeba stavebního povolení. „Výkladová praxe stavebních úřadů se může lišit,“ doplnil Kutáček. V případě památkově chráněných staveb, například staveb v památkové zóně, je předpokladem souhlasné stanovisko orgánu památkové péče.

Adaptace na klimatickou změnu

Přes své specifické nároky je zřejmé, že jakákoliv větší zelená plocha ve městě zásadně zlepšuje mikroklima, a tedy i život lidí. Dobře patrné to je z teplotních map měst, kde zelené plochy v letních měsících vykazují až o několik stupňů nižší teploty. Vzhledem k očekávanému růstu průměrných teplot a častějšímu výskytu teplotních extrémů mohou zelené stěny přispět jako dílek mozaiky k adaptaci na tyto průvodní jevy klimatické změny.

[Frank Bold advokáti, 15. 2. 2021, Právní prostor on-line]

Zaměstnanci agentury CzechInvest realizovali na přelomu roku 2020 a 2021 šetření mezi zástupci obcí s pověřeným obecním úřadem. Většina respondentů (83 %) z řad municipalit uvedla, že omezují investice ve své obci.

Více než polovina (69,5 %) dotazovaných zmínila, že omezení plánovaných investic se bude dotýkat technické infrastruktury, kultury (58,7 %) nebo sociální infrastruktury (26 %). Za další ze zasažených oblastí dotazovaní označovali cestovní ruch (21,7 %), podporu podnikání (19,6 %) či školství (17,4 %).

Šetření se zúčastnilo 46 obcí s pověřeným obecním úřadem z 393 na území České republiky. Respondenti byli zastoupeni napříč všemi kraji. Druhá část průzkumu se týkala nevyužívaných objektů typů brownfield. Tyto lokality na svém území eviduje většina dotazovaných (80 %).

Více než polovina respondentů také uvedla, že o revitalizaci brownfieldu na svém území uvažuje, ale má projekt pouze ve fázi vize. „Chceme, aby měli zástupci obcí přehledné informace, jak využívat naplno potenciál těchto lokalit. Zároveň si uvědomujeme, že kvůli dopadům koronaviru mají omezené možnosti investovat. Proto plánujeme několik akcí, na kterých chceme ukázat, kde můžou hledat finanční podporu nebo jak spolupracovat se soukromým sektorem,“ říká ředitel agentury CzechInvest Patrik Reichl.

[CzechInvest, 25. 2. 2021]

niční dopravy a infrastruktury v České republice, která se po dostavbě VRT napojí na evropskou železniční síť.

Vítězem soutěže se stal návrh architektů Jiřího Opočenského a Štěpána Valoucha. Druhé místo získal návrh Radka Lampy a studentů Fakulty architektury ČVUT v Praze.

U vítězného projektu porota vyzdvihla přesvědčivé urbanistické, dopravní i krajinářské řešení s ohledem na okolí a výrazně elegantní technické i architektonické řešení detailů všech staveb. Na třetím místě se umístil se svým návrhem architekt Maher Matar.

Podrobnosti o soutěži včetně hodnocení poroty jsou uvedeny na stránkách ČKA.

[ČKA, 22. 1. 2021]

Většina obcí omezuje kvůli koronaviru své investice Vyplývá to z průzkumu agentury CzechInvest

- 83 % dotazovaných obcí omezuje své investice
- 80 % respondentů na svém území eviduje nevyužívané objekty typu brownfield
- 60 % obcí uvažuje o revitalizaci brownfieldu, ale má projekt pouze ve fázi vize

Výsledky architektonicko-urbanistické soutěže Terminál Praha východ

Předmětem soutěže bylo zpracování architektonicko-urbanistického návrhu pro účely budoucí výstavby nového železničního terminálu Praha východ, který bude součástí vůbec prvního vysokorychlostního úseku v ČR jako přestupní uzel mezi VRT Praha – Brno a VRT Praha – Hradec Králové. Terminál bude svým architektonickým i technickým řešením symbolizovat novou éru želez-

Revitalizace pražských náplavek

Projekt jsme spoluiniciovali v roce 2009 jako programové a architektonické oživení pražské náplavky, historicky koncipované jako přístaviště a překladiště materiálu. V době našeho vstupu byl prostor opuštěný a oficiálně pronajímán pro parkování. Postupnou obsahovou aktivací jsme dosáhli dnes již legendárního kulturně společenského oživení a následně architektonické kultivace.

Rozsáhlé území je v součtu dlouhé 4 km a rozkládá se na třech pražských nábřežích – Rašínově, Hořejším a Dvořákově. Dokončená první fáze je největší porevoluční pražskou investicí do veřejného prostoru, první svého druhu a sociokulturního přesahu. Koncentrovala se na rekonstrukci 20 kobek v nábřežní zdi (dříve čapadel ledu a skladů). Nevytváří klasické interiéry, pracuje s logikou definující kobky jako zálivy vnějšího prostoru s maximálním kontaktem s náplavkou a řekou. Budou sloužit jako kavárny, ateliéry, galerie a veřejné WC s modulární diverzitou a vybavením dle každého nájemce. Vrací se do nich většina provozovatelů, kteří fenomén náplavky spoluvytvářeli.

Zásahy jsou řešeny jako symbiotické splynutí s původní architekturou nábřežní zdi, do které přirozeně vrůstají a akupunkturou drobného měřítka znovuvytvářejí monumentální celek. Na Rašínově nábřeží je šest kobek přístupných eliptickými pivotovými okny z organického skla o tloušťce 7 cm a průměru 5,5 m. 14 kobek na Hořejším nábřeží má ocelové skulpturní dveře. Povrchy jsou betonové pískované s litou podlahou, vložené prvky z potímanového černého plechu.

Vzduchotechnika s rekuperací a vytápěním podlah umožňuje spolu s infrazářiči celoroční provoz. Kobky jsou bezbariérové s mobilními protipovodňovými lamelami. Další fáze řeší mobiliář, plovoucí lázně, lodní terminál a dokončení zbylých kobek.

Autor: Petr Janda; spoluautoři Anna Podroužková, Maty Donátová; spolupráce Bára Simajchlová, David Fořt, Kateřina Tšponová.

[StavbaWEB, 27. 1. 2021]

Proměna brownfieldu v Brně: ze Špitálky bude moderní čtvrť

Architektonický ateliér A8000 a město Brno přináší jedinečný koncept rozvoje industriální brněnské lokality Špitálka. Cílem projektu je nalézt pro západní část areálu Tepláren Brno životaschopné téma nového využití, aniž by se však zničila historická hodnota místa. Brownfield Špitálka se pod vedením studia A8000 promění v živou, moderní, ale především chytrou městskou čtvrť, která bude udávat trendy současného žití, práce i odpočinku. Rozvoj území by měl nastartovat také celkovou revitalizaci oblasti brněnského Cejlu, dříve známého jako brněnský Bronx. Dominantou bude stávající chladicí věž. Heslem proměny je totiž – ne destrukce, ale evoluce. Vznikne zde takzvaný CITY HUB, který se stane místem setkávání a udržitelného přístupu k životu.

Revitalizace lokality Špitálka je strategickým projektem města Brna a zároveň součástí rozsáhlého evropského projektu RUGGEDISED, jehož cílem je zavádění inovativních technologií a přístupů pro rozvoj městských čtvrtí. Vedle Brna jsou do projektu zapojena další evropská města – nizozemský Rotterdam, skotský Glasgow, švédská Umeå, polský Gdaňsk a italská Parma.

Projekt Špitálka je rozložen hned do několika etap. Prvním krokem realizovaným na přelomu let 2018 a 2019 bylo uspořádání mezinárodní urbanistické ideové soutěže pro celou sídelní oblast o rozloze 24,55 ha. Druhá etapa se zaměřovala na územní studii a dopravní infrastrukturu. Třetí etapa má konkrétnější zadání, orientovala se na území západní části areálu Tepláren Brno. Urbanisticko-architekto-

nický návrh této lokality zpracovalo architektonické studio A8000, které v minulosti přivedlo k životu třeba pražské Forum Karlín nebo se podílelo na výrazné revitalizaci oblasti Anděl na pražském Smíchově. Rozvojové oblasti jsou dlouholetou i srdcovou záležitostí studia. Respektují přitom historii a genius loci místa, který překlápí do formy moderních technologií a ekologického standardu 21. století.

„Naším cílem není areály od základů přestavět, změnit nebo destruovat – ale rozvinout je v soběstačnou udržitelnou lokalitu se silnou atmosférou využívající všech dostupných zdrojů, které nám město nabízí. Rozvojové oblasti jsou jedním z našich zásadních témat. Jsme rádi, že si na Špitálce můžeme vyzkoušet nejmodernější technologie,“ uvádí architekt Martin Krupauer.

Nová brněnská čtvrť by měla po vzoru současných zahraničních trendů v bydlení sloužit jako WORK AND LIVE lokalita. Architekti navrhují vytvoření flexibilních otevřených multifunkčních jednotek, které slouží jak pro práci, tak pro bydlení. Jednotky budou vysoce variabilní. Jejich obyvatelé je budou moci volně propojovat, zmenšovat i zvětšovat. Vznikne tak živelná struktura, která se bude moci měnit dle aktuálních potřeb. Společnost v době pandemie, kdy se hranice pracovního a domácího prostředí setřely výrazně takřka ze dne na den, podobnou tvárnost jistě ocení. U bydlení to ale teprve všechno začíná. CITY HUB, jak se revitalizovaná lokalita nazývá, nabídne nejen budoucím obyvatelům, ale i celému městu široké spektrum možností trávení pracovního a volného času. Stane se místem, do kterého se lidé rádi vracejí za kulturou stejně jako inspirací.

Ikonou místa i nadále zůstane dlouhodobě nevyužívaná chladicí věž. Architekti jí však chtějí vdechnout zcela nového ducha. Vnitřní prostor chladicí věže se přemění v takzvaný EVENT HUB. Ten poskytne prostor pro prezentaci firem či obyvatel sídlících v CITY HUBU. Věž zároveň poslouží jako dechberoucí vyhlídka na Brno. Stávající dvě lodě průmyslových hal se promění v CULTURE HUB. Jed-

noduchost a otevřenost řešení umožní rychlou proměnu kulturního využití sálu dle různorodých potřeb konkrétní produkce či dramaturgie. COWORK HUB, který se stane inkubátorem a těžištěm nově vzniklých okolních pracovních ploch, vznikne v budově archivu Tepláren.

Nevyužívaná střešní krajina v nehostinné industriální čtvrti se změní na nevšední veřejný prostor. Nové střešní terasy nabídnou sportoviště, zeleň i zahrádky pro komunitní pěstování. Architekti navrhli také 400 metrů dlouhý SKYWALK, který prochází chladicí věží a spojí všechny budovy. Stane se unikátní atrakcí a městskou vyhlídkou funkčně připomínající třeba horské stezky v oblacích nebo dřevěnou konstrukci Metropol Parasol v Seville. Vedle EVENT HUBU, CITY HUBU a CULTURE HUBU doplní zástavbu šest nových budov pro bydlení a pracovní zázemí. Celkově se jedná o 30 tisíc metrů čtverečních ploch.

Zelené střechy však budou pouze jedním z mnoha aspektů, které povedou ke snížení negativních vlivů výstavby čtvrti na životní prostředí. Cíl města Brna a ateliéru A8000 je jasný – vybudovat za pomoci moderních technologií a inovativních přístupů první chytrou čtvrť v Brně, která by se měla stát pozitivním příkladem zodpovědného a udržitelného přístupu k životu ve městě. Součástí přípravy projektu jsou proto například kulaté stoly s experty včetně energetiků či poskytovatelů základní infrastruktury.

Aby byla výstavba co nejefektivnější z energetického hlediska, uvažuje se o využití geotermálního tepla, tepla ze sluncem vyhřívaných ploch, zbytkového tepla budov, ale i obnovitelných zdrojů energie pro dodatečný ohřev či ochlazení vody. Využít by se mělo také zbytkové teplo ze sousedních provozů teplárny. Zajistí se tak co nejmenší závislost na fosilních zdrojích. Volné plochy na budovách budou rovněž osazeny fotovoltaickými panely na výrobu elektrické energie. Zvažuje se také recyklace šedých vod, tedy odpadních vod, které lze efektivně vyčistit a znovu použít k zalévání či splachování. Vnitřní klima objektů by mělo

být plně řízeno. Větrání by mohlo být regulováno dle aktuální obsazenosti lidmi, čerstvý vzduch zase ohříván odpadním vzduchem v rekuperačních jednotkách. Uvažuje se o inteligentně řízeném osvětlení, které se přizpůsobí skutečným potřebám v místě. Všechny systémy by měly být propojené, měřené, vyhodnocované – právě tak lze dosáhnout jejich inteligentního řízení.

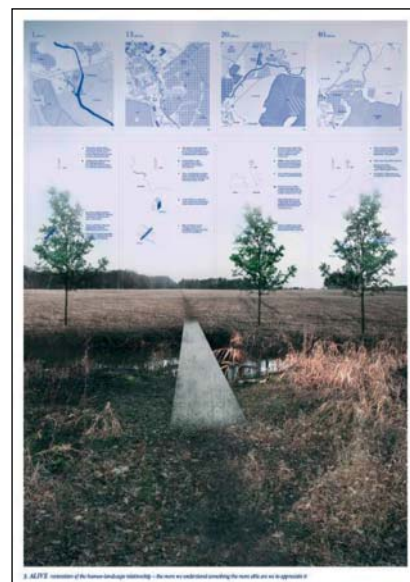
„Chceme se věnovat všemu, co je skutečně přínosné pro udržitelný život v lokalitě ve spojení s městem. To je naše představa smart technologií. Nyní pokračujeme ve spolupráci s experty napříč obory v definování inovativních principů a technologií, které využijeme. Chystá se také změna územního plánu. V blízké budoucnosti by měly být stanoveny podmínky pro hledání budoucího strategického investora. Prioritou je najít takového partnera, který by se o území dlouhodobě pečlivě staral a chtěl by se stát součástí obrovské proměny této části Brna, která se nevyhnutelně blíží,“ dodává Martin Krupauer. Unikátní transformace bývalých továrních areálů by tak v budoucnu mohla inspirovat rozvoj celé lokality brněnského Cejlu.

Vedle návrhu revitalizace západní části areálu Tepláren Brno pracuje ateliér A8000 také na koncepci oživení přiléhajícího areálu bývalé textilky Mosilana. Nová podoba obou území by měla podhrnout charakter místa.

[StavbaWEB, 5. 2. 2021]

Studentka ČVUT navrhla, jak zatraktivnit krajinu okolo Zlaté stoky a navrátit jí původní účel

Zlatá stoka, diplomní projekt Kateřiny Průchové, se umístil mezi 12 nejlepších projekty mezinárodní soutěže Young Talent Architecture Awards (YTAA). V práci vytvořené v ateliéru Novotný–Koňata–Zmek nabízí autorka atraktivní architektonická a urbanistická řešení v krajině okolo Zlaté stoky, kdysi nepostradatelného vodního díla na jihu Čech.

Poster pro soutěž Young Talent Architecture Award

„Zlatou stoku společně se soustavou rybníků považují za jeden z největších krajinářských počínů v naší vlasti,“ poznamenává v oponentském posudku této diplomové práce architekt David Vávra. *„Diplomantka s pečlivostí pozorného poutníka mapuje krásné dřevěné lávky, ale i socialistické železné a betonové mosty, přivádí nás do lesních tišin, ba i ke krajinotvorným stromoradím, mijíme opadané omítky starých mlýnů, sestupujeme k hladině řeky po kamenných stupních nebo po písčité pláži. Rozjítřuje naše osobní vzpomínky, které konkrétně já mám již více než čtyřicetileté,“* dodává David Vávra. Vedoucí diplomové práce Tomáš Novotný považuje tuto práci za důležitý příspěvek do diskuse o udržitelném rozvoji a obdivuje pokoru, s jakou autorka prochází 49 kilometrů Zlaté stoky s touhou pomoci tomuto geniálnímu vodnímu dílu navrátit jeho prvotní účel.

Zlatá stoka Kateřiny Průchové zajímala už jako malé dítě, kdy nechápala, proč se většinou dost špinavá a občas i zapáchající strouha jmenuje Zlatá: *„Na tuhle starou dětskou otázku jsem si vzpomněla právě při hledání zadání diplomové práce,“* popisuje důvody svého výběru, a je poctěna, že práci tak nezvyklého formátu a provedení porota ocenila. *„Když si vzpomenu na určité pochybnosti, které mě provázely ohledně zvoleného tématu, nebo*

na pocit jisté svázanosti podmínkami pro uzavření studia na Fakultě architektury ČVUT, tak je výsledek příjemným vyústěním. Vážím si důvěry mých vyučujících Tomáše Novotného, Jakuba Koňaty a Tomáše Zmeka, kteří mi umožnili se práci věnovat, a mé velké díky patří především jim,“ dodává. Tématu krajiny by se Kateřina Průchová chtěla nadále věnovat, a to během doktorského studia u profesora Jana Jehlika, na něž se letos na Fakultě architektury ČVUT hlásí.

Pro velký ohlas a zájem na Třeboňsku i mezi architekty se Kateřina Průchová koncem roku 2019 rozhodla svou diplomovou práci vydat také knižně, a to díky crowdfundingové sbírce. Kniha Zlatá stoka má 304 stran, je rozdělena na dvě části pojmenované mrtvá (1. část) a živá (2. část), a je doplněna rozkládací mapou a záložkou s měřítkem.

[StavbaWEB, podle podkladů FA ČVUT, 23. 2. 2021]

TISKOVÉ ZPRÁVY

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

MMR: Nový stavební zákon potřebujeme co nejdříve. Nemůžeme čekat na další volební období

Co nejrychlejší přijetí nového stavebního zákona je pro budoucnost naší země klíčové. „Jakákoliv výzva k neschválení nebo pozastavení projednávání nového stavebního zákona je krajně nezodpovědná. To je prostě nebezpečné politikaření. Všichni se přece shodli na tom, že je potřeba zákon změnit a včera bylo pozdě. Pokud neschválíme stavební zákon v tomto volebním období, budeme se brodit byrokratickým marasmem minimálně dalších pět let,“ řekla v reakci na tiskové prohlášení Svazu měst a obcí ČR (SMO ČR) ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová.

Klára Dostálová odmítla, že by ministerstvo porušilo dohodu se Svazem

měst a obcí ČR (SMO ČR). Ve sněmovně je vládní návrh zákona, který ji respektuje. A to, že existuje komplexní pozměňovací návrh Hospodářského výboru PSP ČR, na tom nic nemění. „Je smutné, že předseda Svazu měst a obcí ČR nezná pravomoci Poslanecké sněmovny. Těžko můžeme bránit poslancům podat svoje návrhy. A to, že jim Ministerstvo pro místní rozvoj s těmito návrhy pomáhá, je logické, protože jde o provázanost mnoha paragrafů. My opakovaně říkáme, že model čistě státní stavební správy je lepší než dohoda se Svazem měst a obcí ČR na hybridním modelu, což konstatovala i Legislativní rada vlády. To ale neznamená, že se vládního návrhu zříkáme. Je na zákonodárcích, který návrh schválí,“ uvedla ministryně Dostálová.

Zapomeňme na politikaření

Není už možné jen bédovat nad tím, že povolit dálnici v České republice trvá v průměru 13 let a obyčejný bytový dům v Praze více než pět. Proto MMR poslední čtyři roky intenzivně pracovalo na přípravě nového stavebního zákona. V četných pracovních skupinách byli zahrnuti všichni aktéři, kterých se změna zákona dotýká. „Hledat kompromis mezi tolika často protichůdnými zájmy, které se ve stavebním právu setkávají, opravdu nebylo lehké. Pro výsledný konsensus jsme udělali maximum. Proto bychom se teď měli oprostít od prosazování jen úzkých zájmů a podívat se na zákon jako celek. Zahazovat tolik odvedené práce je nesmysl. U takto složitých normy nebudou nikdy všichni spokojeni,“ vysvětlila ministryně Dostálová. Zákon prošel připomínkovým řízením, kdy se měl každý šanci k němu opakovane vyjádřit, následně jej vládě doporučila schválit Legislativní rada vlády. Nerozumíme proto, proč SMO ČR zpochybňuje přípravu zákona.

Lidé potřebují, aby úřady pracovaly rychle a předvídatelně

Občana a investora ale nezajímá, kým placený úředník povede stavební řízení. Jde mu o to, aby tak činil efektivně, rychle a předvídatelně. A je více než evidentní, že současný systém nefun-

guje a samotná digitalizace, na kterou někteří poslanci sázejí, problém bez změny legislativy rozhodně nevyřeší. Je potřeba radikální změna. Zachování současného stavu je hazardování s pokovidovou budoucností země.

Co se stane, když nový stavební zákon odložíme:

- Od roku 2006 byl stavební zákon novelizován přesně 26krát a stavební řízení bylo přitom stále složitější a komplikovanější. Pokud nový stavební zákon zákonodárci nechválí ještě v tomto volebním období, práce na něm začnou od začátku. Příprava takto složité rekonstrukce znamenala čtyři roky intenzivní práce a tvrdého vyjednávání kompromisů se stranami, které mají často protichůdné zájmy. Agónie povolování staveb bude trvat minimálně do roku 2025.
- Dál budeme ztrácet konkurenceschopnost v porovnání s okolními státy, což nejlépe vystihuje žebříček Doing Business, kde jsme v délce povolení procesu na ostudném 156. místě ze 190 států. Jednodušší než u nás tak bude i nadále výstavba v zemích jako je Tádžikistán, Pobřeží slonoviny nebo Mali.
- Zahraniční investoři kvůli nepředvídatelnému a zdoluhavému povolování staveb budou čím dál více dávat přednost Polsku nebo i Rumunsku. Nebudeme moci nahradit výpadek soukromých investorů, protože nebudeme mít připravené a povolené projekty.
- Povolování dálnice bude i v dalších letech trvat v průměru 13 let a obyčejného bytového domu pět let, přitom nám stále zbývá do dobudování dálniční sítě 800 kilometrů a města trápí krize dostupného bydlení. Budeme muset zapomenout na ambiciózní plán výstavby vysokorychlostních tratí a napojení na další evropské tratě. Přitom by se díky novému stavebnímu zákonu přípravy zrychlily minimálně o 30 procent.
- Problémy s povolováním staveb mají nejen stát, kraje, města a obce a velcí investoři – developeři, ale i občané, kteří si chtějí postavit jen rodinný domek. I jim trvá povolovací martýrium roky.

- Bydlení nebude dostupnější, spíš naopak. Tempo povolování bytů nestačí ani zdaleka uspokojit poptávku. V Praze se sice připravuje více než 116 tisíc bytů, jsou ale dlouhodobě zamrzlé v nefunkčním povolovacím procesu. Pokud se nic nezmění, za deset let může Praze chybět i více než čtvrt milionu bytů.
- Stavebnictví bude dál dusit tzv. systémová podjatost, kdy nadřazené orgány a soudy ruší povolení s odkazem na obavu, že úředníci stavebních úřadů nejsou dostatečně nezávislí na lokální politické reprezentaci. Naposledy se tak stalo u pokračování Pražského okruhu do Běchovic. Velmi dobře to ale znají i investoři, kteří chtějí stavět bytové domy, napadána je ovšem i například přístavba domova důchodců, kde je investorem veřejný sektor.
- Stavební správa dál zůstane roztržštěná: Dnes stavby povoluje 714 obecních stavebních úřadů, 606 speciálních stavebních úřadů, 4 vojenské stavební úřady, 9 báňských a další 4 speciální (ministerstva). Stavebník se navíc dál bude muset řídit více než 80 právními předpisy, bude si muset opatřit desítky razítek a stavební úřady budou dál hrát mezi sebou nekončící ping-pong.
- Máme před sebou nové programové období evropských fondů a zdroje z fondů obnovy, které bude potřeba vyčerpat poměrně rychle. Celkem se jedná o více než 900 miliard korun. Velká část projektů vyžaduje stavební povolení, hrozí tedy, že se je nepodaří efektivně vyčerpat.
- Nepřipojíme nové zdroje energie do naší sítě a v budoucnu nebudeme mít energie dostatek. Celková doba procesu výstavby nového vedení totiž dnes trvá mezi 102 a 144 měsíci. S novým stavebním zákonem by se tyto procesy zkrátily až polovinu.

Harmonogram nového stavebního zákona:

- Dne 24. srpna 2020 vláda schválila návrh stavebního zákona a novely souvisejících právních předpisů.
- 5. listopadu 2020 proběhlo první čtení zákona v Poslanecké sněmovně.
- 18. listopadu 2020 proběhlo jednání Hospodářského výboru, který pro-

jednání návrhu zákona doporučil a navrhl přikázat k projednání Výboru pro veřejnou správu a regionální rozvoj.

- Na začátku února byl nový stavební zákon projednáván na Hospodářském výboru, Ústavně právním výboru a Výboru pro veřejnou správu a regionální rozvoj.
- Poslanci Hospodářského výboru ve středu 3. února doporučili Poslanecké sněmovně projednat a schválit komplexní pozměňovací návrh Martina Kolovratníka. Ten vylepšuje vládní návrh stavebního zákona a povolování staveb ještě více zrychlí.
- Poslanci výboru pro veřejnou správu a regionální rozvoj 4. února nepodpořili opoziční návrh a doporučili sněmovně vládní návrh stavebního zákona.
- Druhé čtení zákona v Poslanecké sněmovně na začátku března.
- Koncem května třetí čtení, projednání v Senátu.
- V červenci podpis prezidenta.

[MMR, 18. 2. 2021]

Vláda schválila zprávy o postupu udržitelného rozvoje

Vláda schválila první Zprávu o kvalitě života a udržitelnosti vyhodnocující naplňování Strategického rámce ČR 2030 a také Zprávu o naplňování Agendy 2030, která hodnotí dosažení plnění mezinárodních závazků. Oba dokumenty hodnotí postup České republiky ve snaze dosáhnout udržitelného rozvoje jak vůči vlastním cílům Strategie ČR 2030, tak v naplňování mezinárodních Cílů udržitelného rozvoje (SDGs).

Zpráva o kvalitě života podává ucelený obraz o rozvoji České republiky od dubna 2017, kdy byl schválen Strategický rámec Česká republika 2030. Hodnotí, jak se daří plnit střednědobé cíle, jaké pokroky Česká republika učinila, a před jakými výzvami stojí. Vedle toho Zpráva podává přehled i o míře aktivity vyvíjené pro jejich naplnění, a to na základě podílu naplněných opatření z Implementačního plánu strategického rámce z října 2018. Zpráva vychází z věcného hodnocení schválených indikátorů, indikátorů kvality života, podkladových zpráv ministerstev zodpovědných za naplňování opatření uvedených v Implementačním plánu České republiky 2030. Z celkem 97 specifických cílů se podařilo naplnovat 6, 42 specifických cílů zaznamenalo významný pokrok v reálných výsledcích, v případě 27 specifických cílů byl učiněn pouze malý nebo žádný pokrok a 22 specifických cílů se nepodařilo vyhodnotit kvůli nedostatku informací pro vyhodnocení dopadu přijatých opatření. U 14 cílů je míra aktivity pro splnění cíle hodnocena jako vysoká, pro 59 cílů byla vyvinuta střední míra úsilí, ve 24 případech je míra aktivity hodnocena jako nízká. Na základě výsledků zprávy bude v letošním roce probíhat aktualizace Implementačního plánu Strategického rámce Česká republika 2030.

Zpráva o naplňování Agendy 2030

Vláda schválila také Zprávu o naplňování Agendy 2030. Ta hodnotí míru naplnění 17 Cílů udržitelného rozvoje (SDGs), jež jsou součástí Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj OSN (2015). Zpráva obsahuje hodnocení na úrovni 169 podcílů ve vnitřní dimenzi (týkají se aktivit ČR prováděných a směřovaných na národní úrovni) i ve vnější dimenzi (týkají se aktivit ČR prováděných nebo směřovaných na mezinárodní úrovni, zejména prostřednictvím zahraniční rozvojové spolupráce nebo aktivit v mezinárodních organizacích). Zpráva hodnotí pokrok směrem k dosažení a dlouhodobému naplnění 169 podcílů Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj. Konkrétně 8 globálních cílů se daří naplňovat, v dosahování dalších 8 má ČR rezervy, tj. vyvíjí značnou aktivitu ve prospěch dosažení těchto cílů, ale není možné zatím posoudit efekt těchto akti-

vit, resp. míra aktivity nekoreluje s hodnotami dostupných indikátorů. Pouze jeden globální cíl se nedaří ČR naplnit a to SDG 5 zaměřený na rovnost žen a mužů.

Postup v jednotlivých klíčových oblastech Strategie ČR 2030:

Lidé a společnost

V sociální oblasti disponuje Česká republika řadou strukturálních výhod. Má univerzální systém sociální ochrany, stabilní systém veřejného školství i dostupnou zdravotní péči. Zvýšila se minimální a zaručená mzda, v obecné míře nezaměstnanosti a dlouhodobé nezaměstnanosti si ČR vede dobře. Vykazuje nízkou míru chudoby. Z dlouhodobého hlediska však čelí zásadním výzvám: senioři a zejména seniorky i neúplné rodiny s dětmi jsou nadprůměrně ohroženi chudobou. Ve společnosti přetrvávají genderové nerovnosti, jedny z nevyšších v EU. Došlo sice k legislativnímu ukotvení institutu sdíleného pracovního místa, což může zlepšit situaci pracujících lidí, kteří pečují o své děti nebo o své seniory, ale nabídka zkrácených úvazků je stále nedostatečná.

Socioekonomické zázemí významně ovlivňuje studijní výsledky i délku dožití ve zdraví. V oblasti zdraví se prohlubují nerovnosti. Pro naplnění cílů a zlepšení kvality života je třeba významně investovat do prevence a zdravotní gramotnosti, podporovat vzdělavatele jako nositele změny ve vzdělávacím systému, udržet vysokou zaměstnanost a zvýšit zapojení dosud málo zastoupených skupin na trhu práce. Mezery jsou ve zvyšování kvalifikační úrovně zejména osob s neukončeným základním vzděláním. Dosavadní vývoj v oblasti celoživotního vzdělávání není příznivý.

Hospodářský model

Česká republika musí najít nové zdroje růstu, protože ten založený na přímých zahraničních investicích narazil na své bariéry, zejména na trhu práce. Klíčová je podpora malých a středních podniků a konkurenceschopnosti velkých firem, které tvoří největší část ekonomiky.

Hospodářství se co nejdříve, nejpозději do roku 2030, musí zbavit závislosti ekonomické výkonnosti na růstu materiálové a energetické spotřeby (tzv. decoupling). Technologickou příležitostí

a zároveň příspěvkem ke zmírnění změny klimatu je postupná dekarbonizace ekonomiky. Hospodářský rozvoj je závislý na kritické infrastruktuře, jež je celkově v dobrém stavu a zajišťuje odolnost a stabilitu.

Udržitelné veřejné finance se v budoucnu musejí umět vyrovnat se změnami struktury příjmů, novými požadavky na výdaje a musejí zajistit co nejefektivnější vydávání veřejných prostředků. Efektivita vynakládání veřejných prostředků však není systematicky sledována a vyhodnocována.

Odolné ekosystémy

Ekosystémy České republiky jsou pod značným tlakem hospodářského využívání krajiny, které přispívá k degradaci půdy a snižuje její schopnost zadržovat vodu. Krajina v ČR je fragmentována a dlouhodobě klesá biologická rozmanitost. Významná část povrchových vod je kontaminována splachy z polí v důsledku intenzivního zemědělství a odpadními vodami. Pro zvrácení těchto trendů lze využít synergie mezi zvyšováním úrodnosti půdy, zachycováním uhlíku v půdě a zadržováním vody v krajině. Důležité je také vhodně nastavit podmínky hospodaření v krajině a vázat na ně poskytování dotací. Hodnocení ekosystémových služeb není pevnou součástí rozhodovacích procesů. Podíl ekologicky obhospodařované půdy sice kontinuálně roste, ale v úhrnu zůstává nízký. Stabilitu a funkci ekosystémů ovlivňuje i změna klimatu. Systémově se dosud nepodařilo zabránit odtoku vody z krajiny, ani docílit dlouhodobé vyrovnané bilance kvality povrchových i podzemních vod a stále dochází k úbytku přírodní rozmanitosti. V případě biodiverzity sice existuje řada pozitivních kroků, ale pokrok je obtížné datově podchytit. Postupně dochází ke zlepšování stavu lesů – jejich druhové skladby, kterou paradoxně může uspišit kůrovcová kalamita.

Veřejnost přikládá řešení problémů životního prostředí značný význam. A to nejen v případě problémů domácích (např. nedostatek pitné vody), ale i problémů globálních (např. změna klimatu). Veřejnost chápe věc jako součást kvality svého života a roste její nespokojenost se stavem životního prostředí v ČR, jak celkově, tak podle jednotlivých oblastí.

Obce a regiony

Česká republika se stále potýká s nerovnostmi regionů, které se projevují vznikem periferií s nižší životní úrovní, horší dostupností služeb a dopravní infrastruktury. Vývoj souvisí s pokračující suburbanizací, která zvyšuje mobilitu a vede k úbytku zemědělské půdy. Daří se postupně zmírňovat rozsah sociálního vyloučení. Postupně, ale velmi pomalu roste počet nízkoenergetických budov a nízkoemisních či bezemisních vozidel, včetně návazné infrastruktury. Češi stále excelují v míře třídění odpadu, chybějí však recyklační kapacity a vážně snižování objemu skládkovaného komunálního odpadu.

Pro naplnění cílů je třeba vylepšit formy i praxi strategického a územního plánování, vytvořit standard dostupnosti veřejných služeb v území a vrátit jádrům měst původní funkci. Ve většině cílů bylo dosaženo jistého pokroku, nicméně žádný není možné označit za splněný. V řadě cílů nelze vývoj dostatečně monitorovat, včetně řady adaptačních a mitigačních opatření na změnu klimatu. Místní Agenda 21 jako nástroj udržitelného rozvoje koncipovaný přímo pro místní úroveň naráží dlouhodobě na řadu překážek a počet realizátorů zůstává omezený.

Globální rozvoj

Česká republika se hlásí ke své globální zodpovědnosti a tomu uzpůsobuje jak svou zahraniční politiku, tak vnitřní politiku, pokud má dopady na zahraničí. Ke klíčovým závazkům patří plnění Agendy 2030 a Cílů udržitelného rozvoje, včetně konkrétních závazků k financování rozvoje, ochrany klimatu či koherenci politik pro (udržitelný) rozvoj.

Česká republika své závazky integrovala do domácích politik, včetně zahraniční rozvojové spolupráce. Prostor ke zlepšení je však v samotné realizaci těchto politik. V plnění svých závazků k financování rozvoje a v praktickém naplňování principu koherence politik pro rozvoj má však ČR stále významné mezery.

Dobré vládnutí

V některých případech došlo od roku 2017 k patrnému posunu žádoucími směrem, nejvýrazněji v oblasti sběru a sdílení dat. Ve většině cílů byl

však reálný pokrok jen malý. Důvěra v reprezentativní orgány státu je dlouhodobě nízká, stejně jako důvěra ve schopnost ČR vypořádat se s různými hrozbami.

Zásadní výzvy představují stagnující či klesající míra politické participace prostřednictvím politických stran a voleb, slabá schopnost koordinace veřejné správy, omezená schopnost pracovat při rozhodování s dlouhodobou perspektivou a slabá inovativnost při tvorbě veřejných politik. Je proto nutné posílit mechanismy, jimiž je zajišťována soudržnost veřejných politik, rozvíjet inovativní prostředí ve veřejné správě, vylepšovat reprezentativní, a zároveň posilovat participativní prvky demokracie. Dále je třeba posílit datovou, znalostní a dovednostní kapacitu veřejné správy a rozvíjet systém sdílení dat a informací uvnitř veřejné správy i směrem k občanům.

[MMR, 2. 2. 2021]

Výzvy na podporu bydlení jsou vyhlášeny Připraveno je 500 milionů

Ministerstvo pro místní rozvoj v rámci programu Podpora bydlení vyhlásilo tři výzvy pro podávání žádostí o dotace, a to z podprogramů Podporované byty, Bytové domy bez bariér a Technická infrastruktura. Připraveno je 500 milionů korun. Žádosti budou přijímány do 9. dubna 2021.

„Programy Bytové domy bez bariér, Komunitní domy seniorů a Pečovatelské byty patří k našim dotačním stálým v oblasti podpory bydlení. Na Ministerstvu pro místní rozvoj si uvědomujeme nutnost pomáhat lidem, kteří jsou hendikepováni nebo se ocitli v nezáviděníhodných životních podmínkách, proto jim chceme aspoň tímto způsobem trochu usnadnit život,“ říká ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová.

Výzva z podprogramu Podporované byty má dva dotační tituly, a to Pečovatelský byt a Komunitní dům seniorů. Cílem výzvy je podpořit vznik

pečovatelských bytů nebo bytů v komunitním domě seniorů, tj. podporovaných bytů sloužících k poskytování sociálního bydlení pro seniory a pro osoby, které mají ztížený přístup k bydlení v důsledku zvláštních potřeb vyplývajících z jejich nepříznivé sociální situace (věk, zdravotní stav nebo sociální okolnosti jejich života). Na výstavbu jednoho bytu lze získat dotaci až 600 tis. korun. Výše alokace pro tuto výzvu je 250 mil. Kč.

Výzva z podprogramu Bytové domy bez bariér je zaměřena na podporu odstraňování bariér při vstupu do bytového domu a do výtahu, a na výstavbu osobních výtahů v domech se čtyřmi a více nadzemními podlažími, které jimi nejsou a nikdy nebyly vybaveny a u kterých jsou k tomu stavebně technické předpoklady. Dotace je poskytována ve výši 50 % ustatitelných výdajů na realizaci akce, maximálně však 200 tis. Kč v případě bezbariérových úprav přístupu do bytového domu a do výtahu a maximálně 800 tis. Kč v případě výstavby osobního výtahu pro jeden vchod do bytového domu. Výše alokace pro tuto výzvu je 200 mil. Kč.

Výzva z podprogramu Technická infrastruktura je zaměřena na podporu technické infrastruktury obcí, tj. výstavbu vodovodu, kanalizace a komunikace. Cílem je rozšířit nabídku zainvestovaných stavebních pozemků pro následnou výstavbu bytových a rodinných domů. Maximální výše dotace je 80 tis. Kč na jeden stavební pozemek zainvestovaný z uvedeného podprogramu, na kterém následně vzniknou rodinné nebo bytové domy. Výše alokace pro tuto výzvu je 50 mil. Kč.

[MMR, 18. 1. 2021]

Evropské fondy v období 2021–2027: Série podcastů MMR představuje připravované programy v objemu 550 miliard

Česká republika bude mít v novém programovém období 2021 až 2027 k dispozici 550 miliard korun z evrop-

ských fondů na politiku soudržnosti. Další prostředky až do výše celkových 960 miliard korun bude mít ČR k dispozici z dalších evropských iniciativ. Ministerstvo pro místní rozvoj společně s partnery z dalších resortů připravilo sérii podcastů, ve kterých postupně představí podobu a možnosti financování projektů z evropských fondů v letech 2021–2027. Dva díly představují fungování evropských fondů a finančních nástrojů, v dalších devíti dílech se zájemci dozvědí aktuální informace o připravovaných programech. Podcasty Evropské fondy v období 2021–2027 naleznete na všech hlavních platformách, jakými jsou Spotify, Apple Podcasts a Google Podcasts. Videoverze jsou ke zhlédnutí na webu DotaceEU.cz/Podcasty.

„Česká republika bude mít v novém programovém období více než půl bilionu korun z evropských fondů na podporu konkurenceschopnosti a rozvoj regionů. Přestože vyjednávání s Evropskou komisí zdaleka není u konce, chceme sdílet co nejvíce informací o tom, jak jsou jednotlivé programy připravovány, a na co budou peníze určeny. Chceme využít rostoucí obliby podcastů a sdílet informace s co nejvíce lidmi, kteří se o evropské dotace zajímají,“ uvedla Daniela Grabmüllerová, náměstkyně pro řízení Sekce koordinace evropských fondů a mezinárodních vztahů a současně host prvního dílu.

Úvodní díl je úvodem do problematiky evropských fondů a o nastavení obecných podmínek pro směřování politiky soudržnosti v novém programovém období. V následujících devíti dílech náměstci a ředitelé odpovědných ministerstev představí zaměření a novinky v jednotlivých programech. Speciální díl o finančních nástrojích přiblíží posluchačům stále ještě málo známou formu podpory z fondů EU. Role moderátorky se zhostila Klára Drožnová z týmu Národního orgánu pro koordinaci evropských fondů MMR.

[MMR, 1. 3. 2021]

